

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Středisko ibero-amerických studií

Diplomová práce

Bc. Eva Rosenkrancová

Poslední vojenská diktatura v Argentině v letech 1976 – 1983

The last military dictatorship in Argentina
in the years 1976 - 1983

Praha 2014

Vedoucí práce: prof. PhDr. Josef Opatrný, CSc.

Poděkování

Ráda bych poděkovala panu prof. PhDr. Josefu Opatrnému, CSc. za odborné vedení, cenné rady a připomínky a za vstřícný přístup při psaní této diplomové práce.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze, dne 13. ledna 2014

.....
Eva Rosenkrancová

Klíčová slova (česky):

Argentina, vojenská junta, diktatura, lidská práva, Falklandy, Malvíny, invaze, dopad

Klíčová slova (in English):

Argentina, military junta, dictatorship, human rights, Falklands, Malvinas, invasion, impact

Abstrakt (česky)

Diplomová práce pojednává o vládě zatím poslední vojenské diktatury v Argentině v letech 1976-1983. V prvních kapitolách vymezuje základní pojmy, které jsou důležité pro správné interpretování celé práce a dále předkládá stručný přehled politického dění a situace v zemi ve 20. století, které předcházely poslednímu vojenskému puči. Hlavní část diplomové práce přináší charakteristiku období od roku 1976-1983, tedy nástup, působení a pád vojenské diktatury s reflexí vývoje vztahů USA a Argentiny v tomto časovém rozmezí. Přináší také pohled na Válku o Falklandy, která v Argentině uspíšila přechod od diktátorského režimu k demokracii. Práce rovněž zahrnuje pohled do současnosti v kontextu dopadu sedmileté vlády vojenské junty na argentinskou společnost a také otázku budoucnosti ostrovů, v souvislosti s trvajícím nárokem Argentiny na uznání suverenity nad ostrovy.

Abstrakt (in English)

The thesis discusses the government of the most recent military dictatorship in Argentina in 1976-1983. The first chapter defines the basic concepts that are important for the proper interpretation of the work and provides a brief overview of the political developments and the situation in the country in the 20th century that preceded the last military coup. The main part of the thesis gives the characteristics of the period 1976-1983, that is rise to power, action and fall of the military dictatorship with a reflection of the development of relations with the USA and Argentina in this period of time. It also delivers a view of the Falklands War, which accelerated the transition from dictatorship to democracy in Argentina. The work also includes insight into the present in the context of the impact of the seven-year military junta to Argentine society as well as the question of the future of the islands, in the context of the continuing recognition of Argentina's claims to sovereignty over the islands.

OBSAH

ÚVOD	8
1. VYMEZENÍ POJMŮ	13
2. KONTEXT	14
3. STRUČNÝ PŘEHLED VOJENSKÝCH REŽIMŮ V ARGENTINĚ 20. STOLETÍ	16
3.1. VOJENSKÝ PŘEV RAT 1930	18
3.2. VOJENSKÝ PŘEV RAT 1943	18
3.3. VOJENSKÝ PŘEV RAT 1955	20
3.4. VOJENSKÝ PŘEV RAT 1962	21
3.5. VOJENSKÝ PŘEV RAT 1966	22
4. 1976 – 1983	25
4.1. SITUACE V ARGENTINĚ PŘED PROVEDENÍM PUČE	25
4.2. NÁSTUP REPRESIVNÍ VLÁDY	26
4.2.1. <i>Vztahy Argentiny a USA</i>	28
4.2.1.1. <i>Výcvik rekrutů</i>	29
4.2.2. <i>USA v kontextu vojenského převratu</i>	30
4.2.3. <i>Proces národní reorganizace</i>	32
4.2.4. <i>Církev</i>	35
4.2.5. <i>Vznik sdružení proti režimu</i>	36
4.2.6. <i>USA a otázka lidských práv</i>	38
4.3. VÁLKA O FALKLANDY/MALVÍNY	42
4.3.1. <i>Historie sporu</i>	42
4.3.2. <i>Vývoj diplomatických jednání Argentiny a Velké Británie</i>	45
4.3.3. <i>Příprava na invazi</i>	47
4.3.4. <i>Zabrání ostrovů</i>	48
4.3.5. <i>Diktatura na ostrovech a propaganda</i>	52
4.3.6. <i>Postoj USA a ostatních světových velmocí v kontextu invaze argentinských vojsk na ostrovy</i>	55
4.3.7. <i>Důsledky konfliktu</i>	58
4.4. PÁD VOJENSKÉ JUNTY	59
4.4.1. <i>Soudní procesy</i>	61
5. SOUČASNOST ARGENTINSKÉ SPOLEČNOSTI	68
6. BUDOUCNOST OSTROVŮ	72
ZÁVĚR	76
BIBLIOGRAFIE	82

SEZNAM UŽITÝCH ZKRATEK

AAA - Triple A – Alianza Anticomunista Argentina - Argentinská antikomunistická aliance (pravicová)

ERP - Ejército Revolucionario del Pueblo - Revoluční lidová armáda (levicová)

FAP - Fuerzas Armadas Peronistas – Perónistické ozbrojené složky (levicové)

FAR - Fuerzas Armadas de Revolución – Revoluční ozbrojené složky (levicové)

ÚVOD

Tématem diplomové práce je vláda poslední vojenské diktatury v Argentině v letech 1976-83. Vojenský režim druhé poloviny 20. století je jednou z nejchmurnějších etap argentinské historie, ve které sedm let diktaturou sužovaná Argentina čelila postupům *Procesu národní reorganizace*. Tento program měl zemi přinést stabilitu jak v oblasti ekonomiky, tak i v neklidné politické sféře, která byla díky dlouhotrvajícím sporům mezi stoupenci pravice a levice příčinou poslední vojenské intervence. Právě levicovým povstaleckým hnutím vyhlásila armáda válku, která se pod označením „*Špinavá válka*“, stala univerzálním pojmem pro celé období vlády vojenského režimu. Ten byl charakterizován nerespektováním lidských práv a útoky nejen proti organizovaným, povstaleckým hnutím, ale také proti prostým obyvatelům země.

Díky stále neukončenému sporu o území Falkland/Malvín, který na začátku 80. let 20. století vyústil ve válku mezi Argentinou a Velkou Británií a předznamenal tak konec působení zatím poslední vojenské vlády v Argentině, se stále i dnes, téměř po třiceti osmi letech od nástupu vojenské junty, hovoří o diktatuře, která v zemi v tamní době vládla a do dění na ostrovech také zasahovala.

Metodou pro zpracování tématu poslední vojenské diktatury v Argentině se stal chronologický výklad událostí na základě práce s odbornými publikacemi a zdroji zabývající se zvoleným tématem. Studium bylo vedeno úsilím prezentovat komplexní pohled na zkoumanou problematiku a utvořit tak možný nový zdroj pro další bádání.

Významným impulsem pro zpracování této diplomové práce byla snaha přinést českému čtenáři pohled na působení vojenské junty s uceleným přehledem zásadních aspektů, které s vládou poslední vojenské diktatury souvisely. Předmětem zájmu při vypracování této práce tak bylo zaměřit se nejen na politické pozadí, ale také na sociální hledisko, na otázku lidských práv, na názory a politiku ostatních států světa, na válku o Falklandy/Malvíny a také na odezvu vlády vojenské diktatury v současné Argentině. Většina zdrojů, které se vybraným tématem zabývají, jsou ve většině případů zaměřena na analýzu převážně jedné z uvedených problematik, které se vojenské junty týkaly. Méně je však prací, které by přinesly komplexní souhrn veškerých podstatných událostí v jedné publikaci.

Diplomová práce záměrně do detailu neanalyzuje politickou situaci, jelikož snahou je představit spíše sociální otázky. I přesto však práce přináší základní popis politického pozadí a představuje podstatné politické kroky, které byly pro daný časový úsek zásadní. V kontextu vlády vojenské diktatury nelze otázku politiky země zcela vyloučit a opomíjet.

Cílem diplomové práce je tedy za pomoci dostupné literatury shrnout vládu vojenské junty a zhodnotit, jaký vliv mělo působení vojenské diktatury na obyvatelstvo země a jak se její postupy promítaly do vývoje společnosti po prvních demokratických volbách.

Je důležité také zohlednit jaký postoj v celé této záležitosti, jak v souvislosti s vojenským zásahem armády v roce 1976, v otázce ustavičného porušování lidských práv, tak i problematice válečného konfliktu o Falklandy/Malvíny, zaujímaly Spojené státy americké, jejichž zahraniční politika vycházela především z doktrín umožňující zasahovat do věcí států Latinské Ameriky.

Práce je rozdělena na tři základní části. Hlavním kapitolám předchází stručné vymezení často užívaných termínů a krátké shrnutí souvislostí studovaného tématu. První část práce zahrnuje kapitolu předkládající historický přehled jednotlivých období, která vedla k poslednímu vojenskému puči, přičemž je největší pozornost věnována obdobím převratů iniciovaných vojenskou složkou státu. Právě střídání období civilních a vojenských vlád je důležité pro pochopení složité politické situace, která od počátku 20. století v Argentině panovala.

Hlavní osu práce představuje kapitola čtyři s názvem *1976-1983*. Její podkapitoly nastiňují průběh vlády vojenské diktatury a praktiky užívané juntou pro „*nastolení řádu*“ v Argentině pod programem *Procesu národní reorganizace*. Ukazuje také roli církve, která jako náboženská instituce pomáhala vojenské juntě získat důvěru občanů Argentiny.

Součástí kapitoly je také otázka lidských práv, která byla po celou dobu vlády vojenské junty hrubě porušována, a dále přístup USA, které v souvislosti s touto skutečností přistupovaly s různými postoji a zaujímaly rozlišná stanoviska dle administrativy konkrétního prezidenta.

Způsob vlády vojenské junty a jejich praktiky reflektují sdružení vznikající v reakci na zavádění tvrdých vládních represí. Tyto spolky dodnes připomínají důvod svého vzniku a také svá práva, kterých se nehodlají vzdát. Jejich hlavní cíle jsou v této kapitole rovněž uvedeny.

Hlavní kapitola líčí také válku o Falklandy/Malvíny, jako konečnou fázi vlády vojenské junty. Stručně shrnuje historický původ sporu, vývoj diplomatických vztahů Argentiny a Velké Británie a přináší také přístup ostatních světových velmocí k invazi spolu se stanovisky, které v ohledu na své zájmy k Argentině zaujaly. Důležitým elementem této kapitoly je také působení vojenské diktatury a tvrdých praktik vojenské junty na území válečného sporu o ostrovy.

Závěrečná část hlavní kapitoly je zaměřená na pád vojenského režimu a postupný přechod k demokracii. Jejím úkolem je zároveň dokázat, že všech principů demokracie, ve

smyslu odsouzení odpovědných osob za zločiny proti lidskosti, nebylo zcela ve všech ohledech dosaženo. Nová vláda se po pádu vojenské junty potýkala s mnoha problémy, které vedly první dva demokratické prezidenty k některým mylným rozhodnutím, které zapříčinily pokračování sociální nestability v zemi.

Pátá kapitola *Současnost argentinské společnosti* shrnuje přítomné dění v Argentině v kontextu vypořádání se s minulostí. Přináší poznatky z nově objevených a nedávno zveřejněných tajných dokumentů vojenské junty, které historikům umožňují nový pohled na problematiku tohoto období argentinských dějin. Na základě studia několika výpovědí charakterizuje současnou argentinskou společnost, která v kontextu událostí uplynulých let nesdílí zcela totožný názor.

V souvislosti s otázkou stále nevyřešeného sporu o Falklandy/Malvíny celou práci uzavírá šestá kapitola *Budoucnost ostrovů*. Přináší pohled na další možné kroky ze strany obou zúčastněných stran a také na současná vyjádření argentinské prezidentky, která z požadavku navrácení ostrovů zpět Argentině nehodlá ustoupit.

Hlavním zdrojem pro zpracování diplomové práce je nedávno vydaná publikace Juana Bautisty Yofreho s názvem *1982: los documentos secretos de la guerra de Malvinas/Falklands y el derrumbre de proceso*, která obsáhle cituje dobová svědectví a pramenný archivní materiál poslední argentinské vojenské junty a umožňuje tak nový pohled pro zkoumání této problematiky.

Mimo jiné Yofre ve své knize věnuje převážnou část svého textu politickým souvislostem vojenské diktatury v 80. letech s detailním vyobrazením války o Falklandy/Malvíny na pozadí Argentiny, USA a Velké Británie. Nenabízí proto odpovědi na otázky sociálního vlivu vojenské diktatury. Přesto mohly být díky vybraným kapitolám hlouběji prostudovány ty podstatné části, které byly ve zbývající uvedené literatuře zmíněny pouze okrajově, a pomohly tak dokreslit ucelenější obraz této práce.

Důležitou součástí literatury byly také odborné studie zabývající se tématem poslední argentinské diktatury a dále archivní videa a reportáže z období vlády vojenské junty. Jedním z takových dokumentů byl pro práci použit snímek s názvem *Argentina siglo XX. La dictadura II: del golpe a Malvinas* předkládající svědectví obyvatel o době vlády vojenského režimu.

Pro představení jednoho z neaktivnějších sdružení, které proti vládě vojenské junty vystupovalo, sloužila mimo jiné kniha autorky Nory Amalie Femenía *Argentina's Mothers of Plaza de Mayo: The Mourning Process from junta to democracy* a Susany Kaiser

Postmemories of Terror. Společně s ostatní sekundární literaturou doplňují souvislosti celého tématu a při práci tak pomohly dotvořit její souvislý pohled. Obdobně podstatným zdrojem k této diplomové práci byla publikace Jiřího Chalupy *Dějiny Argentiny, Uruguaye, Chile*.

Pro studium problematiky válečného sporu o Falklandy/Malvíny byl použit text Jaroslava Hrbka, *Válka o Falklandy 1982*. Kniha kromě detailního popisu vývoje a strategických postupů války líčí také počátek historické sporu o ostrovy.

Jako významný zdroj informací bylo pro tuto diplomovou práci užito také elektronických článků a knih přístupných v digitální knihovně JSTORE.

Při zpracování diplomové práce jsem rovněž vycházela z ostatních internetových zdrojů, které byly velmi užitečné pro doplnění detailů, v zásadě však velmi podstatných pro tuto práci. Jde zejména o využití uveřejněných oficiálních dokumentů Organizace spojených národů, Amnesty International a vládních zákonů. Dále bylo užito také digitalizovaného archívu československého deníku Rudého práva, jehož články o invazi na ostrovy okrajově posloužily k reflexi toho, jak se politické antipatie k USA promítly do popisu konkrétní historické skutečnosti v československém tisku.

Další z významných zdrojů pro zpracování tohoto tématu, které nelze opomíjet, jsou elektronicky dostupná vyjádření nezávislých organizací pro ochranu lidských práv a také národní archívy jednotlivých států, které jsou předmětem této diplomové práce, tedy archívy Argentiny, Velké Británie a USA.

V návaznosti na využití značného množství materiálů v podobě dobových reportáží a filmových dokumentů, které přinášejí výpovědi obyvatel Argentiny, jsou citace vybraných sekcí uváděny v podobě minuta:vteřina (příkl.: autor, rok: 12:49). Pokud není u užitých úryvků z pramene a sekundární literatury uvedeno jinak, veškeré překlady jsou mými vlastními.

Pro svou práci jsem zvolila některé prameny vycházející z metody „orální historie“. Jedná se o svědectví poskytnuta jak samotnými účastníky odbojů a války, tak i pouhými diváky, kteří politickému dění v Argentině v letech poslední vojenské diktatury pouze přihlíželi. Jednotlivé výpovědi mají velmi subjektivní charakter, a právě proto bylo třeba doplnit historické výpovědi osob také skutečnostmi, které jsou popsány v tištěných pramenech a sekundární literatuře.

V otázce objektivnosti citovaných svědectví je nutno podotknout, že stejně jako jakákoli svědectví o jakémkoli historickém dění, i mnoho tvrzení uváděných v této práci jako parafráze obsahují subjektivní pohled. Převážně u nové generace narozené do doby po diktatuře může docházet ke zkreslování informací. V průběhu let se totiž vzpomínky mění,

přetváří a ty mohou být dále předávány nepřesné a mnohdy i dobarvené. Svědectví také budou vždy rozlišná dle konkrétní angažovanosti dané osoby, eventuelně rodinných příbuzných. Při zpracování tohoto tématu jsem se snažila zaujmout objektivní postoj ke všem uvedeným svědectvím.

S tímto pohledem souvisí také otázka válečných veteránů a jejich poválečné integrace zpět do civilního života. Jako předmět zkoumání jde o velmi rozsáhlé téma, kterému by bylo hodné věnovat celou diplomovou práci. Vzhledem k nedostatečnému množství tištěných, ale také elektronických relevantních zdrojů k otázce válečných veteránů a jejich zpětné integrace do občanského života po porážce ve válce o Falklandy/Malvíny, nebylo možné věnovat se dle zadání diplomové práce *otázce vlivu vojenské diktatury na samotné aktéry války*.

Dostupné prameny v podobě tisíce reportáží, které ve většině případů přinášejí pouze výpovědi jednotlivých vojáků, kteří se války zúčastnili, a kteří byli silně ovlivněni propagandou a nacionálním cítěním, byly vyhodnoceny jako nedostačující pro nestranné posouzení této tematiky. Je velmi obtížné z hlediska objektivnosti posoudit nepřehledné množství dostupných výpovědí, které jsou v souvislosti s dodnes nevyřešeným sporem o suverenitu nad ostrovy značně subjektivně zbarvené.

V kontextu stále trvajících konfliktů o suverenitu Falkland/Malvín a s ním spojenou polemiku v otázce nazývání ostrovů se přikláním užívat v této práci obou, jak argentinského tak britského pojmenování, a to v abecedním pořadí, nijak neupřednostňujíc jeden název před druhým. V případě parafrázování části textu či při použití citovaných slov autora, vycházím vždy z názvu, který je použit v originále dané publikace.

Veškerá literatura, texty a svědectví, ze kterých jsem při vypracování diplomové práce čerpala, jsou uvedeny v bibliografii.

1. VYMEZENÍ POJMŮ

Pro úplné porozumění práce je třeba objasnit význam vybraných slovních spojení, která jsou v souvislosti s tímto tématem frekventovaně užívány a jsou zároveň základní pro jejich správnou interpretaci v celkovém kontextu.

Ústředním předmětem diplomové práce je *vojenská junta*, tedy vláda tvořená skupinou představitelů vojenských jednotek státu. Vlády se většinou ujímá po provedení státního puče. Může plně zodpovídat za výkonnou, zákonodárnou a soudní složku vlády. Na druhou stranu může plnit pouze funkci poradní, a to jednomu ze svých členů či zástupců, který je do čela vlády dosazen.

Vojenskou diktaturu vnímáme jako autoritativní formu vlády, ve které je moc výkonná, zákonodárná a soudní v rukou vojenské junty, která zakazuje jakoukoli demokratickou kontrolu nad řízením státu. Svůj nástup a převzetí dosavadní vlády v mnoha případech odůvodňuje a také ospravedlňuje jako jediný způsob pro nastolení politické stability státu či jako vyhnutí se údajné hrozbě před nebezpečnými ideologiemi jiných vlád (např. před komunismem). Nejzákladnější charakteristikou vojenské diktatury je potírání jakýchkoli demokratických principů. Nejpodstatnějším rysem je pak především porušování lidských práv a zneužívání své neomezené moci a využívání násilí a nátlaků k zastrasování oponentů a protivládních aktivistů.

Pojem *státní terorismus* spočívá ve využívání nezákonných metod vládou k zastrasování vnitrostátních i zahraničních osob a nepřátel vojenské junty a nastoleného režimu. Je také využíván k přinucování přijetí vládních idejí a patřičného způsobu chování. Nelegitimně užívá násilných prostředků k potlačení či k fyzické likvidaci odpůrců režimu.

V kontextu zpracovaného tématu se setkáváme s termínem *zmizelí*¹ ve významu násilného odstraňování nepohodlných osob. Za vojenského režimu bylo bez uvedení důvodu uneseno tisíce občanů Argentiny, kteří byli ve většině případů pod záminkou přemístění z jednoho vězení do druhého hromadně zavražděni. Většina zmizelých osob je dodnes pohřešována.

V souvislosti s anglicko-britským válečným konfliktem je termín *veterán*, tedy vysloužilý účastník války či bývalý voják, dále určen a specifikován argentinskou armádou takto:

ART. 1 del Decreto 509/88 - Z nově ustanoveného zákona 23.109 bude považován za válečného veterána ten, kdo se v termínu od 2. dubna 1982 do 14. června 1982

¹ *Desaparecidos*

zúčastnil bojů organizovaných TOAS (Teatro de operaciones del Atlántico Sur - Dějiště bojů v jižním Atlantiku), jehož příslušnost byla stanovena dne 7. dubna 1982 pro oblast pevniny a moře Malvín, Jižní Georgie a Jižních Sandwichových ostrovů a pro jejich příslušný vzdušný prostor.² (Ejército Argentino, online).

2. KONTEXT

Téměř čtyřicet let uplynulo od posledního vojenského puče v Argentině, od nastolení státního terorismu, diktatury a státem řízené represe. Působení této vojenské diktatury za sebou zanechalo nesmazatelné stopy, ačkoli snahou mnohých bylo na tuto hrůznou etapu novodobých dějin Argentiny zapomenout a z paměti vymazat jednu provzdu. Přesto po navrácení vlády do rukou demokracie dokázali argentinští soudci obstát svému postavení a s těmi, kteří byli a jsou zodpovědní za zločiny proti lidskosti, naložili podle řádných soudních regulí demokratického státu. Jak nastíní následující kapitoly této práce, nadšení ze znovu nastolené demokracie nemělo dlouhého trvání.

Fenoménu přebírání moci do rukou vojenské junty přecházela dlouhodobá nestabilita v zemi, která od začátku 20. století ústila v opakované občanské nepokoje a v následné státní převraty, které ve většině případů iniciovala vojenská složka státu. Nebylo to však z důvodu osobní touhy po moci samotnou armádou. V mnoha případech byly ozbrojené jednotky vyzývány samotnými politickými stranami či veřejností k zakročení proti občanským nepokojům (Collier, 1981: 477-478).

Neméně podstatným důvodem, který přispěl k této nestálé situaci v Argentině, byla skutečnost, ve které v druhé polovině 20. století docházelo ke stále více případům emigrace, a to převážně vyšší společenské vrstvy, odborníků a vzdělaných jedinců. V zemi tak na jedné straně zůstalo velké zastoupení městského obyvatelstva střední vrstvy a dělnické třídy a na straně druhé méně početná elita, jejíž snahou bylo znovudobytí moci po pádu Perónovy vlády v roce 1955. Tato elita se nezdřáhala pro navrácení moci do svých rukou opětovně spojit své síly s vojskem. To, podle slov Chalupy, „...mělo mít na politický život v zemi katastrofální vliv“ (1999: 229). Obsah této práce tak dokládá, že aliance takového typu se stala pro následující dekády politického a společenského vývoje Argentiny fatálním řešením.

Vojenská junta od provedení státního převratu v roce 1976 do roku 1982, kdy utrhla porážku ve válce s Velkou Británií, která předznamenala pád poslední diktatury, nastolila

² "A los efectos de aplicación de la Ley 23.109 se considerará Veterano de Guerra a los Ex – Soldados Conscriptos que desde el 2 de abril al 14 de junio de 1982 participaron en las acciones bélicas desarrolladas en el TOAS (TEATRO DE OPERACIONES DEL ATLÁNTICO SUR), cuya jurisdicción fuera determinada el 7 de abril de dicho año y que abarca la plataforma (mar) continental, las islas Malvinas, Georgias y Sandwich del Sur y el espacio aéreo correspondiente." (Ejército Argentino, online)

Proces národní reorganizace; tedy režim státem podporovaného násilí zprvu proti stoupencům Perónovy strany. Následně však byla tato diktatura charakterizována státním terorismem proti studentům, odborářům, aktivistům a dalším občanů, kteří otevřeně vystupovali proti vojenskému režimu. S prohlubujícím se terorem vojenské junty se represe a s ní spojené násilí týkalo také obyvatel, kteří se proti režimu nijak nestavěli. Vláda vojenské junty spočívala v odpírání lidských práv, zasahovala do veškerých složek státu a institucí, docházelo k vraždám, mučení a mizení několika tisíců civilistů.

Za rozhodující etapu vojenské diktatury lze označit také zmíněnou válku o Falklandy/Malvíny, která v tomto kontextu nemůže zůstat bez povšimnutí. I zde hrála svou roli vládní ideologie. Několik odvedenců, především mladých občanů, kteří sotva dovršili plnoletosti, bylo bez důkladných vojenských příprav posláno do boje, který měl stmelit rozvrácenou společnost, a tím juntě přinést opětovnou moc v zemi, slávu a obdiv obyvatel Argentiny. V tomto kontextu tedy nelze mluvit o diktatuře, aniž bychom nezmínili válku o Falklandy/Malvíny.

Stejného názoru je i producent snímku *No somos héroes*³, Eugenio Magliocca, který s odstupem více než čtvrt století přináší osudy sedmi veteránů z války o Falklandy/Malvíny. Svými výpověďmi podávají svědectví o pozadí válečného konfliktu. Záměrem nejen tohoto dokumentu bylo podle slov autora zbavit se paradigmatu, který byl po celá desetiletí od pádu poslední vojenské diktatury zaveden (YouTube, online, 02:43).

Termín paradigma Magliocca vysvětluje následovně:

„Během několika let po válce s příchodem demokracie byla zavedena totalitní myšlenka, kterou stanovila sama armáda: <My, kteří jsme bojovali na Malvínách, jsme hrdinové vlasti. > Jednalo se však o stejné příslušníky armády, kteří v mnoha případech mučili, nechávali zmizet a zabít mnoho lidí na kontinentě, a to samé se dělo i na ostrovech s vojáky odvedenými bojovat na Malvíny (mučení, hlad, zima). Na základě takového tvrzení byla založena společenská teorie: <V případě, že jsou tito vojáci hrdinové, nemůžou být souzeni za zločiny proti lidskosti. > To je paradigma, které jsme chtěli zlomit a dokázat tak pravdu veteránům z války (podle různých zdrojů bylo na Malvíny vysláno přes 11 000 vojáků a pouze 3 000 z nich byli profesionálové). Teprve nyní, více než 30 let od nastolení diktatury, se argentinská společnost vážněji o tyto otázky zajímá a snaží se dopátrat, co se skutečně stalo. V našem dokumentárním filmu

³ Poprvé byl krátký film uveden dne 10. května 2008 u příležitosti 26. výročí války o Falklandy/Malvíny na Mezinárodním veletrhu knih Buenos Aires (ESCUELA Y EL INSTITUTO DE ORT ARGENTINA, online).

jsou rozhovory a příběhy veteránů, kteří poukazují na to, že ti, kteří je mučili, nechali je napospas mrazu a hladu, oněmi hrdiny nejsou.“⁴

Po pádu vojenské junty, přešla v roce 1984 moc do rukou demokratické vlády, která po svobodných volbách stála před úkolem vypořádat se s událostmi z uplynulých let diktatury. Demokratizace byl však velmi obtížný proces nejen pro prvního demokratického prezidenta Alfonsína, ale také pro Menema a jejich vládní strany a administrativu.

3. STRUČNÝ PŘEHLED VOJENSKÝCH REŽIMŮ V ARGENTINĚ 20. STOLETÍ

Vojenské režimy v čele státu spařujeme v Argentině s počátkem 20. století, jejich původ bychom však museli hledat již na začátku druhé poloviny 19. století. Prvním diktátorem, který po dobytí nezávislosti na zámořské španělské metropoli užíval neomezené moci a v roce 1835 nastolil diktaturu dlouhou 17 let, se stal Juan Manuel Ortiz de Rosas. Jeho tvrdá autoritářská vláda zasahovala formou násilí proti všem oponentům jeho vlády a dobře promyšlená propaganda zaručovala loajálnost nejen civilního obyvatelstva Argentiny, ale také vojáků a policistů (Chalupa, 1999: 136-137). Jelikož za vlády Rosase netvořila provincie Buenos Aires součást Argentiny s ostatními provinciemi⁵, po sesazení jeho vlády bylo snahou ucelit všechny autonomní části v jednotné území a docílit tak stabilního státu.

Důležitým mezníkem pro ideu a následnou realizaci plánu sjednocení všech provincií pod celistvý stát bylo vytvoření národní armády, která měla efektivním způsobem zajistit pořádek v zemi a v případě konfrontací jednotlivých provincií sloužit jako tmelící prvek (Mabry, Argentina's Military, online). Zde se urodila myšlenka utvořit pevnou a na vládě nezávislou armádu.

⁴ „Durante los años posteriores a la guerra y con el advenimiento de la democracia se estableció un discurso totalitario que fijaron los militares: *LOS QUE PELEAMOS EN MALVINAS SOMOS HEROES DE LA PATRIA*. Esos mismos militares eran los que en muchos casos habían torturado, desaparecido y asesinado a muchos en el continente y lo siguieron haciendo en las islas con los conscriptos (estaqueos, hambre, frío). Se estableció entonces un discurso social "si son héroes, no pueden ser juzgados por delitos de la humanidad". Ese es el paradigma que queríamos romper y establecer la verdad de los conscriptos (según diversas fuentes a Malvinas fueron más de 11 mil y solo 3 mil soldados profesionales). Recién ahora y más de 30 años después, la sociedad argentina se plantea seriamente estas cuestiones y trata de vislumbrar lo que en realidad sucedió. En el documental, precisamente, las entrevistas y los relatos son de los conscriptos, quienes señalan que si los héroes son aquellos que los estaquearon, torturaron, les hicieron pasar frío y hambre, ellos no lo son.“ (Eugenio Magliocca, osobní korespondence)

⁵ Za vlády Rosase se provincie Argentiny bránily podřídit nadvládě hlavní provincie Buenos Aires, vydobily si určitou autonomii a samosprávu nad vlastní provincií (Chalupa, 1999:149).

První Vojenská⁶ a také Námořní škola⁷ byly založeny v roce 1870. Tyto instituce měly vychovat a vyškolit nové kadety pro profesionální službu v argentinské armádě. Následně na přelomu 19. a 20. století byla založena Vysoká škola válečná⁸. Průlomem v historii vojenských škol se stal rok 1910, kdy již nedocházelo k povýšení na základě politického rozhodnutí, ale na základě odsloužených let a prokázaných odborných znalostí v oboru. Nyní bylo rozhodnutí o povýšení čistě v rukou nejvyšších generálů nikoli politické elity. Tato skutečnost umožnila široké veřejnosti a především střední vrstvě profesní postup v armádě. V roce 1916 Argentina disponovala plně profesionalizovanou armádou, přesto první myšlenka, tedy utvořit armádu, která by byla nezávislá na civilní vládě, se zcela nedostalo (Mörner, 1960: 301).

Prvním takovým důkazem bylo období vlády prvního demokraticky zvoleného prezidenta Hipólita Yrigoyena. Ačkoli byl Yrigoyen představitelem radikální strany, v politické praxi působil spíše jako umírněný politik. Nicméně pro dosažení svých cílů užíval prostředků, za které jeho vládu občané označovali jako diktátorskou.

Během prvního období jeho prezidentského mandátu začal znatelně sílit vliv armády. Při stávce odborů v roce 1916 rozhodl na místo obvyklého řešení konfliktu policií, vyjednávat s odborovými předáky a vyřešit tak celý spor na základě dohody mezi zaměstnavateli a odbory. Takový zásah vzbudil odpor u konzervativců v čele s oligarchy, kteří volali po svržení vlády. Tato krize se dále prohloubila v okamžiku dalšího zásahu radikálů, kteří se roku 1917 postavili na stranu stávkujících dělníků. To vyústilo v otevřený boj mezi odboráři a policií. Celý konflikt skončil takzvaným *Tragickým týdnem*⁹, během kterého zemřelo po zásahu armádou několik civilistů, odborářů a policejních agentů (Chalupa, 1999: 178-179).

Na základě těchto výbojů vznikla *Argentinská vlastenecká liga*¹⁰, která měla střežit klid v zemi a sloužit nejen proti dalším zásahům vlády do politiky odborů, ale také proti možným přípravám bolševické revoluce¹¹. Yrigoyen již do dalších sporů nijak nezasahoval, veškeré stávky zemědělských či hospodářských odborů řešila po svém výhradně armáda (Chalupa, 1999: 180).

⁶ *Escuela Naval*

⁷ *Colegio Militar*

⁸ *Escuela Superior de Guerra*

⁹ *Semana Trágica*

¹⁰ *Liga Patriótica Argentina*

¹¹ Při výpadech během takzvaného *Tragického týdne* bylo zavražděno několik ruských odborářských imigrantů, kteří byli obviněni z příprav pro komunistický převrat. Tato obvinění se však nikdy neprokázala (Chalupa, 1999: 179).

3.1. Vojenský převrat 1930

V okamžiku, kdy po šestileté odmlce usedl roku 1928 Yrigoyen zpět do křesla prezidenta republiky, byly slyšet stále častější negativní hlasy z řad tradičních konzervativců a především z řad armádních důstojníků proti dalšímu období v čele s Yrigoyenem. Na stranu protiyrigoyenovského postoje se postavili také představitelé nejbohatšího a nejvlivnějšího obyvatelstva země, tedy oligarchové (Quesada, 2001: 368).

Se stále větší urputností se hovořilo o možném vojenském převratu, který by zabránil Yrigoyenovi prosazovat své reformy a zásahy z let jeho prvního prezidentského mandátu. Extrémní pravice byla ochotna podstoupit riziko násilí, které by propuklo po svržení demokraticky zvoleného prezidenta.

Jejich plánu na převzetí moci do rukou pravice za pomoci armády napomohla světová krize, která roku 1929 propukla na Wall Street. Ta zasáhla i argentinskou ekonomiku a Yrigoyen ve zkoušce ustát celosvětovou krizi neobstál. Zvětšující se kritika na představitele země vyústila v převrat řízený generálem Augustinem Pedrem Justem. Ačkoli armáda čítala tisícovku vojáků, díky všeobecné nelibosti Yrigoyenova režimu nebylo třeba nijak tvrdým způsobem zasahovat. Provizorní vlády se brzy ujal generál José Félix Uriburu (Chalupa, 1999: 183).

První vojenský puč ve 20. století se stal precedentem pro další dění v zemi a předznamenal tak počátek období, ve kterém docházelo k opakovaným převratům iniciovaných vojenskou složkou státu.

3.2. Vojenský převrat 1943

Uriburova vláda netajila svůj obdiv ke španělskému diktátoru Primu de Riverovi ani k ideji italského fašismu. Tuto náklonnost promítal do myšlenky vytvořit z Argentiny „*polofašistický stát*“ s otevřeným odporem proti komunismu a s hierarchií sestavenou na základě sociálního postavení (Mabry, Argentina 1930-2007, online). Uriburu, ve snaze upevnit svou pozici, se brzy začal uchýlovat k používání represe proti oponentům a kritikům jeho vlády. To však mělo za výsledek stále se zmenšující podporu pro jeho vládu a jako důsledek této skutečnosti zvítězila ve „zkušebních volbách“ v dubnu 1931 opoziční radikální strana (Chalupa, 1999: 185).

Pro příští řádný termín voleb v listopadu 1931 byli radikálové z volby vyloučeni, ale Uriburovi toto rozhodnutí vítězství nepřineslo. Ve volbách byl poražen generálem Justem, reprezentujícím nyní konzervativní liberály, a byl donucen z politické scény odejít. Justo se

chtěl vyvarovat vládnutí diktátorskou formou, načež propustil většinu politických vězňů, včetně Yrigoyena. Také v otázce represí vystupoval umírněněji, a to díky skutečnosti, že se proti němu nevytvořila žádná významná opozice (Chalupa, 1999: 186).

Justo, podporovaný konzervativci a latifundisty, však zavedl režim hlásající návrat moci do rukou oligarchie, přičemž rozpustil Kongres, zavedl cenzuru tisku, kontrolu nad vzdělávacími institucemi a ekonomickým sektorem, jako v případě vlády Yrigoyena. Nezdráhal se také užívat metody falšování voleb a manipulace s voliči. Postupně se však i na jeho vládu začaly snášet negativní kritiky. Byl nařčen z braní úplatků především od britských podniků, kterým se mělo dostat lepších podmínek než samotným argentinským podnikatelům (Mabry, Argentina 1930-2007, online).

V tomto okamžiku se začal vyvíjet takzvaný „*ekonomický nacionalismus*“ kombinovaný s antikomunismem a šovinismem, jehož vzorem se staly Mussoliniho manifesty. V takzvané „*kampani proti cizákům*“ se začaly objevovat kapitoly argentinské historie, které připomínaly spory s Velkou Británií¹² (Chalupa, 1999: 189-190). Vztah Argentiny a Velké Británie se tak začal oslabovat a tyto stále intenzivnější protibritské nálady se později promítly do dění dalších dekad v historii Argentiny.

Mandát Augustína P. Justa skončil na počátku roku 1938 a vítězem nových, z části zmanipulovaných, voleb se stal Roberto Ortiz, jehož hlavním cílem bylo sjednotit „*zájmy tradičních vládnoucích tříd oligarchie se zájmy středních a částečně i dělnických vrstev*“ (Chalupa, 1999: 190). Ortiz byl však pro svůj zhoršený zdravotní stav nucen předat prezidentské křeslo konzervativci Ramónu S. Castillovi. V důsledku Druhé světové války, všeobecné krizi v zemi a také rozpolcenosti Argentinců, kteří se dělili na příznivce a odpůrce mocností Osy, se Castillova vláda začala bortit. Radikálové napadali vládu z machinací a volebních podvodů a USA navíc v tomto období vydaly na Argentinu embargo na dodávku zbraní a ropných tankerů¹³ (Chalupa, 1999: 192-195). V takové situaci tak v Argentině všeobecně převládala touha po stabilní a vyrovnané nezkorumpované vládě.

V roce 1943 se Castillo připravoval na další prezidentské volby, nicméně nikdo nesympatizoval s myšlenkou, že by v zemi nadále přetrvával panující chaos. *Skupina sjednocených důstojníků*¹⁴, vedena Juanem Domingem Perónem, provedla puč, který stejně jako předcházející převrat, nevyvolal významný odpor. Naopak se setkal s podporou radikálů

¹² Mezi takovými například britské útoky na Buenos Aires v letech 1806-1807, britská okupace ostrovů Falkland/Malvín v roce 1833, blokáda Buenos Aires za vlády Rosase a další.

¹³ Argentina odmítla návrh USA na vytvoření jednotné obranné fronty latinskoamerických zemí proti mocnostem Osy. Místo toho se pokusila o vytvoření protiamericky orientované aliance neutrálních zemí (Chalupa, 1999: 195)

¹⁴ *Grupo de Oficiales Unidos*, GOU

a USA (Mabry, Argentina's Military, online). Opět to byla armáda, která byla v očích veřejného mínění jedinou institucí, schopnou navrátit zemi touženou stabilitu.

3.3. Vojenský převrat 1955

Po vojenském převratu v roce 1943 byl do čela státu provizorně dosazen generál Pedro Rawson, ačkoli jeho roli velmi brzy vystřídal Juan Pablo Ramírez. V zemi však i nadále nezavládlo jednotné stanovisko. Příznivci jednoho postoje volali po usmíření vztahů mezi USA a Argentinou, které však bylo podmíněno přerušением diplomatických vztahů Argentiny se zeměmi Osy. Na druhé straně stála pevná rozhodnutí nacionalistů zaujímající nesmiřitelný postoj vůči USA. Ti hlásali zachování neutrality a zejména požadovali udržení co nejmasivnějšího zbrojení (Quesada, 2001: 375).

Pravě Ramírez patřil mezi první skupinu umírněných a jeho nový režim se setkal s kladným přijetím ze strany USA. Nicméně tato pozitivní atmosféra neměla dlouhého trvání. Ramírez zdůraznil, že Argentina je ochotna ukončit vztahy se zeměmi Osy pod podmínkou, že USA zruší zmíněné embargo na dodávky zbraní a ropy vůči Argentině. To Washington odmítal a trval na okamžitém přerušení styků Argentiny s Osou. Argentina však i nadále nehodlala na tento apel přistoupit, jelikož v možném vítězství fašistů viděla i své možnosti dosáhnout dominantního postavení v Latinské Americe a vymanit se jednou provždy z ekonomické závislosti na USA a Velké Británii. Skutečnost, že Argentina byla jedinou zemí, která v roce 1943 udržovala diplomatické styky s Japonskem a Německem¹⁵, umocňovala v obyvatelích Argentiny pocit absolutní suverenity a jistoty, že jsou jedinými „*pány svého osudu*.“ Na základě tohoto počínání došlo k ukončení diplomatických jednání mezi Argentinou a USA (Chalupa, 1999: 196-197).

Ramírez však v roce 1944 podlehl nátlaku USA a přerušil veškeré styky s fašistickým Německem. Tím vyvolal odpor u nacionalistů z řad armády a ve své funkci prezidenta byl vystřídán generálem Edelmirem Juliánem Farrellem. Do funkce viceprezidenta byl dosazen Juan Domingo Perón, souběžně vykonávající také funkci ministra práce a sociálních věcí a později také ministra války (Quesada, 2001: 381).

Při prvních po dlouhé době bez manipulací svobodných volbách v roce 1946 získal Perón díky prokázaným zkušenostem ve funkci ministra více než 55 % hlasů a stal se novým prezidentem mající oblibu převážně u široké skupiny nižší vrstvy dělníků, rolníků a také u odborů. Jeho vláda byla inspirována režimem italského, fašistického vůdce Benita

¹⁵ Argentina oficiálně potvrzovala neutralitu, avšak velmi protiamerickou.

Mussoliniho, za což byl také opoziční stranou¹⁶ osočován a označován jako „*demagogický fašista*“ (Chalupa, 1999: 200).

I v tomto období byla role armády velice důležitá. Stejně jako ostatní caudillové a představitelé státu v nedávné historii Argentiny, kteří vynakládali nemalé úsilí a náklady, aby si udrželi přízeň armády, i Perón si mnohé důstojníky z řad národního vojska předcházal různými výhodami v podobě zvyšování platů, moderním vybavením, rychlým kariéerním postupem a dalšími příznivými podmínkami (Mörner, 1960: 308).

Ačkoli během Perónovy vlády došlo k rozvoji domácího trhu, ke zlepšení sociálních jistot a životních podmínek pracující třídy, brzy Peróna čekala porážka vlastními lidmi, včetně jemu do té doby nakloněnou armádou. V průběhu Perónova druhého prezidentského mandátu se proti němu obrátila i masa lidí, ve kterých kdysi, díky znárodnování zahraničních podniků, probudil národní nadšení. Prohlubující se ekonomické problémy země, Perónova neschopnost tuto situaci vyřešit a vládou řízené stále brutálnější represe proti oponentům režimu, vyústily v roce 1955 v bouřlivé demonstrace širokých vrstev požadujících svržení Peróna. Mezi oběma stranami perónistů a antiperónistů se strhl krvavý boj. Perón, stále ještě jako prezident vyzval opozici k vyjednávání, ta již v takovém chaosu viděla pouze svou šanci dostat se k moci a nebyla ochotna uskutečnit žádné ústupky. Perón byl nucen odstoupit a uchýlit se na dlouhých let do exilu (Chalupa, 1999: 220-224).

3.4. Vojenský převrat 1962

Svržení Peróna znamenalo pro příznivce jeho režimu zákaz jakékoli politické činnosti. Perónisté však neztratili prestiž mezi pracující třídou, a díky loajálnosti, kterou v průběhu následující dekády prokazovali svému „*idolu*“, se spolu s ním dostali zpět k moci a do čela argentinské vlády.

Přes velká úsilí se v druhé polovině 50. let nové vojenské vládě nedařilo vyvést zemi z hospodářského úpadku a vrátit ji zpět všeobecnou prosperitu a sociální stabilitu. Ekonomický i společenský vývoj země se postupně rozpadal. Ke zvyšující se hrozbě krize přispívala neschopnost udržet krok s ostatními vyspělými evropskými státy, a to v mnoha ohledech. Růst životní úrovně, za kterou bývalému prezidentu Perónovi vděčilo převážně chudé obyvatelstvo, se zastavil. Také podíl argentinských komodit na světovém trhu stále klesal a bezkonkurenční postavení USA v obchodu nedovolilo Argentině prosadit se na

¹⁶ Demokratická unie (Unión democrática) tvořena komunisty, socialisty, progresivními demokraty a radikály.

interkontinentálním trhu (Chalupa, 1999: 226-227). Nejen tyto faktory vyvolaly mezi argentinskou společností obavy z dalšího vojenského převratu.

V roce 1958 byl novým prezidentem zvolen Arturo Frondizi, čímž došlo k prozatímnímu ukončení vojenské vlády v zemi. Frondizi patřil do kruhu intelektuálů hlásajících připojení se k západním demokraciím. Jeho snahou bylo najít také možné řešení usmíření či kompromisů s poraženými perónisty (Chalupa, 1999: 236). Takový přístup opětovně vyvolal odpor u armády, kterou nový prezident nikdy nedokázal získat na svou stranu. Otázka perónismu a antiperónismu se tak stala tématem mnoha diskuzí.

V okamžiku, kdy byl Frondizi nucen přistoupit na některá ekonomická úsporná opatření, která se dotkla především nejnižší vrstvy, vysloužil si velkou kritiku právě od perónistů. Jeho brzký pád také zapříčinil kladný postoj ke Kubánské revoluci a sympatie k Fidelu Castrovi, jenž silně znepokojilo armádu, která byla stále kritičtější k jakémukoli prezidentovu počínání. V roce 1962 byl armádou svržen, ale ta se v tomto případě vlády neujala (Marby, Argentina 1930–2007).

Doposud byl vídán fenomén, kdy se po provedení vojenského převratu dočasně ujala vlády armáda. Ta však byla v této době rozdělena na dva proudy. Převzetí moci takto rozpolcenou armádou by však představovalo hrozbu konfliktu mezi samotnými představiteli armády. Na jedné straně stáli *Modří (Azules)* hlásající civilní vládu takzvaného „*perónismus bez Peróna*“; způsob řízení státu, jež mohlo jako jediné ochránit zemi před komunismem a revolucemi. *Červení (Colorados)* naopak zastávali odmítavý postoj vůči peronistickému populismu a přikláněli se k čistě vojenské diktatuře (Chalupa, 1999: 237).

3.5. Vojenský převrat 1966

Do funkce dočasného prezidenta Argentiny byl pod příslibem brzkých voleb dosazen José María Guido, kterého zanedlouho v roce 1963 vystřídal vesnický lékař, mírný liberál čelící hospodářské depresi, Arturo Umberto Illia, jehož vláda podle Chalupy „...*proslula jako jedna z nejhoupějších v dějinách země*“ (1999: 239). Slabosti Illia si byla vědoma také armáda a počínání nového prezidenta bedlivě sledovala. Když v roce 1965 dosáhli perónisté v parlamentních volbách 35 % všech hlasů, armáda začala projevovat značné obavy, že Illia není natolik silnou osobností schopnou bojovat proti stále sílící moci perónistů (Mabry, Argentina 1930-2007, online).

Spolu s ekonomickou krizí státu se v létě 1966 zvedla vlna převážně dělnických stávek, kterých vojsko využilo jako záminky k dalšímu vojenskému převratu. Armáda zde

opět hrála zásadní roli, jelikož byla všeobecně považována za jediný nástroj, prostřednictvím kterého lze v zemi skoncovat s ustavičnou nestabilitou a zajistit nový začátek lepších časů. Vůdce vojenského puče, Juan Carlos Onganía, představitel vojenského proudu *Modrých*, vyhlásil *Argentinskou revoluci*¹⁷ a v čele státu hodlal setrvat do té doby, než se naplní veškeré jeho cíle; tedy eliminace marxistických ideologií ve vzdělávacích institucích, rozpuštění všech politických stran, stabilizování ekonomiky a nastolení „skutečné demokracie“ (Chalupa, 1999: 240).

Jelikož se však naplnění cílů této revoluce vzdalovaly, opětovně docházelo k demonstracím, povstáním a všeobecným nepokojům, které byly velmi brutálním způsobem potlačovány¹⁸.

V roce 1970 Onganía oznámil představitelům ozbrojených sil, že plnění jím stanovených cílů předpokládá v horizontu patnácti až dvaceti let. Armáda však takovou vizi považovala za nepřijatelnou, Onganía byl svržen a jako nástupce byl armádou vybrán, veřejnosti neznámý, Roberto Marcelo Levingston. Velmi záhy ho však v roce 1971 vystřídal Alejandro Agustín Lanusse, který byl přesvědčen, že pro dobro Argentiny je nutno nastolit nikoli vojenskou, ale civilní vládu. Byl to právě Lanusse, který umožnil Perónovi vrátit se zpět do Argentiny a později i do čela vlády (Quesada, 2001: 393).

Přelom 60. a 70. let byl ve znamení vzniku levicových guerillových organizací. Tyto jednotky, tvořené převážně mladými studenty ze středních a vyšších vrstev, organizovaně napadaly vojenské posádky a policejní aparáty, unášely osobnosti reprezentující vysoká společenská postavení a přepadaly banky. Uskupení jako *Lidová revoluční armáda (ERP)*, *Revoluční ozbrojené složky (FAR)*, *Perónistické ozbrojené složky (FAP)* a *Montoneros*, svými činy bojovaly převážně proti zkorumpovaným politikům, odborářům a policistům, a proti prohlubující se propasti mezi chudými a bohatými (Chalupa, 1999: 243).

Tyto organizace často velmi tvrdým a šokujícím způsobem postupně pronikaly do mnoha regionů Argentiny a šířily svou socialistickou ideologii. I mezi samotnými guerillovými organizacemi bylo možné pozorovat značné rozdíly; *Montoneros*, jejichž představiteli byli studenti prestižních severoamerických univerzit, z dobře situovaných rodin volající po „*lidové a celonárodní revoluci*“, usilovali převážně o návrat perónismu. S takovou myšlenkou se naopak přestavitelé *ERP* neztotožňovali. U obyvatel země však sklízeli značný

¹⁷ *Revolución Argentina*

¹⁸ Jedním z vrcholů stávek a následné represe bylo takzvané *Cordobazo*. V roce 1969 byla dělníky ve městě Córdoba vyhlášena generální stávka, která vyústila v krvavý boj vojáků, policistů a civilistů (Chalupa, 1999: 242).

obdiv, jelikož mezi jejich aktivity patřilo především přepadávání vlaků a následné přerozdělování lupu mezi nejchudší vrstvy (Sebreli, 2004: 391).

K útokům docházelo i ze strany extrémní pravice, která napadala a unášela levicově smýšlející studenty, politiky a stoupence perónismu. Ke střetům mezi levicí a pravicí tak docházelo velmi často a ve většině případů obě strany používaly stejných prostředků, a to v podobě únosů a zavražďování představitelů opačné ideologie. Situace se tak velice vyostřovala a násilí v ulicích bylo dennodenně přítomné (Nouzeilles, Montaldo, 2002: 406).

V politické sféře došlo v roce 1973 k vyhlášení nových voleb, které s více než 49 % hlasů vyhráli perónisté a novým prezidentem se stal Héctor Cámpora, podle Chalupy jen pouhá „*loutka v Perónových rukou*“ (1999: 246).

4. 1976 – 1983

4.1. Situace v Argentině před provedením puče

V roce 1973, po dlouhých dvaceti letech strávených v exilu a po letech, kdy v Argentině docházelo k neustálým střetům mezi extrémní levicí a pravicí¹⁹, se po podání demise prezidenta Cámpory a po vyhlášení nových demokratických voleb znovu ujal moci exprezident Juan Domingo Perón. Ačkoli došlo během třetího Perónova prezidentského mandátu ke značnému stabilizování ekonomické situace, uvnitř jeho strany docházelo k ustavičným sporům mezi levicí a pravicí.

Když v roce 1974 Perón zemřel, ani jeho žena Isabela Martínez Perónová nedokázala tyto bouřlivé spory ve vlastní vládě utišit. Provincie, kterých se útoky teroristických skupin *Montoneros*, *ERP* a protikomunistické aliance takzvané skupiny *Tři A*²⁰ týkaly, veřejně žádaly o vojenskou kontrolu. Střety mezi pravicí v zastoupení AAA a levicí *ERP* se vyostřily v letech 1974 (Tello, 2006: 199).

Komunistická strana Argentiny dlouho poukazovala na skutečnost, že protilevicová politika, ke které se vláda po smrti Peróna přikláněla, napomáhá k rozpolcení celého národa a upozornila, že hospodářská, politická a sociální nestabilita dosáhla nebezpečného stupně. Jako možné řešení této krize navrhovali komunisté vytvořit spolu s ostatními představiteli politických stran „civilně vojenskou vládu široké demokratické koalice“ (Tristán, 2007: 70).

Armáda se však této krize zhostila podle svého uvážení a do boje proti aktivitám *ERP* vstoupila v roce 1975 sama, čímž také odstartovala skutečnou válku proti „subverzi“. Argentina nyní čelila nejen opakovaným masivním střetům mezi povstalci, ale také následkům rostoucí inflace, stávkám a hrozbě skutečné občanské války. Okolnosti, které způsobily všeobecný chaos v zemi, stály za rozhodnutím, které v roce 1976 otevřelo jedno z nejtemnějších období dějin země.

Ačkoli mezi obyvateli Argentiny nebyly spory o nutnosti zakročit proti povstalcům s radikálním smýšlením, způsob jakým vojenská junta proti rebelům zasáhla, znepokojoval nemalou část obyvatelstva nejen Argentiny, ale postupně i ostatních států Latinské i Severní Ameriky. Negativní veřejná vyjádření k vojenskému převratu byla často doprovázena přímými obžalobami ze zločinů proti lidskosti. Vojenská junta však zastávala tvrzení, kterým svá konání obhajovala; armáda viděla řízenou represí jako nevyhnutelnou a nezbytnou akci

¹⁹ Vrchol takových konfliktů se odehrál na letišti Ezeiza, při vítání Peróna zpět v zemi. Brutální střet mezi pravicí a levicí se do historie Argentiny zapsal pod názvem *Masakr z Ezeizy*.

²⁰ *Alianza Argentina Anticomunista* – Skupina *Triple A* nebo AAA měla do vojenského puče v roce 1976 na svědomí časté případy mučení, únosů a eliminace nepohodlných osob.

pro ukončení aktivit partyzánských bojů a ospravedlňovala státní teror jako jediný možný prostředek, který by garantoval politickou stabilitu v zemi (Montaldo, Nouzeilles, 2002: 395).

Z pohledu představitelů nově vládnoucí diktatury představovali levicoví povstalci příliš velké nebezpečí pro budoucnost Argentiny, a proto bylo nutné zapojit veškeré prostředky, kterými by byla organizace podvracení státu ukončena.

Přestože na rozhodnutí armády provést vojenský převrat padalo mnoho kritiky, junta mohla těžit ze značně velké opory u obyvatelstva, které vojenský zásah vítalo a do jisté míry také schvalovalo. S touto podporou u obyvatel země také vojenští představitelé zprvu počítali. Domnívali se, že veřejné hlasy prostých lidí dokáží přesvědčit ty osoby, které měly o razantním skoncování s politickou krizí a o správnosti zásahu velké pochybnosti. Tato náklonnost určité části obyvatel však vojenský režim neodvrátila od záměru použít tvrdých represivních prostředků i na takové občany, kteří se proti vládě vojenské diktatury nijak neohrazovali ani proti ní neprotestovali.

4.2. Nástup represivní vlády

Tříčlenná vojenská junta složená z vrchních velitelů tří složek armády v čele s generálem pozemních vojsk Jorgem Rafaelem Videlou, představitelem námořnictva admirálem Emiliem Masserou a leteckým generálem Orlandem Agostim, dne 24. března 1976 svrhla a zatkla Isabel M. Perónovou a postavila se do čela argentinského státu. Konflikty mezi vládnoucí Perónistickou stranou a převážně útoky radikálně levicové strany se staly důvodem, spíše však záminkou, k provedení vojenského puče. Podle slov aktéru vojenské junty byly tyto dlouhotrvající nepokoje pádným argumentem k „*nastolení pořádku*“ v zemi.

Armáda obsadila centrální úřady státu, ministerstva, sídla odborů, vyhlásila výjimečný stav a zakázala shromažďování obyvatel. Převzala kontrolu nad veškerou mocí v zemi, rozpustila parlament a dosavadní provinční a místní orgány státní moci. Začalo zatýkání představitelů perónistického hnutí a guvernérů všech provincií. Téhož dne složili vrchní velitelé přísahu jako vedoucí představitelé nové vládnoucí vojenské junty (Tristán, 2007: 75).

Byl vydán zákaz činnosti všech politických stran a všichni členové nejvyššího soudu byli zbaveni svých funkcí. Začalo docházet k namátkovým kontrolám na ulicích a ve školách, ve snaze vyhledat možné diverzanty a organizátory protirežimních akcí. Bylo zavedeno omezení vycházení do ulic ve večerních hodinách a bylo vyhlášeno stanné právo. Junta vyzvala obyvatele Argentiny, aby v této situaci zachovali klid a varovala před jakoukoli formou odporu, který bude v opačném případě tvrdě potlačen (Sikkink, 2008: 4).

Zadržení občané mohli stěží počítat s možností spravedlivého soudu, jelikož ve většině případů k soudním přelíčením nedocházelo. Pokud však měla zatčená osoba možnost soudní obhajoby, nebylo nikoho, kdo by obžalované občany zastupoval. Veškerí odborní právníci, kteří riskovali své praxe a v nejhorším případě i životy, byli také pronásledováni tvrdým režimem, pokud se odhodlali hájit práva těchto osob. V lepším případě byli juntou nuceni emigrovat (Tristán, 2007: 75).

Mezi lety 1976 až 1983 vojenská junta ve snaze vyřešit dlouhotrvající krizi v zemi sužovanou stávkami, terorismem, inflací a ekonomickým úpadkem, nastolila program státního terorismu s cílem zavražďovat civilní obyvatelstvo a eliminovat politické aktivisty a disidenty, jež vedlo ke zmizení několika tisíců lidí; představitelů levicových guerill, novinářů, spisovatelů, studentů a organizátorů protirežimních shromáždění. V souvislosti s touto skutečností tak nabralo španělské slovo *desaparecidos* zcela jiného a doposud neužívaného významu (Kaiser, 2005: 1).

Hlavním represivním orgánem v průběhu „*Špinavé války*“ byla *Argentinská protikomunistická aliance (AAA)*, která měla na svědomí organizování únosů režimu nepřizpůsobivých jedinců. Pokud došlo ke „*zmizení*“ za přítomnosti svědků, i ti se později stali oběťmi represe. V případě, že příbuzní oběti nahlásili zmizení, jejich výpověď byla sepsána a zaprotokolována. Tím však byla celá záležitost vyřízena. Mnohokrát docházelo i ke zmizení osoby, která na policii toto oznámení podala. (Tello, 2006: 317).

Působení represe dosahovalo v průběhu prvních let vlády vojenské diktatury svého vrcholu a během této doby rostl počet zmizelých. Jejich příbuzní se bezúspěšně domáhali jakékoli odpovědi, které nebylo kde získat, jelikož veškeré instituce, konzuláty, ministerstva, ambasády, kostely a další veřejné budovy byly uzavřeny. Veškerá kulturní a vzdělávací zařízení²¹ přešla pod kontrolu vlády.

Ačkoli byla „*Špinavá válka*“²² vedena zprvu proti guerillovým armádám, po roztříštění organizované skupiny *Montoneros* v roce 1977, se státní terorismus v rámci „*boje proti subverzi*“ vztahoval na veškeré aktivity opozice, ale i na obyčejné občany, kteří měli být násilím, pronásledováním a únosy zavražďováni.

Ve snaze domoci se odpovědí ohledně pohřešovaných osob zřídka docházelo k vyjádřením, proč daná osoba bezdůvodně a beze stopy zmizela. Zodpovědné orgány vždy razantně odmítly sdělit jakékoli informace o zmizelých či popřely, že by takové informace

²¹ Převážně univerzity byly již od doby vlády Onganía považovány za „*hnízda rozvracečů*“ (Tello, 2006: 305).

²² Termín „*Špinavá válka*“ původně označoval boj s diverzanty, teroristy a guerillami hlásající levicové ideje, později se „*Špinavou válkou*“ označovalo celé období vlády vojenské junty, které bylo charakterizováno utlačováním a porušováním lidských práv.

vůbec měly. Tato úsilí vynaložená na získání prohlášení se strany státu se častokrát obracela proti příbuzným, kteří byli nařčeni ze lži a obviněni z podvracení režimu (Femenía, 1987: 12).

Na tiskové konferenci se zahraničními zpravodaji v Buenos Aires vojenský mluvčí junty krátce po provedení převratu zdůraznil zákaz vysílat do zahraničí jiné informace než oficiální zprávy vojenské junty. Sdělovací prostředky proto přinášely pouze takové informace, které jim poskytla samotná vojenská junta. Ta určovala, která témata se budou v médiích probírat, a která nikoli (Aliverti, 1996, 10:25).

I v případě, kdy se příbuzní při demonstracích obraceli na média, jako na poslední možnou naději na odpověď, byly tyto prosby odmítány a přehlíženy. I zde vládla moc diktatury. Cenzura komunikačních médií se stala jedním z důvodů, proč veřejnost po dlouhou dobu neměla tušení o praktikách vojenské junty a o tisících zmizelých osob. Pocit beznaděje, kterou zažívali příbuzní zmizelých osob, navíc umocňovala občasná prohlášení junty, která tvrdila, že všichni aktivisté proti režimu uprchli do zahraničí, odkud řídili protivládní kampaň (Femenía, 1987: 14).

Pravdou bylo, že mnoho obyvatel bylo nuceno emigrovat a strávit nedobrovolně v zahraničí několik let, na druhou stranu, i přesto, že případů emigrace nebylo málo, počet unesených toto číslo značně převyšoval a málokdo z unesených osob unikl smrti.

V případě dobrovolného rozhodnutí vyjet ze země podléhaly veškeré žádosti výkonné moci junty, která je posuzovala a schvalovala. Ve skutečnosti však docházelo k tomu, že osoba, která o povolení k exilu žádala, byla z neznámých důvodů až na tři měsíce zadržena a povolení mnohokrát bez uvedení důvodů neobdržela (Tristán, 2007: 76).

4.2.1. Vztahy Argentiny a USA

Spojené státy americké vyjadřovaly svůj zájem o dění v Latinské Americe již v době, kdy dnešní jednotlivé státy dosud tvořily zámořské koloniální území Španělska. Přelomem intenzivnějších snah o podílení se na hospodářské a politické situaci v Latinské Americe nastalo právě v době po válkách za nezávislost, kdy se nově utvořené latinskoamerické státy postupně začleňovaly do celosvětového politického a ekonomického života.

Ve snaze zachovat si svou suverenitu na západní polokouli a odvrátit případnou hrozbu prosazení jiné např. evropské velmoci na kontinentu, USA vyjadřovaly odpor vůči jakékoli cizí angažovanosti. Jedním z nejznámějších opatření z roku 1823 vyjadřující negativní postoj USA k ostatním zemím byla *Monroeova doktrína*, která považovala

jakoukoli evropskou a jinou neamerickou intervenci do dění v rámci Latinské Ameriky za přímé ohrožení zájmů a bezpečnosti USA.

Díky rostoucí průmyslové výrobě v první polovině 20. století USA postupně upevňovaly své postavení a moc v jednotlivých regionech Latinské Ameriky, které se měly stát výhradním dodavatelem primárních zdrojů pro vzrůstající ekonomiku USA. Těmito snahami měly USA posílit svou vlastní pozici také v severní části kontinentu. Obdobné ambice měla Argentina, která se počátkem 20. století stala silným hegemonelem na území jižního cípu v oblasti zemědělství, což ji pomohlo navázat nové vazby nejen s Velkou Británií, jakožto hlavním dovozcem argentinských komodit, ale také s ostatními státy Evropy (Osorio, 2003: 9).

Díky stále většímu prosazování severoamerické moci na území jižního kontinentu byl však vztah mezi USA a Latinskou Amerikou, především s Argentinou, která byla naopak chápána jako nejsilnější konkurent pro USA, v průběhu prakticky celého 20. století doprovázen střídajícími se etapami přátelského období či naopak oboustranného opovrhování (Osorio, 2003: 11).

V některých obdobích Argentina záměrně usilovala o lepší vztahy s USA, ve většině případů čistě ze zjištěných důvodů, kdy usilovala o pomoc ze strany amerických finančních institucí. Například po vstupu do Mezinárodního měnového fondu Argentina profitovala v oblasti nových zahraničních investic ze strany USA. Na druhou stranu však jinými rozhodnutími, jako bylo udržení styků se Sovětským svazem v době Studené války, dokazovala, že nebyla zcela v poručnictví USA (Osorio, 2003: 13).

4.2.1.1. Výcvik rekrutů

Za většinou vojenských operací v Latinské Americe a především v konkrétním případě Argentiny, stála doktrína národní bezpečnosti, tedy program podporovaný protikomunistickou zahraniční politikou USA. Její postupy spočívaly v otevřené podpoře autoritativních režimů, které bojovaly proti levicovým aktivitám (Montaldo, Nouzeilles, 2002: 395).

Výuka vojáků, kterým byly vštěpovány schopnosti postavit se revolučním hnutím a nepokojům, probíhala v *Latinskoamerickém výcvikovém středisku Školy Ameriky*²³ pod

²³ *Škola Amerik*, nyní *Institut západní polokoule pro bezpečnostní spolupráci* byla založen v roce 1946 v Panamě, odkud byla v roce 1984 kvůli smlouvě o výstavbě Panamského průplavu přemístěna do Fort Benningu, ve státě Georgia. Škola je dodnes nechvalně známá, jelikož z řad jejích rekrutů vzešlo mnoho generálů a osobností latinskoamerických dějin, kteří byli obviněni za zločiny proti lidskosti během jejich vlády. Dodnes trvají v Latinské Americe i v USA protesty proti výuce na tomto Institutu (School of Americas, 2013, online).

záštitou Armády USA. Cílem výuky bylo poskytnout vojenským jednotkám z celé Latinské Ameriky profesionální vojenské vzdělání a inspirovat je k dodržování základních principů demokratických hodnot a lidských práv (Shool of Americas, 2013, online).

Pod touto definicí se však skrývalo také školení v oblasti metod mučení a technik výslechů porušujících mezinárodní standardy pro lidská práva. Z této školy se rekrutovali pozdější diktátoři a vůdci zemí Latinské Ameriky napříč celým politickým spektrem; bývalý panamský prezident de facto Manuel Antonio Norriega, bývalý prezident Guatemaly Otto Peréz Molina, ale i argentinský prezident de facto Jorge Rafael Videla, Roberto Eduardo Viola a Leopoldo Galtieri, a Emillio Massera; tedy vrcholní aktéři zatím poslední vojenské diktatury v zemi (Osorio, 2003: 13).

4.2.2. USA v kontextu vojenského převratu

Během 11. Konference americké armády v Montevideu konané ve dnech 20. – 27. října roku 1975 se ozbrojené síly jednotlivých latinskoamerických zemí a Spojené státy americké dohodly spolupracovat na protipovstalecké strategii a vytvořily společnou represivní sílu v boji proti levici, pro ochranu západní polokoule před mezinárodním komunistickým „*spiknutím*“. V průběhu této konference podepsali představitelé armád států Latinské Ameriky tajnou dohodu s USA, na jejímž základě měly severoamerické vojenské jednotky zajistit zvýšení počtu vojáků pro boj s převratnou činností, konkrétně pak v Argentině (Tello, 2006: 314). Generál Videla k této úmluvě prohlásil: „*V Argentině zemře tolik lidí, kolik bude třeba pro zajištění bezpečnosti státu*“ (Tristán, 2007: 348).

V roce 1976 vojenská junta převzala veškerou moc v zemi a začala s realizací plánu, který měl skoncovat s útoky opozičních extrémistů a s politickou nestabilitou. Státy, které se o chystaném převratu v Argentině dozvěděly, předpokládaly některá radikální opatření v podobě zrušení veškerých ústavních zákonů. Nikdo však nečekal, že junta v čele s Videlou nastolí mechanismus teroru a úmyslné eliminace části národa²⁴ (Tello, 2006: 315).

Březenový vojenský puč nijak neohrozil zájmy USA, které za vlády tehdejšího prezidenta Geralda Forda usilovaly o udržování dobrých vztahů s Argentinou. K převratným událostem v zemi tak zaujaly spíše pozitivní postoj. Z tohoto úhlu pohledu braly vojenský převrat jako jediný možný prostředek jak skoncovat s ustavičnými boji v zemi, které nejenže

²⁴ Mnoho autorů a historiků zabývajících se tématem *vlády zatím poslední vojenské diktatury v Argentině*, užívá v souvislosti s řízenou represí termín *genocida*. Osobně vnímám výraz *genocida* spíše jako *eliminaci etnické či náboženské skupiny*, proto bych se v souvislosti s tématem diplomové práce tomuto termínu vyhnula. Represe nebyly prioritně zaměřené na žádné etnikum ani náboženské vyznání.

ohrožovaly politicko-ekonomicko-sociální situaci v Argentině, mohly se však také negativně promítnout do zájmů USA a narušit vazby, které s Argentinou udržovaly a ohrozit tím působení severoamerických společností na území státu jižního cípu.

V roce 1975 navíc došlo k útokům na americkou ambasádu v Buenos Aires, ke kterému se přihlásily guerillové skupiny *Montoneros* a *ERP*. USA proto neměly žádný důvod nevyjadřovat nové vojenské silně pravicové vládě podporu, a to nejen v podobě souhlasu s převratem, ale také finanční podporu, kdy Argentina v čele s juntou obdržela od americké vlády několika set miliónovou půjčku (Osorio, 2003: 13).

Autor Gonzalo Varela Petito přirovnal vojenskou intervenci k mesiášství, které bylo podpořeno USA, a to především v reakci na Kubánskou revoluci, tedy v obavě, že kubánský příklad komunistické expanze by se mohl rozšířit na celý americký kontinent (Petito, 2007: 71).

Z počátku byl postoj USA vůči vojenským režimům Latinské Ameriky velmi vstřícný a ve své podstatě jejich politika do určité míry porušování lidských práv ignorovala a přehlížela. Jakákoli protikomunistická země Latinské Ameriky byla automaticky považována za spojence, nehledě na to, jaký režim v dané zemi vládl a jaké prostředky tamní vláda používala k tomu, aby donutila k jeho přijetí občany, kteří se stavěli do opozice (Yofre, 2011: 156).

Ministr zahraničních věcí USA, Henry Kissinger, však v roce 1976 uvedl, že je třeba americké společnosti objasnit momentální dění v Argentině, které představuje válku proti levicovému terorismu, ve snaze zabránit pochybnostem o dodržování lidských práv a také odvrátit obžalobu americké vlády za přehlížení této skutečnosti. Nicméně Kissingerovy snahy nezabránily šíření negativních hlasů ze strany americké společnosti na vládu vojenské junty, právě v souvislosti s porušováním lidských práv (Osorio, 2003: 14).

Hlavním zdrojem informací o skutečném dění v Argentině byla severoamerická média, která přinášela zprávy o podezřelých zmizeních argentinských občanů, převážně disidentů a protirežimních aktivistů. Vojenská junta si byla vědoma, že taková počinání zahraničního tisku poškozují postavení junty a podvracejí její autoritu u obyvatel Argentiny. Domácí sdělovací prostředky totiž podávaly pouze takové zprávy, které demonstrovaly úspěšná jednání a kroky vlády proti terorismu levicových skupin.

Zahraniční média však přinášela výpovědi líčící praktiky mučení a krutého zacházení s nevinými lidmi. Jednou z takových byla zpráva Patricie Derianové, poradkyně prezidenta Cartera, která pozorovala vývoj v otázce lidských práv v Argentině. V roce 1978 neshledala žádný posun k lepšímu, naopak obvinila juntou a její postupy při „*nastolování pořádku*“ za

nelegální a obvinila režim z používání obdobných praktik, jakých užívali levicoví teroristé, proti kterým junta bojovala. Dodala, že nelze užívat násilí k tomu, aby byl nový režim občany přijat, bez dodržování základních zákonů. Ve snaze přimět juntou reagovat na tyto apelace, navrhovala setrvat v ekonomickém embargu, které tehdejší americký prezident Jimmy Carter vyhlásil (The National Security Archive, 2003, online).

Uveřejnění takového závěru přispělo k dalšímu zhoršení celkového obrazu Argentiny v širší veřejnosti, načež junta reagovala ostrou argumentací, že zpráva podává zkreslené a neúplné informace o celkovém dění v zemi a ne vychází z aktuálních hodnot, které jsou nesrovnatelné s údaji z uplynulých let vlády vojenské junty (Arnson, 2003: 5).

Aby junta očistila svou pověst, nejen v zahraničí, ale také na půdě svého působení, najala si komunikační společnost Burson-Martellar, zabývající se prací s veřejností. Tato firma měla režimu zajistit vhodnou pozitivní reputaci u obyvatel USA a vytvořit její celkový příznivý obraz v očích mezinárodní veřejnosti. Díky této instituci se tak například prezident Videla při návštěvě Washingtonu mohl vyhnout přímé konfrontaci s novináři v televizním pořadu a nemusel odpovídat na otázky týkajících se dění v Argentině. Program měl předem připravený scénář, který neměl obsahovat dotazy ke státnímu teroru ani k celkové sociální situaci v zemi (Knudson, 1997: 102).

4.2.3. Proces národní reorganizace

Nová vojenská vláda si dala za cíl vymítit podvrtnou činnost protivládních organizací a přetvořit od základu dosavadní společnost, která byla dlouhodobě sužovaná všestrannou krizí. Pro úspěšné nastolení stability a „harmonie“ bylo zapotřebí „reorganizovat“ společnost v procesu, který měl zlikvidovat veškeré protivníky, kteří rebelovali proti nově nastolenému režimu. To vše za využití násilí mnohem horšího, než proti kterému junta bojovala, a kterým vojenský převrat odůvodňovala. Tato „reorganizace“ byla definována politickými a sociálními represemi a autoritářským systémem vlády (Quesada, 2001: 656).

Celý program *Proces národní reorganizace* byl založen třemi právními dokumenty. Na základě *Zákona o národním procesu reorganizace*²⁵ a *Statutu procesu národní reorganizace*²⁶ byla vláda vojenské junty charakterizována jako revoluční hnutí proti subverzi a mimo jiné oznamovala, že veškerá politická moc bude nahrazena silou vojenskou. Vlády provincií byly zrušeny, moc zákonodárná byla zastavena a funkce členů Nejvyššího soudu se zrušily stejně tak, jako dosavadní politická a odborová činnost. *Narízení výkonu vojenské*

²⁵ *Acta para el Proceso de Reorganización Nacional*

²⁶ *Estatuto para el Proceso de Reorganización Nacional*

*junty*²⁷ zajistilo jejím představitelům plnou moc zákonodárnou, výkonnou a soudní (Dictadura 24 de Marzo de 1976, online). Těmito zákony, vycházející ze série institucionálních protokolů²⁸, vojenská junta legitimizovala nejen převrat, ale také následnou vládu, které byly podřízeny veškeré instituce, ministerstva, zákony a vyhlášky včetně ústavy.

Dalším z mnoha záměrů junty byl dohled nad dodržováním soudního a společenského pořádku, podpora ekonomického rozvoje s cílem zajistit následné nastolení demokracie, sestavit důvěryhodnou a nezkorumpovanou vládu a vytvořit takový vzdělávací systém, který by splňoval potřeby země a upevňoval kulturní hodnoty argentinského národa (Dictadura 24 de Marzo de 1976, online). Cílů, které si vojenská diktatura vymezila splnit během své vlády, však mělo být dosaženo velmi tvrdým způsobem: Systematickým zastrasováním, vražděním, únosy a odpíráním lidských práv.

Sám prezident de facto Videla měl jasnou představu o tom, kdo z obyvatel Argentiny ohrožoval bezproblémový průběh *Procesu* a k definici takového jedince se vyjádřil takto: „*Za teroristu nepovažujeme pouze toho, kdo zabil se zbraní v ruce nebo umístil bombu; je jím i ten, kdo aktivně vystupuje s opačnými názory naší západní a křesťanské civilizace*“²⁹ (García, 1995: 176). Podle něj převzetí moci juntou znamenal také „*konec jednoho historického cyklu a začátek dalšího*“ (Chalupa, 1999: 251).

Paralelně s odstraňováním nejnebezpečnějších aktivistů proti režimu a se zatýkáním stovek osob za subverzi začalo pronásledování, které se na dlouhé roky stalo největší hrozbou pro všechny obyvatele Argentiny. Perónisté zastávající jak levicovou tak pravicovou orientaci byli zbaveni občanských práv a jejich veškerý majetek byl umístěn do „*úschoven*“ (Chalupa, 1999: 252).

Hlavní cíle *Procesu* byly vynaloženy na odstranění vedení odborů. Někteří odboroví vůdci unikli represí včasným exilem, jiní se přidali na stranu junty. Převážná většina však byla deportována do koncentračních táborů a věznic. Odboráři a dělníci, kteří protestovali proti praktikám Josého A. Martíneze de Hoze, v jehož rukou ležela ekonomika státu a který se díky snižování platů snažil bojovat proti inflaci, byli považováni za diverzanty. Za svou činnost tak byli trestáni jako samotní teroristé (Quesada, 2001: 658).

Pro bezproblémové šíření vládní ideologie byla zakázána četba a prodej mnohých děl známých autorů, jejichž díla mohla negativně ovlivňovat smýšlení civilního obyvatelstva. Zákaz se vztahoval například na díla autorů Antoine de Saint-Exupéryho, Gabriela Garcíi

²⁷ *Reglamento para el funcionamiento de la Junta Militar*

²⁸ *Actas Institucionales*

²⁹ „*No consideramos los terroristas solamente a los que mataron o instalaron una bomba, sino a los que se oponen a la idea de nuestra civilización cristiana occidental.*“ (García, 1995: 176).

Márqueze, Sigmunda Freuda a na mnohé další. Zavedená cenzura se týkala nejen literatury, ale také osnov školní výuky, umění, hudby a médií (Aliverti, 1996, 9:50).

Vše, co bylo juntou považováno za možný zdroj nabádání k negativnímu přístupu k novému režimu, bylo zničeno. Jakékoli porušení zákazu publikovat či propagovat vymezené titulů podléhalo stejnému trestu jako samotné podvracení režimu.

Tvrdý způsob represe v podobě nechat zmizet tisíce lidí beze stopy zajistil juntě šíření tichého a neurčitého, za to velmi účinného teroru. Tato metoda usnadnila eliminaci nejen ozbrojených teroristů, ale také osob s progresivní levicovou ideologií, levicových křesťanů, sociálních pracovníků, novinářů a studentů, kteří se domáhali svých studijních práv.

Jedním z mnoha projevů represe bylo mučení. Ačkoli patřilo mezi jedno z nejčastěji užívaných donucovacích prostředků ve středověku, i nyní ve 20. století přetrvávalo po celé období vlády vojenské diktatury jako součást převážné většiny výslechů, a to za pomoci nejkrutějších metod. Mnozí z usmrčených během výslechů, které doprovázelo mučení, byli ve většině případů občané, kteří se nijak nepodíleli na guerillových útocích proti juntě. Někteří jedinci, kteří prošli praktikami mučení, však nemohli být posléze puštěni na svobodu, jelikož viděli přes příliš a juntou byli navíc považováni za nenapravitelné (Quesada, 2001: 659-660).

V kontextu míry dosahu represe je nutné zohlednit také rozdílné geografické rozložení měst Argentiny, podle kterého se rovněž lišil rozsah dopadu systematického útlaku obyvatel. Tvrdý režim a praktiky *Procesu* se ve větší míře promítaly v hlavním městě Buenos Aires a v přilehlém okolí velkoměst, která byla centrem protirežimních hnutí a demonstrací. Represivní zásahy do provinčních vesnic se omezily pouze na minimum, a to v podobě vojenského dohledu nad regionem (Tello, 2006: 325).

Takové počínání mohlo u místních venkovanů navozovat domněnku, že míra diktátorského režimu nebyla tak silná, jak deklarovali demonstrující občané v centrech velkých měst. Do jaké míry byli obyvatelé odlehlých provincií o tomto předpokladu skutečně přesvědčeni, není zcela jednoznačné.

Ve snaze dostat obsahu samotného *Procesu* a jeho cílů, během kterého se zásadním způsobem proměnily morální hodnoty vojenského života, bylo na základě institucionálních protokolů stanoveno rovnoměrné rozdělení pravomocí pro jednotlivé frakce armády. Konkrétní složky se v poměru 33 % podílely na vedení státu, výkonné a zákonodárné moci. Také přímo na ministerstvech působili pověřenci armády dané části spolu s dalšími vojáky z ostatních dvou složek státu. Toto ustanovení mělo předcházet sporům mezi armádou kvůli možnému soustředění moci v rukou jedné složky v neprospěch druhé, či vlády jedné osoby nad skupinou (Tristán, 2007: 349).

K obdobnému opatření došlo také mezi poddůstojníky a řadovými vojáky. Uzavřená dohoda, takzvané „*pacto de sangre*“ spočívala v cyklickém střídání jednotlivých vojáků v účasti na represích, mučení a popravách. Schéma samotné represe řízené státní diktaturou se brzy uchýlila k činnosti reagující na vnitřní potřeby vojenské junty, zejména v podobě msty, násilného vydobývání si autority a osobního zisku, než k zájmu národní bezpečnosti (Tristán: 2007: 352).

4.2.4. Církev

V případě otázky podpory církve vůči nově nastolenému *Procesu národní reorganizace* se katolická církev stavěla na stranu vojenské junty. Bez větších morálních zábran církev vyjádřila podporu „*vojenskému tažení*“ proti marxismu, který „*podvracel*“ západní křesťanské hodnoty. V den vojenského převratu učinil arcibiskup Adolfo Servando Tortolo svolání ke společnosti, aby spolupracovala s vojenským režimem, aby tento mohl definitivně obnovit „*skutečného národního ducha a soužití, přičemž se tak nedá učinit pouhými slovy, ale činy*“ (Tello, 2006: 316).

Mimo jiné církev juntě nabídla plnou politickou oporu a byla zde pro všechny vysoké důstojníky se svými duchovními službami, čímž je zbavila jakéhokoli pocitu viny za spáchané excesy. Zajišťovala své „*posly boží*“, aby napomáhali zajatcům v koncentračních táborech a zároveň měli za úkol přimět tyto osoby ke spolupráci s juntou.

Ostatní kardinálové, kteří s juntou kolaborovali, mezi nimi například Juan Carlos Aramburu, navštěvovali sklepy, kde byli drženi zatčení občané obvinění z podvracení státu. Představitelé církve zde sloužili mše, vykládali příklady z Bible a radili zadrženým neodvracet se od víry a naděje (Tello, 2006: 317). Nicméně ne všichni představitelé církve se přikláněli na stranu junty. Ti, kteří veřejně vystupovali proti novému režimu, se také stali jeho oběťmi³⁰.

Politika církve se vyvíjela paralelně s vývojem represivního procesu státního terorismu. A v tomto slova smyslu také přizpůsobovala svá konání v ohledu na různé fáze *Procesu*. Když například v roce 1979 byla opozice již z větší části zničena a intenzita represí se snížila, církev se společně s armádou postavila před problém zmizelých osob a připravila své věřící na vojenské ospravedlnění represí (Tello, 2006: 318). Katolická církev také stála na straně režimu v momentu, kdy junta prohlašovala, že ačkoli mnoho lidí zmizelo v důsledku

³⁰ Mezi takovými například biskup Enrique Angelleli a Carlos Ponce de León, jejichž záhadné zmizení bylo vojenskou juntou prezentováno jako smrt při vážné automobilové nehodě. Tento případ nebyl nikdy znovu řádně vyšetřen (Tello, 2006: 317).

represe, převážná část těchto osob opustila zemi dobrovolně, z čistě vlastního rozhodnutí (Tristán, 2007: 362). Taková tvrzení se však v mnoha ohledech nezakládala na pravdě. Junta ve většině případů využívala církve pouze jako prostředku, kterým se chtěla chránit před neustálými útoky v souvislosti s vysokým počtem zmizelých osob a se všeobecnou neúnosnou situací v zemi. Pro mnohé věřící obyvatele Argentiny totiž církev představovala instituci, na kterou se mohou vždy spolehnout a mít v ní bezmeznou důvěru.

Volání po odpovědích ohledně zmizelých osob však neutichla, načež církve trvala na neodkladném vyřešení tohoto problému, jelikož neustávající protesty demonstrujících vzbuzovaly stále více všeobecnou nedůvěru k juntě a k celé situaci v Argentině. Na druhou stranu církve také pobízela obyvatele Argentiny, aby vynaložili velké úsilí a podporovali juntou ve snaze skoncovat s nenávistí a prosili o usmíření. Jednala tak ve víře, že národ zůstane silný, pouze pokud bude jednotný (Tello, 2006: 318).

4.2.5. Vznik sdružení proti režimu

V důsledku mizení několika tisíců mladých lidí vznikala mnohá sdružení, která po režimu požadovala odpovědi na otázky týkající se zmizení jejich příbuzných. Ani hrozba užití nelidských prostředků k utišení těchto demonstrací neodvrátila organizátory sdružení k veřejným protestům.

Jedno z takových uskupení tvořily matky zmizelých, pod asociací *Matky z Květnového náměstí*³¹. Aby však tyto osoby nebyly zadrženy pro porušování zákona, jelikož veřejná shromáždění byla přísně zakázána, začaly *Matky* pravidelně každý čtvrtek vycházet před prezidentským palácem Casa Rosada, kde se procházely kolem náměstí Plaza de Mayo, v hlavním městě Buenos Aires, a mlčky dávaly najevo své prosby o informace o svých příbuzných. V roce 1977 požadovaly audienci u prezidenta Videly, jejich žádost však odmítl a demonstrující ženy označil za „*Šílené*“³² (Femenía, 1987: 10).

Téhož roku se *Matkám* podařilo dostat do místních novin sdělení nesoucí název „*Jediné, co požadujeme, je pravda.*“³³ Pod tento titul se podepsalo několik stovek lidí, a bylo gestem, kterým *Matky* chtěly vyjádřit své žádosti a dát vojenské vládě najevo svou odhodlanost. Vláda na tuto, ani na jinou veřejnou prosbu nijak nereagovala. Jediné informace, které se tedy veřejností šířily, pocházely z neověřených zpráv a zvěstí, které se proslýchaly (Argentina siglo XX, online, 9:15).

³¹ *Madres de Plaza de Mayo*

³² *Las Locas*

³³ „*Sólo pedimos la verdad*“

Mezinárodní organizace *Amnesty International* začala na konci 70. let shromažďovat a publikovat veškeré dostupné informace o zmizelých, ve snaze pomoci *Matkám* vypátrat pravdivé údaje o svých příbuzných. *Matky* však měly pouze omezený přístup k takovým publikacím, a pokud měly možnost do spisů nahlédnout, nepovažovaly tato mnohdy děsivá sdělení za pravdivá. Bylo pro ně nepředstavitelné přijmout skutečnost, že jejich děti jsou mrtvé. Některé matky proto dlouhá léta žily a dodnes žijí v domněnce, že se jejich synové a dcery jednoho dne vrátí (Tello, 2006: 329).

O lidská práva v Argentině se posléze v roce 1979 začala zajímat také *Meziamerická komise pro lidská práva*³⁴ pod záštitou *Organizace amerických národů*³⁵. Na základě podaných svědectví během své návštěvy v Argentině registrovala veškeré případy pohřešovaných osob a výsledky své práce, tedy důkazy o nelegálním zatýkání, mučení, únosech a úmrtích v koncentračních táborech, předložila argentinské vládě. Junta však publikaci výsledků zakázala (Sikkink, 2008: 5).

Diktatura bojovala všemi prostředky, aby veřejným demonstracím zabránila. Mnohým ženám bylo přislíbeno navrácení jejich dětí a vnoučat, pokud s průvody přestanou, některým bylo vyhrožováno smrtí, jiné si ze zoufalství samy vzaly život. Ostatní *Matky* však svůj boj nevzdávaly a pokračovaly ve své tradici, ve snaze docílit pozvednutí povědomí veřejnosti o důvodech jejich pravidelných shromáždění a také o praktikách vojenské diktatury.

Společně s organizací *Matky z Květnového náměstí* vycházely do ulic i babičky, jejichž vnoučata se stala obětí únosů po narození svým matkám ve vyšetřovnách, táborech či vězení. Většina z unesených dětí byla na základě adopce přidělena do rodin, které stály na straně diktatury. Vojenská junta byla toho přesvědčení a teorie, že děti nepřátel vojenského režimu mohou být vychovány jinak, v jiné lepší rodině (Kaiser, 2005: 7). Mnohým z těchto dětí byly změněny osobní údaje týkající se například jména, rodičů a místa narození. Po pádu junty tak bylo téměř nemožné vypátrat, kde se pohřešované děti nalézají a kým vlastně jsou.

Během několika dlouhých let represivní vlády vojenské diktatury byly demonstrace *Matek a Babiček z Květnového náměstí* jedinými veřejnými protesty proti režimu a díky vytrvalému odporu a odhodlanosti nenechat se výhrůzkami ze stran vojenské junty zastrašit, dokázaly přilákat pozornost zahraničního tisku a mezinárodních organizací pro lidská práva.

Mnozí z obyvatel Argentiny totiž neměli po leta ponětí o dění v zemi. Veřejnost byla natolik vyděšena vojenskou juntou, že *Matky* zůstaly po dlouho dobu v tomto boji samy. Rozsah represe byl navíc tak obrovský, že ti, kteří o únosech a o násilném držení obětí v táborech věděli, si nechtěli tuto skutečnost připustit (Montaldo, Neuzeilles, 2002: 397).

³⁴ *Inter-American Commission on Human Rights (IACHR)*

³⁵ *Organization of American States (OAS)*

4.2.6. USA a otázka lidských práv

Tlak na představitele argentinské vlády stále sílil, převážně ze stran organizací zabývajících se ochranou lidských práv a v neposlední řadě ze strany Spojených států amerických. V roce 1977 nastoupil do úřadu prezidenta USA Jimmy Carter, který změnil některé aspekty zahraniční politiky USA, především pak právě v otázce lidských práv. Pro novou zahraniční politiku USA bylo nyní nemožné akceptovat dosavadní přístup vůči americkým spojencům, kteří prosazují stejný protikomunistický postoj. Praktiky, které latinskoamerické režimy používaly k ovládnutí obyvatelstva, již dále USA přehlížet nemohly. Sám Carter předchozí jednání USA odůvodnil neoprávněným strachem z komunismu, který slepě vedl USA k podpoře diktátorských režimů, které tohoto strachu ve svůj prospěch využily (Yofre, 2011: 38).

Změna v přístupu USA k Argentině zaskočila zemi v období, ve kterém junta naplno spustila *Proces národní reorganizace*. Ačkoli v roce 1977 přijela do země nadnárodní organizace *Amnesty International*, ve snaze zhodnotit skutečný stav porušování lidských práv v Argentině, některá část obyvatelstva tento krok odsuzovala. Vyčítala ji kritiku vůči vojenskému „nasazení v boji proti komunismu,“ tedy proti „celosvětovému zlu“ (Osorio, 2003: 17). Také vojenská junta viděla „občasná“ porušování lidských práv jako jeden z nevyhnutelných negativních dopadů *Procesu*. Je však nutno podotknout, že hlasů ospravedlňujících jednání vojenské diktatury bylo v porovnání s její kritikou v převážné menšině.

Na základě negativního postoje junty k opakovaným prosbám o vyřešení otázky porušování lidských práv se brzy Carterova vláda rozhodla použít donucovacího prostředku v podobě vyhlášení zmíněného embarga na poskytování vojenské a ekonomické pomoci Argentině. Tato regresivní zahraniční politika USA vůči Argentině zapříčinila několikaletou mezinárodní izolaci země až do voleb nového prezidenta USA, Ronalda Reagana v roce 1981³⁶.

Tato izolace bylo důvodem ke znepokojení a ke vzniku napětí mezi hlavními frakcemi armády, proto již v roce 1979 začali nejvyšší představitelé armádních složek zvažovat možnosti určitého politického řešení celé situace. Pociťování příznaků nestability a postupné oslabování moci vojenského režimu vedly sociální síly armády k tomu, aby začaly vnímat a brát na zřetel protestující hlasy také uvnitř junty (Tello, 2006: 332).

³⁶ Galtieri při návštěvě Reagana v roce 1981 nabídl USA možnost vybudování severoamerické vojenské základny v Patagonii, výměnou za zrušení embarga na dodávku zbraní. Mimo jiné nabídl i garanci vojenské spolupráce ve Střední Americe na podporu kontrarevoluce v Nikaragui a pravicových režimů v Salvadoru, Hondurasu a Guatemale (Tello, 2006: 338).

Právě ze strany USA docházelo k neustálým útokům směrem k juntě, která nebyla ochotna plnit požadavky USA na zavedení takových opatření, která by neohrožovala ničím lidská práva. Tato situace postupně rozdělila jednotlivé složky armády na dvě nepřátelské strany, které začaly usilovat o vlastní prosazení moci.

Nestabilita uvnitř junty se také promítla do postoje USA. Ty byly nakloněny armádní složce, která byla ochotna přistoupit na zavedení mírnějších metod v zemi. USA tak jednaly v naději, že právě podpora „umírněné“ frakce armády v čele s prezidentem Videlou a později Violou zajistí zlepšení lidských práv a postupné předání moci demokracii, na základě do budoucna plánovaných svobodných voleb. Takový přístup však znepokojoval zastánce tvrdé represe, kteří rozpoutali nepokoje mezi armádou obviňováním jedné frakce druhou z odpovědnosti na zločinech páchaných v průběhu „*Špinavé války*“.

Během prvních let nové vojenské vlády v čele s Videlou zažívala argentinská společnost porušování lidských práv v tom nejhorším možném měřítku. Ovšem paradoxně to bylo světové veřejné mínění, které si bylo vědomo praktik a následků „*Špinavé války*“ více a také mnohem dříve než samotní obyvatelé Argentiny. Ti například v roce 1978 žili spíše přípravami na mistrovství světa ve fotbale než otázkou lidských práv ve vlastní zemi (Montaldo, Nouzeilles, 2002: 399).

Ačkoli právě této události chtěly světové organizace pro lidská práva využít pro vzbuzení většího zájmu o dění v Argentině, absolutní kontrola juntou nad komunikačními médii znemožnila propuštění sebemenší byt' nepřímé zmínky, náznaku či kritiky proti režimu. Jakákoli neuposlechnutí tvrdých předpisů pro veškeré informační prostředky, reportéry a novináře byla odplacena nejvyšším možným trestem (Kaiser, 2008: 11).

Vojenská junta naopak využila tohoto světového šampionátu pro vyvrácení všech spekulací ohledně tvrdých represí. Zatímco několik měsíců před zahájením šampionátu se stát zadlužoval výstavbou nových hotelů a sportovních areálů, všechna média vychvalovala Argentinu, jako mírumilovný stát bez jediné známky politických útlaků. Tomu měly například nasvědčovat davy lidí, které tak poprvé od doby vojenského převratu hromadně vyšly do ulic a oslavovaly blížící se šampionát. Radosti ze sportovních událostí však vojenská junta politicky zneužívala, kdy veřejné oslavy obyvatel interpretovala v médiích jako projev podpory argentinské vládě (Argentina siglo XX, online: 11:30).

I přes euforii, kterou národní mužstvo vzbudilo, byla situace ve zbytku světa vnímána odlišně. Několik zahraničních fotbalistů zvažovalo svou účast na šampionátu, jiní dokonce

odmítli do Argentiny přijet ve snaze vyjádřit protest proti vojenské diktatuře a hrubému porušování lidských práv (Argentina siglo XX, online: 12:60).

Nicméně, jakkoli dobrá nálada z vítězství argentinského fotbalového týmu na tomto mistrovství utlumila strach a frustraci z celkové situaci v Argentině, pár měsíců po uplynutí šampionátu se státem řízené represe opět staly tichým nepřítelem všech obyvatel země.

Počátkem 80. let již byla vojenská junta nucena na základě sílící kritiky za ustavičné porušování lidských práv začít tuto otázku ve vlastním zájmu řešit. Pro tehdejšího náměstka Ministerstva zahraničí USA, Thomase Enderse, vydala junta zprávu vytyčující mimo jiné záměr dostát výrazného zlepšení v otázce lidských práv. V tomto bodě junta objasňovala, že během uplynulých osmnácti měsíců byla argentinskou vládou zavedena taková opatření, která eliminovala nejhorší porušování lidských práv (Yofre, 2011: 155).

Na základě této zprávy vypracoval Enders prohlášení popisující stav lidských práv v Argentině na počátku 80. let.:

„Na rozdíl od hrůz předpovídaných politickými skupinami, tedy že tvrdá vláda režimu Galtieriho bude velmi represivní, argentinský prezident dosud rozšiřuje své liberální tendence, které počaly rokem 1981. Pokud by došlo k napadení režimu politickými nebo odborovými skupinami, vláda by se opět mohla uchýlit k silným represím, ačkoli návrat k masivnímu porušování lidských práv se zdá velmi nepravděpodobný“³⁷ (Yofre, 2011: 157).

Nový vojenský prezident de facto Galtieri vyznával silné protikomunistické postoje, díky nimž se mu dostalo velké podpory ze strany USA, a proto bylo „občasné“ porušování lidských práv chápáno jako dočasně nevyhnutelný důsledek procesu „nastolení pořádku“ v zemi. Jako představitel armádní frakce, která požadovala přitvrzení diktatury a nemilosrdnou represí vůči všem oponentům, při svém nástupu do čela vojenské junty zdůraznil, že cestu ke zlepšení celkové situace nevidí v znovuoobnovení politických stran ani ve vyhlášení svobodných voleb. Takový plán prosazoval jeho předchůdce Viola, který však tímto krokem zapříčinil větší vnitřní nestabilitu uvnitř junty, která s jeho záměry ve většině případů nesouhlasila (Pion-Berlin, 1985: 66).

Nicméně Enders dále uvedl, že neexistují žádné známky toho, že by argentinská vláda měla na svědomí několikatisícové případy zmizení a v souvislosti se zatýkáním uvedl, že během roku 1981 již došlo k osvobození několika vězňů a další posuzování správnosti

³⁷ *„En contraste con los horrores pronosticados por grupos políticos y de DD.HH. en cuanto a que la línea dura del régimen de Galtieri iba a ser represiva, hasta ahora ha continuado y expandido las tendencias liberales comenzadas alrededor de un año atrás. Si es desafiado nuevamente por grupos políticos o laborales, el gobierno podría conculcar otra vez las libertades civiles, aunque un retorno a las violaciones masivas de los DD.HH. parece extremadamente improbable“ (Yofre, 2011: 157).*

rozsudků, z důvodu podezření z udělení nepřiměřeného či neopodstatněného trestu, je v procesu řízení (Yofre, 2011: 157).

Při zasedání Kongresu USA následujícího roku bylo položeno několik otázek týkajících se situace ohledně porušování lidských práv v Argentině. USA k tomuto zaujalo stanovisko, ve kterém uvádí, že zájem o zlepšení této situace je jedním z hlavních bodů zahraniční politiky nového prezidenta Ronalda Reagana. Skutečností však bylo, že Reaganova politika zaměřila svůj zájem právě na státy Jižní Ameriky spíše z důvodu obavy ze sílící expanze Sovětského svazu než kvůli samotné obavě z porušování lidských práv v Argentině. Navíc Argentina zaujímal velice významnou strategickou polohu, důležitou pro obranu západní polokoule před vlivy východní komunistické Evropy v momentu případného útoku. Pro USA tedy bylo zásadní právě s Argentinou udržovat dobré vztahy.

Ve spojení se zeměmi se silně pravicovými politikami USA viděly jedno z nespolehlivějších opatření pro zachování bezpečnosti před proniknutím komunismu na americký kontinent. Ve snaze navázat silnější vztahy s pravicovými režimy, podporovaly USA tyto země výhodnými finančními půjčkami, otevřeným obchodováním, a to i přes velkou kritiku lidských práv, které pravicové režimy v rámci prosazení své ideologie porušovaly. Pro upevnění dobré reputace USA byla otázka ochrany lidských práv důležitá, v době Studené války však bylo podstatnější odvrátit touhy Sovětského svazu získat větší vliv v zemích třetího světa (Forsythe, 1995: 117).

Na rozdíl od Cartera, který z důvodu porušování lidských práv v Argentině odmítal poskytovat jakoukoli ekonomickou podporu zemi, Reagan finanční podporu diktátorským režimům neupíral a svůj kladný postoj k pravicovým vojenským vládám odůvodňoval tím, že taková podpora slouží jako pomoc k blížícímu se přechodu k demokratizaci. Sám věřil, že tyto protikomunistické režimy brzy ztratí svou moc a budou nuceny vyhlásit svobodné volby.

Severoamerická vláda sice uznala, že sociální situace v Argentině se na přelomu 80. let zlepšila a že počet obžalob z nedodržování lidských práv klesl, argentinská společnost však v daném momentu žádný posun nespatořovala. Ti, kteří emigrovali, neviděli žádný důvod pro jejich opětovný návrat do rodné země (Yofre, 2011: 170).

4.3. Válka o Falklandy/Malvíny

Válečný konflikt mezi Argentinou a Velkou Británií o souostroví Falkland/Malvín, Jižní Georgie a Jižní Sandwichovy ostrovy byl bezpochyby jednou z marných a nesmyslných válek, která s sebou přinesla mnoho zbytečných obětí. Tento konflikt byl jen zdánlivě bojem o území nehostinných a řídko osídlených ostrovů. Více než o suverenitu nad oblastí „na konci světa“ šlo o otázku upevnění pozice obou zúčastněných států. Nicméně tyto touhy po znovudobytí prestiže s sebou přinesly daň nejvyšší, a to vysoký počet padlých vojáků ve srovnání s krátkou dobou boje. Definice Jaroslava Hrbka vystihuje, čím tato válka byla: „*Ozbrojený konflikt, který na jaře 1982 svou intenzitou ohromil světové veřejné mínění a zaskočil i samotné iniciátory války*“ (Hrbek, 1999).

Leopoldo Fortunato Galtieri byl představitelem, prezidentem de facto, tehdejší vojenské junty a i jeho vláda byla charakterizována terorem. Pod jeho velením zažívala argentinská ekonomika kolaps a docházelo ke ztrátě všeobecné důvěry ve schopnost vlády vyřešit dlouhotrvající ekonomickou a společenskou krizi v zemi.

Navíc pouhé tři dny před provedením invaze na ostrovy byla junta postavena před událost, se kterou se za posledních šest let své vlády nesetkala. Před prezidentským palácem v Buenos Aires se pod hesly „*Mír, chleba a práci*“ začaly shromažďovat davy pracovníků, které v té době představovaly první velkou demonstraci odborů proti diktatuře. Tento protest vládnoucí junty velmi zaskočil a během krátkých bojů mezi občany a ozbrojenou armádou byl tvrdě potlačen (Argentina siglo XX, online: 31:20)

Bylo tedy nutné hledat nástroj, prostřednictvím kterého by Galtieri znovu dobyl svou autoritu a loajálnost k vojenské juntě u argentinské společnosti. Mimo jiné také věřil, že vítězství v této válce podnítl uznání významné role Argentiny ve světovém měřítku. Reálnou možnost úspěchu v této oficiálně nevyhlášené válce našel v rozhodnutí vést válku za „*nezadatelné právo Argentiny na Malvínské ostrovy*“ (Chalupa, 1999: 254).

4.3.1. Historie sporu

Spor o zámořské území Velké Británie není zdaleka záležitostí novodobých dějin, jeho kořeny sahají hluboko do historie staré několik staletí. Až do konce 17. století nebylo souostroví Falkland/Malvín objeveno ani osídleno, ačkoli podle Hrbka vládla v Británii představa, že právě britský mořeplavec John Davis tyto ostrovy roku 1592 jako první objevil. Argentina toto tvrzení vždy odmítala a při každé příležitosti prezentovala svůj názor

o přesném datu objevení ostrovů. Podle ní došlo k objevu již v roce 1540, a to španělským biskupem z Plasencie (Hrbek, 1999: 8)³⁸.

Nicméně Susana Bandieri ve své knize *Historia de la Patagonia* uvádí, že s jistotou není možné říci, kdy ani kdo Falklandy/Malvíny objevil. Jisté je však podle autorky skutečnost, že Španělé měli k dispozici dokumenty o existenci ostrovů již na začátku 16. století. To dokazuje mapa z roku 1522 autora Pedra Reinela, ve které je zakresleno významné souostroví³⁹ Jižního Pacifiku, nesoucí dříve název Sansón (Bandieri, 2005: 8).

První, kdo zahájil kolonizaci ostrovů, byli bretaňští rybáři, kteří dali ostrovům dnes Argentinci užívaný název, a to po svém domovském přístavu St. Malo, tedy Isles Malouines, Malvínské ostrovy. Již o několik let dříve byly tyto ostrovy známy pod jiným, britským názvem Falklandy, pojmenované po tehdejším veliteli britského námořnictva vikomta Falklanda. V roce 1764 byla jako první Francouzi založena osada Port Louis na východním ostrově. O rok později dorazila na západní ostrov britská výprava a prohlásila území Falkland/Malvín za državu britského krále Jiřího III.

V roce 1767 však byla francouzská vláda nucena předat kolonii španělské koruně. Ostrovům byl však ponechán francouzský název Malvíny. Na přelomu 70. let 18. století objevili Španělé britskou osadu, která byla po krátkém střetnutí následujícího roku zničena. Nicméně v roce 1771 bylo naopak Španělsko pod nátlakem Francie a také pod možnou hrozbou britské námořní odvety nuceno povolit obnovení britské osady na západní části souostroví. Španělsko tak učinilo pouze pod podmínkou ponechání španělské suverenity nad celým územím (Hrbek, 1999: 10).

Z finančních důvodů však brzy britská koruna dospěla k rozhodnutí ostrovy opustit. Před odchodem všech britských obyvatel z ostrova zde tehdejší falklandský guvernér zanechal desku s prohlášením oznamující i nadálou nadvládu Jiřího III. To samé učinili v roce 1811 Španělé, kteří byli po válkách za nezávislost nuceni ostrovy opustit. Ponechali zde prohlášení zajišťující španělskému králi Ferdinandovi VII. nadvládu nad těmito ostrovy (Hrbek, 1999: 9).

³⁸ Zajímavostí je, že tvrzení o objevení ostrovů holandským mořeplavcem Sebald de Weert v roce 1594, již žádná ze stran nezpochybňuje (Bandieri, 2005: 8).

³⁹ Falklandy/Malvíny tvoří spolu s Jižní Georgií a Jižními Sandwichovými ostrovy britské zámořské území v Jižním Atlantickém oceánu. Jižní Georgie je asi 1390 km vzdálená od Falkland/Malvín a její přilehlé ostrovy jsou převážně nehostinného skalnatého charakteru. Na ostrovech nežijí žádní obyvatelé, pouze úředníci vlády Velké Británie a členové britského polárního výzkumu. Jižní Sandwichovy ostrovy se nacházejí 700 km od Jižní Georgie a skládají se z několika vulkanických ostrovů s aktivními sopkami. Ostrovy jsou neobydlené, nachází se zde pouze automatická meteorologická stanice. Od roku 1985 jsou Jižní Georgie a Jižní Sandwichovy ostrovy spravovány nezávisle na Falklandech/Malvínách pod správou Velké Británie (Location and Geography, online). Falklandy/Malvíny jsou jedinými ostrovy tohoto souostroví, které mají stálé místní obyvatelstvo čítající asi 2 900 obyvatel britské národnosti. Jsou vzdáleny asi 500 km od argentinského pobřeží a v roce 1982 se staly hlavním bojištěm ve válce o Falklandy/Malvíny.

Klid na ostrovech panoval pouze do roku 1820, kdy byla na ostrovy vyslána argentinská válečná loď za účelem prohlásit Falklandy/Malvíny za argentinskou državu. Ta však neměla dlouhého trvání. V roce 1831 se na rozkaz amerického konzula Buenos Aires vylodil na ostrovech americký kapitán, který odsoudil autoritářskou vládu tamního argentinského guvernéra a zrušil tak veškerou argentinskou vládu nad ostrovy. Po několika neúspěšných pokusech Argentiny znovu prosadit na ostrovech svého guvernéra, v roce 1833 vztyčila nad ostrovy britská strana znovu svou vlajku. Od roku 1840 tak docházelo ke kolonizaci ostrovů a osídlování převážně obyvatel ze Skotska, věnujících se především chovu ovcí. Díky roli zásobárny pitné vody a čerstvého masa se ostrovy staly významným strategickým místem, a to i během dvou světových válek (Hrbek, 1999: 10-11).

Argentina se však nevzdala nároků na Falklandy/Malvíny a trvala na obžalobě britské strany z usurpace, ve které viděla symbol britského imperialismu. Znovuzískání ostrovů pro Argentinu představovalo záchranu národní pospolitosti. Již od počátku sporu o ostrovy docházelo v novodobé historii Argentiny k častému využívání otázky nárokování Falkland/Malvín jako nástroje k získání popularity vládnoucí strany. Téma suverenity ostrovů se vždy nabízelo do veřejných diskursů politiků při předvolebních kampaních nebo v momentu, kdy docházelo k rozporům mezi argentinskými občany. Argentinská vláda v průběhu několika období využívala ostrovů a jejich zpětného získání pod argentinskou vlajku jako prostředku ke vzbuzení národního cítění a hrdosti a rozdrobený národ tak pomáhala stmelit (Colectivo de autores, 2012: 10).

Jedním z politiků, který neváhal pro zvýšení své popularity v roce 1946 opětovně otevírat tématiku sporu o Falklandy/Malvíny, byl například Juan Domingo Perón. V druhé polovině 60. let, dokonce došlo pod vedením horlivého příznivce Perónovy populistické vlády k vylodění několika argentinských civilistů na ostrovy s cílem prosadit zde argentinskou svrchovanost. Tento ozbrojený vpád, nesoucí název *Operace Kondor*, představoval podle některých historiků a odborných pohledů na konflikt určitý precedent vojenské okupace z roku 1982. Narozdíl od krvavého průběhu argentinské invaze na ostrovy v roce 1982, se *Operace Kondor* omezila spíše na symbolické nárokování argentinské suverenity nad ostrovy, během kterého nedošlo k jedinému výstřelu (Colectivo de autores, 2012: 34).

Ačkoli se během 20. století v čele argentinské vlády vystřídal mnoho představitelů reprezentující rozlišný směr a ideologii, „*návrat Malvín*“ byl společným bodem všech vojenských i civilních režimů. Něčeho obdobného jsme byli svědky i v případě odhodlání poslední vojenské junty, která si díky rozhodnutí obsadit Falklandy/Malvíny chtěla zajistit

upadající popularitu a odvrátit tak stále se zvyšující pochybnosti ve vládu ze strany obyvatel Argentiny, kteří v podobě masových demonstrací vystupovali proti stavu ekonomické situace a převážně pak proti otázce lidských práv.

4.3.2. Vývoj diplomatických jednání Argentiny a Velké Británie

V roce 1964, v rámci celosvětového procesu dekolonizace, zařadila Organizace spojených národů území Falkland/Malvín na seznam míst, které měly být osvobozeny od nadvlády jiného státu. Zároveň v roce 1965 vyzvala obě zúčastněné země, aby na základě Rezoluce č. 2065 počaly mírová jednání k vyřešení dlouhotrvajícího problému o kontrole nad ostrovy. Následně se obě strany dohodly na neodkladném vyřešení sporu nejvhodnějším prostředkem, který nijak neohrozí vzájemné diplomatické vztahy.

V průběhu roku 1967 docházelo k neoficiálním rozhovorům na téma definitivního uznání suverenity. Tyto diskuze v roce 1968 vedly ke společnému sepsání memoranda, které uvádělo, že společný cíl obou zúčastněných zemí je mírovým způsobem vyřešit otázku suverénnosti s ohledem na zájem obyvatel, a to v nejkratší možné době (Embajada de la República Argentina, online).

Argentinská vláda, stejně tak jako členové britské vlády, text memoranda ratifikovala. Nicméně v momentu, kdy mělo dojít k podpisu této zprávy, informace o chystaném finální jednání pronikly do britského tisku, zvedla se vlna odporu a britská vláda od jeho podpisu téhož roku ustoupila. Od té doby byla jednání o ostrovech přerušena. Argentinci i přesto nadále vyvíjeli velké úsilí, aby byl tento několikaletý spor vyřešen (Embajada de la República Argentina, online).

Počátek 70. let znamenal opětovné kroky k vyjednávání obou stran, a to zejména na základě Rezoluce č. 3160, která vyjadřovala nutnost urychlení jednání mezi oběma vládami. Velká Británie následně v roce 1974 navrhovala společnou správu nad ostrovy nebo řízení ostrovů na základě takzvaného „*anglo-argentinského kondominia*“. Jednalo se o návrh pronájmu ostrovů Velké Británii při zachování formální suverenity Argentiny (Collier, 1981: 480). Ani tento návrh však nevedl k vyřešení otázky svrchovanosti nad ostrovy. Nová oficiální vyjednávání počala rokem 1977, kdy měly být předloženy další návrhy pro ukončení sporu.

V roce 1981 se ministr zahraničních věcí Oscar Camilión pokoušel navázat nové kroky se Spojeným královstvím, a to oficiálním povzbuzením k jednání o Falklandy/Malvíny. V memorandu předloženém britskému velvyslanectví uvedl, že od obnovení procesu

vyjednávání v roce 1977, docházelo k pouhé výměně názorů v obecné rovině, aniž by se přednesla podstatná a finální řešení pro ukončení tohoto sporu. Objevovaly se takové názory, že nikdo není ochoten nadále setrvávat ve *statutu quo*. Argentinská vláda se tedy rozhodla, že efektivní podpora vyjednávání o budoucnosti ostrovů se stane jedinou prioritou zahraniční politiky. Postup takového jednání měl být čistě racionálního a realistického rázu (Yofre, 2011: 29).

Přes veškeré úsilí se však nepodařilo dovést jakékoli návrhy obou stran k realizaci. Jelikož žádný stát nehodlal přistoupit k žádné dohodě či kompromisu, dlouhodobá jednání nepřinesla sebemenší výsledek.

Obyvatelé Falkland/Malvín se navíc vždy považovali za britské občany a situaci nechtěli měnit. Požadovali, aby jejich území zůstalo pod britskou samosprávou. I na základě této skutečnosti britská vláda ponechala otázku suverenity nad ostrovy mimo hlavní body svých jednání.

Vzhledem ke zkušenostem z minulosti, které měla Velká Británie ohledně mnoha hrozeb ze strany Argentiny, která ohlašovala, že ostrovy obsadí, nepřikládala ani této vyostřující se situaci o suverenitě ostrovů větší pozornost.

A právě pasivita ze strany britské vlády v podobě nedostatečného zajištění vojenských jednotek pro případ útoku⁴⁰, dávala argentinské juntě ve skutečnosti signál pro využití této příležitosti a provést invazi. Tehdejší velitel námořnictva Jorge Isaac Anaya oznámil: "*Proces se pomalu tříští a my musíme najít nástroj, který by celou společnost pomohl opět stmelit. Tím jsou Malvíny*"⁴¹ (Yofre, 2011: 64). Stále častěji se totiž kolem roku 1982 ozývaly kritické hlasy směrem k *Procesu* a k celé vládě Galtieriho, který nedokázal pozvednout upadající politickou, ekonomickou a společenskou situaci v zemi.

⁴⁰ Britská ministryně vlády, Margaret Thatcherová, vyhodnotila riziko invaze jako velmi nízké. Společnost navíc musela v 80. letech čelit velkým škrťům ve výdajích ze státní pokladny, a proto byl velký počet vojenských jednotek z oblasti Falkland/Malvín stažen. Podle britské strany byl možný útok ze strany Argentiny nepravděpodobný (Fajmon, 2010: 256).

⁴¹ „*El Proceso se ha deteriorado mucho y tenemos que buscar un elemento que aglutine a la sociedad. Ese elemento es Malvinas.*“ (Yofre, 2011: 64)

4.3.3. Příprava na invazi

Již v únoru roku 1982 Galtieri oznámil, že „*zabere ostrovy*“. Tato skutečnost nasvědčovala tomu, že rozhodnutí bylo dané a předem promyšlené⁴². Yofre k tomuto uvádí, že rozhodnutí zabrat Falklandy/Malvíny nebylo náhlé a neuvážené. Podle jeho tvrzení existují dokumenty z období několika měsíců předcházejících březnu roku 1982, které dokládají, že junta již dříve plánovala provést invazi za účelem pozvednutí reputace nejen *Procesu*, ale také celé vojenské diktatury, ačkoli se nesetkala se stoprocentním souhlasem z řad nejvyšších vojenských generálů tento útok provést⁴³ (2011: 11).

Celá tato akce měla proběhnout bez „*prolití krve*“. Sám argentinský velvyslanec v Londýně Carlos Ortiz Rozas souhlasil s připravovaným plánem invaze, pokud však žádný z obyvatelů ostrovů neutrpí újmu na zdraví a při zásahu nedojde ke krveprolití. Po pádu junty a při následných výsleších však svá citovaná slova razantně popřel. Junta také měla jednat s určitou osobou z kruhů britské diplomacie a konzultovat s ní svou vizi a názor na případnou reakci po provedení invaze na ostrovy. Tato osoba měla také potvrdit možnost vyřešení konfliktu diplomatickou cestou po uskutečnění zabránění ostrovů, pokud však nedojde ke ztrátám na životech (Yofre, 2011: 106).

Skutečností zůstává, že ačkoli přípravy na invazi probíhaly již od ledna roku 1982, tehdejší ministr ekonomiky nebyl o chystaném útoku ani informován, ani s ním nebyla konzultována žádná ekonomická stanoviska. V případě otevřeného boje bylo zapotřebí vědět, že tuto válku bude Argentina z ekonomického hlediska schopna vést. Jak uvedl tehdejší ministr financí Manuel Solanet: „*Argentina mohla vstoupit do války se světovou velmocí a ministr ekonomiky na toto nebyl připraven*“⁴⁴ (Yofre, 2011: 107). S ohledem na tehdejší ekonomickou krizi, která se dotýkala všech sektorů argentinské společnosti včetně armády, by taková skutečnost pro Argentinu znamenala bez pochyby zkázu.

Začátkem února roku 1982 byla Velké Británii předána neoficiální stanoviska, která opětovně vysvětlovala požadavky Argentiny na suverenitu nad ostrovy. Dávala také najevo, že dokud nedojde k vyřešení tohoto konfliktu, Argentina se nevzdá svých nároků na ostrovy.

⁴² Autoři Montaldo a Neuzeilles ve své knize *Argentina's Reader* tvrdí, že počet padlých vojáků a civilistů poslaných bojovat do nehostinných podmínek souostroví dokazuje, že vláda tuto válku nezařítčila dobře připraveným plánem, který by mimo jiné zahrnoval potřebné dodávky pro ozbrojený konflikt v Jižním Atlantiku. Tato akce tak podle autorů nemohla být s dostatečným předstihem plánována (2002: 397). Na druhou stranu Chalupa zmiňuje, že invaze na ostrovy byla admirálem Anayou naplánována již na konci roku 1981 (1999: 254).

⁴³ Politické uskupení tehdejších prezidentů de facto Videly a Violy původně nesouhlasilo s invazí na ostrovy, byli pouze pro návrh vylovení vojenských jednotek a po té, co by OSN uznala nárokování argentinské svrchovanosti nad ostrovy, by jednotky ostrovy opět opustily (Tello, 2006: 335).

⁴⁴ „*El país podía entrar en guerra con una potencia mundial y el ministro de Economía estaba en Babia*“ (Yofre, 2011: 107).

Snahou bylo vyřešit tento problém mírovou cestou a to rychle a definitivně z hlediska zájmů obou stran. Jedním z bodů byl návrh vytvoření *Stálé komise pro vyjednávání*. Britská strana však odmítla jakékoli řešení. Souhlasila s trváním procesu vyjednávání, ale zamítla ustanovit navrhovanou komisy (Yofre, 2011: 117).

Pro Argentinu a její vrchní představitele byly Falklandy/Malvíny vždy bez diskuzí argentinské, a to z hlediska jak historického tak geografického. Podle názorů většiny obyvatel Argentiny jsou od roku 1833 okupovány Spojeným královstvím nelegálně. Úmyslem argentinské vlády však nebylo znovuzískáním ostrovů započít válku. Chtěla spíše dokázat všem ostatním národům své bezvýhradné právo na ostrovy před Velkou Británií. Válka ovšem je a byla jednou z nejčastějších událostí, ve kterou vyústilo již mnoho historických sporů.

4.3.4. Zabraní ostrovů

Dne 2. dubna⁴⁵ 1982 došlo k realizaci invaze pod názvem *Operace Rosario*. Jednotky argentinské armády obsadily radiovou stanici a po redaktorovi požadovaly oznámit zahájenou invazi argentinských vojsk na Falklandy/Malvíny (Montaldo, Neuzeilles, 2002: 399). Jelikož byla britská posádka na ostrovech velmi slabá, nebylo pro argentinské jednotky těžké vylodit se v několiknásobné převaze a ostrovy získat pod svou vlajku takřka bez boje.

Zatímco obyvatelé Falkland/Malvín zůstali bez ochrany a izolování několika tisíci kilometrovou vzdáleností od svého zámořského státu, obyvatelé Argentiny vyrazili do ulic oslavovat tento „úspěšný krok“ v podobě zabraní ostrovů, které vždy považovali za své. Plán „*probuzení nacionalismu*“ vojenské juntě v čele s Galtierim zprvu vyšel, byl přivítán s nadšením a hrdí Argentinci začali v ulicích provolávat oslavná hesla směrem k vládě, před několika dny hluboce nenáviděné.

Podpora obyvatel vyjádřená vojenské juntě po zabraní ostrovů však zašla nad rámec toho, co někteří očekávali nebo předpokládali. Například představitelé odborů a politických stran, jejichž činnost byla juntou zakázána, se po invazi začali angažovat v organizování výjezdů za hranice země, ve snaze získat pro aktuální situaci Argentiny mezinárodní podporu od ostatních států. Tito dobrovolníci však armádou nebyli ke svým jednáním ani žádáni ani nuceni. Konali tak na základě vlastního uvážení v nacionalistické euforii, která v tomto

⁴⁵ Datum pro zahájení invaze bylo pečlivě vybíráno. V úvaze by termín výročí *Květnové revoluce* dne 25. května, či 9. července, *Den nezávislosti*. Invaze však musela být uspíšena a to v souvislosti se zvyšujícím se tlakem na vojenskou juntou doprovázeným masovými demonstracemi z důvodu hluboké ekonomické krize a hrubého porušování lidských práv (Chalupa, 1999: 254).

okamžiku zastínila veškeré události, které se do této doby v Argentině staly. Stejný postoj zaujaly také *Matky z Květnového náměstí*, které neváhaly vyjádřit své zemi podporu a v ulicích Buenos Aires mávaly státní vlajkou a oslavovaly statečné rozhodnutí provést invazi (Arguilla, Rasmussen, 2001: 749).

Nedávno do vlády dosazený Galtieri se stal přes noc národním hrdinou, uznávaným mimo jiné také opozicí, která v momentu záplavy národní rozjařenosti zapoměla na represivní praktiky junty řízené právě proti opozičním hnutím. Pro mnohé obyvatele Argentiny nebyl tento boj jen známkou probuzení národního cítění, byl jím také boj proti imperialismu.

Počínání vojenské junty tedy vyburcovalo národ k jednotnému společnému cíli, zároveň však bylo doprovázeno značnou kontroverzí. Po několik let lidmi nenáviděná diktatura plná lidských obětí se nyní stala předmětem ódy na představitele státu a vůdce národního boje za rekuperaci ostrovů. Stačilo, aby se vojenská junta dotkla „šovinistického nacionalismu“ argentinské společnosti, a tím v očích obyvatelstva ze dne na den proměnila „*popravčí mistry v hrdiny*“ (Arquilla, Rasmussen, 2001: 750).

Galtieri pro vzbuzení národního vlastenectví využil v tomto okamžiku také slavného gesta bývalého prezidenta Peróna, kdy svůj proslov o započaté rekuperaci ostrovů přednesl na balkóně prezidentské paláce Casa Rosada (Tello, 2006: 333).

Tento postoj měl v lidech vzbudit pocit obdivu a důvěry k vůdci země. Galtieri se navíc nezdráhal veřejně vyzvat Velkou Británii do boje slovy: „*Pokud chtějí přijít, ať přijdou! Ukážeme jim boj*“⁴⁶ (Argentina siglo XX, online: 24:07) Tím vzbudil v obyvatelích země mnohem silnější euforii a podnítil tak celonárodní cítění, že Argentina má jednoznačné právo „*vzít si své ostrovy zpět*“.

Nicméně s národním uvědoměním bylo v tomto okamžiku manipulováno stejně jako v případě konání světového fotbalového šampionátu v roce 1978. Tentokrát však v mnohem větším měřítku a s tragickými následky, a to nejen pro celou vojenskou juntou, ale také pro samotné obyvatele Argentiny.

Galtieri byl přesvědčený, že Velká Británie na tento vojenský útok nebude reagovat. Byl si jist, že zámořské území nebude království stát za tak nákladnou manévrovací akci, a to v ohledu na nemalou vzdálenost čítající deset tisíc kilometrů od britského pobřeží. Podle Galtieriho nemohly být tak vzdálené ostrovy středem zájmu Velké Británie. Navíc vojenská junta věřila v určitou loajálnost ze strany USA, které by případný útok Velké Británie pomohly odvrátit.

⁴⁶ „*Si quieren venir, que vengan! Les presentaremos batalla*“ (Argentina siglo XX, online: 24:10)

Galtieri však zásadně podcenil celou situaci a především tehdejší předsedkyni britské vlády, Margaret Thatcherovou. V roce 1982 se Velká Británie nacházela v době ekonomické nestability a prudce se zvyšující nezaměstnanosti; otázka reakce na invazi argentinské armády na britské zámořské území bylo i pro ni otázkou budoucnosti jejího pokračování v politické kariéře (Chalupa, 1999: 255).

Druhý den po obsazení ostrovů vydala Rada bezpečnosti OSN Rezoluci č. 502, která apelovala na obě země, aby předešly válečnému řešení tohoto konfliktu ve snaze dodržet zásadu Charty OSN, ve znění Článku 1. „...udržovat mezinárodní mír a bezpečnost a za tímto účelem konat účinná kolektivní opatření, aby se předešlo a odstranilo ohrožení míru a byly potlačeny útočné činy nebo jiná porušení míru a aby pokojnými prostředky a ve shodě se zásadami spravedlnosti a mezinárodního práva bylo dosaženo úpravy nebo řešení těch mezinárodních sporů nebo situací, které by mohly vést k porušení míru;“ (Charta OSN, online).

Oba státy však na výzvy Rezoluce OSN nereagovaly. Velká Británie si již nemohla dovolit udělat krok zpět v odpovědi na invazi. Nemohla reagovat jinak než vyslat elitní vyzbrojené vojsko směrem k okupovaným ostrovům. Ustoupením by mohla v očích veřejnosti působit jako slabá mocnost, která není schopna bránit své zámořské území. Nejenže by vzbudila nedůvěru k celé vládě Velké Británie, mohla však dát svou případnou pasivitou v této záležitosti podnět některým svým zbývajícím zámořským územím k úvahám o obdobný pokus o vyhlášení suverenity nad daným teritoriem jiným státem.⁴⁷

Z tohoto důvodu musela britská vláda bránit své území nehledě na vzdálenost a malý ekonomický význam⁴⁸ ostrovů. Ačkoli řada spolupracovníků Margaret Thatcherovou od útoku zrazovala, premiérka rozhodnutí vyslat do oblasti souostroví vojenské námořní jednotky neodkládala a rozkaz vyplout vydala ještě ve chvíli, kdy se o vyřešení tohoto sporu jinou než vojenskou cestou stále vyjednávalo (Embajada de la República Argentina, online).

Britský ministr zahraničí Francis Pym sice po své návštěvě v USA bezprostředně po invazi uvedl, že bylo dosaženo velkého pokroku na cestě ke smíru; jeho slova však měla pouze uklidnit znepokojené mínění ve Velké Británii. Argentinská armáda se nacházela ve stavu nejvyšší vojenské pohotovosti a v okamžiku, kdy britské ministerstvo obrany oznámilo, že jakékoli argentinské letadlo, včetně civilního, nacházející se v britském pásmu bude považováno za nepřátelské, se celá situace více vyostřila. Varování platilo také pro

⁴⁷ Podobnou akci by mohli zvažovat například Španělé, kteří usilují o Gibraltar, který se po Válce o španělské dědictví, na začátku 18. století, stal zámořským územím Spojeného království.

⁴⁸ Někteří autoři uvádějí spekulace o tom, že již v době vypuknutí války o Falklandy/Malvíny bylo jisté podvědomí o možných zásobách ropy. Nicméně k oficiálním průzkumům v oblasti ostrovů došlo až na přelomu tisíciletí, které tyto spekulace potvrdily a zásoby ropy odhadly na 60 miliard barelů.

argentinské válečné lodě a ponorky, které by porušily zakázané pásmo kolem britské námořní jednotky, která se nacházela v bezprostřední blízkosti ostrovů. Očekávání z možného vyřešení konfliktu diplomatickou mírovou cestou se tak záhy rozplynulo. Britská premiérka v této chvíli považovala sílu za „*nezbytný doplněk diplomacie*“ (ČT, 1982, online).

Ve chvíli, kdy do oblasti ostrovů dorazily britské vojenské jednotky, argentinská armáda narazila na nečekaný odpor, který záhy změnil dosavadní triumfální situaci na ostrovech. Ačkoli byli Argentinci v početní převaze, odborný výcvik a zkušenosti těchto dvou armád byly nesrovnatelné. Britové tak brzy začali dobývat ztracená území.

Dne 14. června 1982 se boje o hlavní město Port Stanley vyostřily a Galtieri téhož dne vyjádřil ochotu uzavřít okamžité příměří s Velkou Británií, budou-li z ostrovů po vyhlášení míru stažena vojska obou stran. Thacherová takový návrh razantně odmítla s tím, že by bylo „*nemyslitelnou zradou*“, kdyby po ztrátách na životech, které Velká Británie v předchozích bojích utrpěla, s Argentinou nyní vyjednávala. Téhož večera se však Argentinští vojáci u hlavního města Port Stanley vzdali a došlo k dohodě o zastavení bojů. Na základě domluvy mezi oběma stranami byl zajištěn „*čestný odchod*“ argentinských vojáků, kteří byli repatriováni zpět do Argentiny. Britská armáda nedisponovala prostředky, které by jim umožnili držet více jak deset tisíc argentinských vojáků v zajetí. V područí Britů zůstali pouze hlavní důstojníci, kteří měli sloužit jako rukojmí pro případ nedodržení dohody o míru a opětovného útoku na ostrovy (Urputné boje o hlavní město Malvín, 1982, online).

Brzy však byli i tito vrchní velitelé vysláni domů, kde je v krátkém časovém období po pádu vojenské diktatury v důsledku potupné porážky Velkou Británií čekaly soudní procesy za činy z doby „*Špinavé války*“.

Po dlouhých deseti týdnech krvavých bojů s výsledkem několika set padlých vojáků na obou stranách, Velká Británie dobyla zabrané ostrovy a vyšla z této války jako jednoznačný vítěz. Britské jednotky byly tvořeny profesionálně vycvičenými vojáky na základě standardů Severoatlantské aliance; většina argentinských vojáků však měla jen zkušenosti z branné vojenské povinné služby, armáda disponovala zastaralou technikou a ani výzbroj pro tamní klima bojiště nebyla srovnatelná s tím, v jaké výzbroji byli připraveni bojovat britští vojáci (Pion-Berlin, 1985: 70). Podstatným důvodem porážky argentinských jednotek na ostrovech bylo také strategické rozhodnutí vojenské junty vyslat profesionálně vycvičené vojáky na území průlivu Beagle pro případ, že by se vyostřil konflikt s Chile o nadvládu nad teritoriem, které si Argentina nárokovala (Arquilla, Rasmussen, 200: 763).

Kvalita a zkušenost britských jednotek zajistila království vítězství. Galtieriho plán povzbudit národní sebevědomí občanů Argentiny, ustálit napjatou situaci mezi vojenskou juntou a obyvateli země a v neposlední řadě zajistit si vlastní obdiv u obyvatel byl neúspěšný.

Opačná situace tak nastala ve Velké Británii a výsledek války přinesl opět důvěru ve vládu v čele s Margaret Thatcherové. Vítězství Velké Británie v této válce podpořilo celonárodní uvědomění si toho, že Spojené království je stále velmocí a jeho občané jsou právoplatně hrdí na svůj národ. I přes některá kontroverzní rozhodnutí si předsedkyně britské vlády opět získala na popularitě, a díky kroku, který připomněl okolním státům pozici Velké Británie, si u voličů zajistila znovuzvolení do funkce předsedkyně britské vlády pro následující volební období⁴⁹. Pro Argentinu tato prohra znamenala okamžitý konec vojenské diktatury a první kroky k navrácení vlády zpět demokracii.

4.3.5. Diktatura na ostrovech a propaganda

Podle slov autora dokumentárního snímku *No somos héroes*, natočeného k 26. výročí války o Falklandy/Malvíny „*Nemůžeme mluvit o Malvínách, aniž bychom nezmínili diktaturu*“ (YouTube, online, 02:57). Diktatura na ostrovy zasahovala různými metodami. I ve válce platilo, že junta využívala probuzení „naivního“ argentinského sentimentu a nacionalismu mladých vojáků, aby dosáhla pouze svých cílů, tedy možnosti zůstat i nadále u moci. Na základě silného národního semknutí šli argentinští vojáci a civilisté do války s přesvědčením, že bojují pro dobro celého národa, a že se mohou na ty, kteří stáli v jeho čele, spolehnout, stejně tak jako oni v tomto boji spoléhali na své vojáky.

Z důvodu snah vojenské junty získat větší přízně a podpory od argentinské společnosti, se veřejností začala také šířit zvěst, označující obyvatele Falkland/Malvín, zvané Kelpers, jako oběti Velké Británie, které jsou usurpovány imperialistickým despotismem. Argentinci se tak mimo jiné mohli cítit jako jejich jediní zachránci, avšak toto tvrzení mělo sloužit jako pouhá záminka, na základě které měla junta přimět k vyjádření podpory také občany, kteří se stavěli proti invazi (Yofre, 2011: 331).

Ve snaze upevnit znovu nalezenou národní hrdost, která se mezi lidmi v ulicích Argentiny po obsazení ostrovů šířila, zavládla v zemi propaganda utvrzující občany, že situace na Falklandách/Malvínách je zcela pod kontrolou a že „*vojáci budou bojovat do poslední kapky krve*“ (Chalupa, 1999: 256). Mnozí obyvatelé Argentiny však nevěděli, možná nechtěli vědět více, než jim místní propaganda ukázala.

⁴⁹ Hrbek na druhou stranu uvádí, že samotná válka na výsledku voleb tak velký vliv neměla. Podstatnější prý byla katastrofální prezentace labouristické politiky (ČT 24, 2007, online).

Ozbrojené síly byly tak přesvědčené o svých dovednostech a schopnostech válku vyhrát, že do boje poslaly osmnáctileté odvedence, kteří se na invazi na ostrovy připravovali pouhé dva týdny, bez sebemenší zkušenosti s mrazivým podnebím Jižního Atlantiku. Celá argentinská armáda se tak po celou dobu války potýkala s problémem nedostatečných potravinových zásob a teplého oblečení (Dictadura 24 de Marzo de 1976, online: 25:45).

Generál Mendéz, který celou operaci řídil, navíc nikdy nevelel žádné vojenské jednotce a měl velmi malé znalosti terénu celého souostroví. Vojáci později po ukončení války uvedli, že jim bylo jejich vrchními veliteli sděleno, že se jedná pouze a především o symbolický akt a že se neočekává žádná odpověď nepřítele (Pion-Berlin, 1985: 70).

Diktatura na ostrovech dohlížela také na argentinské zpravodaje, kteří se stali zásadním prostředkem pro ovládnání propagandistické kampaně v Argentině. Příkladem je zde zcela rozlišný popis průběhu boje o přístav Darwin. V pátek 28. května 1982 se na ostrovech bojovalo o jeho udržení. Argentinský ministr obrany, Amadeo Frúgoli, referoval o hladkém průběhu této akce ve prospěch Argentiny. Londýn mezitím prostřednictvím mluvčího ministerstva obrany Iana McDonalda informoval o úspěšné akci britských výsadkářů, kteří zahájili postup na východ s cílem dobýt okupované hlavní město Port Stanley. Deník Clarín téhož dne citoval slova vojenského důstojníka, že „*bitva se pro nás vyvíjí velmi dobře*“⁵⁰ (Yofre, 2011: 406). Zprávy severoamerických korespondentů v Buenos Aires a Londýně se také značně lišily v porovnání s informacemi, které přinášela argentinská média o vývoji mezinárodního konfliktu⁵¹.

Také komunikační média, především televizní zpravodajství, měla v období války významnou roli a stala se oficiálním mluvčím vojenské junty. Jedním z programů, který pod dohledem armády publikoval nové cenzurované informace o vývoji bojů na ostrovech, byl televizní program *60 minut*⁵² stanice *Tv Pública Argentina*. Díky tomuto programu armáda od

⁵⁰ „*Nos va muy bien*“ (Yofre, 2011: 406).

⁵¹ Klamné informace o průběhu války přinášela také československá média. Československo se na základě Sovětského tlaku postavilo na stranu junty a tomuto postoji také odpovídaly zprávy podávané veřejnosti. *Rudé právo* užívající názvu *Malvíny*, signalizující tak sympatie s Argentinou a s jejími postoji v otázce suverenity nad ostrovy, vydalo k dění na ostrovech dne 11. června 1982, tedy v den kdy britské jednotky postoupily do hlavního města Port Stanley a kde také o pár dní později přinutily Argentince tento boj vzdát, článek s titulkem „*Úspěšná akce Argentinců na Malvínách. Britský postup zastaven*“. V tomto článku přináší zprávy o tom, že argentinské jednotky přinutily v „*urputných bojích*“ k ústupu britské jednotky, které se pokoušely proniknout do Argentinci obsazeného hlavního města Port Stanley. Dále také přináší informace o zmaření pokusu britské armády vylodit se oblasti přístavu. V článku Brity vykresluje jako bojem zničené vojáky, kteří již nejsou schopni dalšího postupu. Také uvádí, že podle slov generálního tajemníka komunistické strany Argentiny, Athose Fava, „*je bojem argentinského lidu oslabován nátlak amerického imperialismu proti Kubě, Nikaragui a Salvadoru a také podlamuje opory washingtonské nadvlády nad Latinskou Amerikou*“ (Úspěšná akce Argentinců na Malvínách, 1982, online).

⁵² „*60 Minutos*“

roku 1979 upevňovala své postavení u veřejnosti a vytvářela tak pozitivní obraz celé vojenské junty.

V jednom z jeho vydání je Galtieri během své první cesty na ostrovy do přístavu Porto Argentino ze dne 4. dubna 1982 zpovídaný reportérem ohledně chystaného plánu invaze. Galtieri v této reportáži vystupuje jako „hrdina“, který se jako jediný odhodlal uskutečnit plán rekuperace, čímž si získal značnou oblibu u obyvatel Argentiny. Galtieri však „se skromností“ upřesňuje, že otázka realizace plánu o znovuzískání ostrovů není splnění pouze jeho snu, ale také celé generace politiků a obyvatel Argentiny napříč dlouhou historií země (Youtube, online, 4:03). Prostřednictvím tohoto programu se na veřejnost dostávaly pouze cenzurované záběry. Byly to jediné informace, které měli obyvatelé Argentiny k dispozici.

Cenzura se také týkala reálného počtu padlých vojáků, a to nejen v Argentině, ale i ve Velké Británii. Podle československého deníku *Rudé právo* uváděl významný argentinský deník *Clarín* devět set padlých vojáků na britské straně, přitom Londýn přiznával ztrátu pouhých šedesáti mužů a sto dvacet zraněných, i přesto, že britská tisková agentura *Reuter* údajně oznámila, že při útoku argentinských vojsk na britská vyloďovací plavidla „*utrpěla největší ztráty během jediného střetnutí od Korejské války*“⁵³ (Frontální útok na Puerto Argentino, 1982, online).

Úmyslně skreslené informace poskytovala komunikačním médiím vojenská junta, která záměrně neposkytovala skutečný počet padlých a raněných vojáků na ostrovech, aby nepřišla o podporu obyvatel, kteří prozatím vojenskou juntou a její rozhodnutí obsadit ostrovy oslavovali. Přiznání katastrofických dopadů vojenského střetu s britskými jednotkami by znamenalo okamžitý odpor veřejnosti proti celé akci.

Argentinská média měla po ukončení války také nakázáno záměrně neužívat slova kapitulace, ve snaze vyhnout se tak uznání ústupu argentinských vojsk před britským postupem. Velká Británie naopak o jednání Argentiny hovořila jako o jednoznačné kapitulaci (Británie silou obnovila koloniální status Malvín, 1982, online).

Novodobé zkoumání studentů žurnalistiky na Univerzitě Diega Portalese ukazují, že argentinská společnost byla systematicky desinformována o dění na ostrovech a to v průběhu celého konfliktu. Studenti však také v závěru dokazují, že vláda záměrně nezveřejňovala některé podstatné skutečnosti. Tím vytvořila umělou domněnku pozitivního vývoje konfliktu a po porážce tak došlo k tomu, že mnoho obyvatel propadlo deziluzi, jelikož vojenská junta prostřednictvím médií trvale šířila pouze triumfální zprávy. O to větší šok celá argentinská společnost utřžila (Yofre, 2011: 407).

⁵³ Zjistit skutečný počet padlých vojáků je velmi obtížné, jelikož informace o celé válce jsou dodnes neúplné a konečné výsledky jsou tak velmi zkreslené, a to na obou stranách válečného konfliktu.

Podle výroků představitelů vojenské junty neměla okupace ostrovů spustit válečný boj ani ukončit jednání o suverenitě. Naopak její snahou bylo zahájit seriózní definitivní jednání. Zároveň uvedli, že celá operace měla proběhnout nenásilnou formou a měla zajistit stálý dohled menší vojenskou posádkou na ostrovech, bezprostředně po jejich zabrání (Yofre, 2011: 497).

Ačkoli mnozí generálové z řad nejvyšších zástupců junty Galtieriho od jeho plánu zrazovali, prezident si stál pevně za svým rozhodnutím. Argumentoval vždy na základě historických pramenů, které podle jeho úsudku deklarují argentinskou suverenitu nad Malvínami⁵⁴. Válečný konflikt však spor o svrchovanost nad ostrovy ještě více prohloubil a jeho možné vyřešení naopak oddálil.

Po pádu ostrovů zpět pod suverenitu Velké Británie byl Galtieri dotazován, zda nebyly vize a výroky junty příliš a předčasně triumfální. On sám přiznal, že byl překvapen, když se dozvěděl o pádu Port Stanley do rukou britských vojáků. Dodal, že podle jeho názoru se mělo vyvinout větší úsilí a „*mohlo a mělo se bojovat víc*“ (Yofre, 2011: 499).

4.3.6. Postoj USA a ostatních světových velmocí v kontextu invaze argentinských vojsk na ostrovy

Razantností a odhodláním obou zúčastněných zemí vyhrát a dosáhnout svých cílů, přerostl spor o ostrovy v mezinárodní válku a obava, že by do tohoto konfliktu mohly zasáhnout i ostatní mocnosti a narušit tím celosvětový mír, na sebe nenechala dlouho čekat. Během prvních dnů střetů argentinské a britské armády navrhla OSN oběma stranám, aby stáhly své vojáky a vyzvala oba státy, aby naplánovaly první kroky k mírovým jednáním. V tomto případě však obě válčící strany nebyly ochotny dohodnout se na termínu ani na místě případného projednání alternativního řešení konfliktu (Chalupa, 1999: 255).

Argentinská vláda v čele s Galtierim byla pevně přesvědčena, že v otázce Falkland/Malvín tvoří s USA takzvaný „*tandem*.“ Nicméně ve víře, že USA bude vojenský útok na ostrovy tolerovat a spoléháním na případnou vojenskou i materiální pomoc Argentině, své vize Galtieri přecenil. Nejenže tehdejší prezident USA Ronald Reagan odsoudil postup vojenské junty za nepřipustný, nabídl navíc britským jednotkám v případě potřeby veškerou technickou pomoc (Yofre, 2011: 149).

⁵⁴ Slogan „*Malvinas son Argentinas*“ se stal jednou nejznámější rétorikou nejen vojenské junty, ale také argentinské společnosti v době britsko-argentinského konfliktu a v souvislosti s nevyřešenou otázkou nárokování ostrovů přetrvával dodnes.

Ještě před samotným útokem na Port Stanley americký náměstek Ministerstva zahraničí opakovaně zdůraznil, že USA v této záležitosti udržuje striktně neutrální postoj mezi Velkou Británií a Argentinou a vyzval, aby oba státy pokračovaly v řešení tohoto sporu pouze na základě diplomatických vyjednávání (Yofre, 2011: 153).

Nicméně následně po invazi argentinských vojsk na ostrovy kontaktoval Reagan Galtieriho a oznámil, že USA jsou od tohoto okamžiku britským spojencem. Apeloval, aby Galtieri celou situaci opět zhodnotil a zvážil další možnosti mírového postupu. Byl si jist, že Velká Británie v čele s Margaret Thatcherovou odpoví vojenským zásahem. Zdůraznil také, že postoj, který Argentina zaujala, může silně narušit vztahy mezi USA a samotnou Argentinou. Galtieri však odmítal jakékoli kroky zpět i pod hrozbou nejen vojenského zásahu Velkou Británií, ale také odsouzení širokou severoamerickou ale i celosvětovou veřejností z důvodu rozhodnutí ostrovy obsadit (Yofre, 2011: 212).

Upozornil, že doba, po kterou docházelo k různým jednáním avšak bez žádného přijatelného řešení, dosáhla svých hranic. Zároveň také projevil přání, aby USA v konfliktu figurovaly jako neutrální příznivec obou stran a do záležitosti mezi Argentinou a Velkou Británií příliš nezasahoval. Reagan přesto na Galtieriho naléhal, aby se vyhnul válečnému konfliktu. Galtieri byl ochoten na Reaganovy požadavky přistoupit, pod podmínkou, že téhož dne, tedy 2. dubna 1982 Velká Británie uzná suverenitu nad ostrovy Falkland/Malvín, Jižní Georgie a Jižních Sandwichových ostrovů (Yofre, 2011: 213).

Reagan si byl však jist, že Thatcherová na tuto podmínku nepřistoupí. Následně ministryni vlády informoval o rozhovoru s Galtierim, ve kterém argentinský prezident de facto vyjádřil nepřístupnost k jakémukoli kompromisu. K tomuto Reagan uvedl, že pokud argentinské jednotky budou pokračovat v ozbrojeném zabránění ostrovů, USA nezůstane neutrální (Yofre, 2011: 216).

V krizových okamžicích války, jako bylo například potopení britského torpédoborce Sheffield, Washington plně vyjádřil podporu Londýnu. V americkém Kongresu byla v zastoupení pouhá menšina lidí, která by se stavěla na stranu Argentiny. Mezi ní stáli například ti, kteří oceňovali snahy Argentinců v boji proti komunismu. Nicméně v otázce vlády vojenské junty v čele s Galtierim převažoval jak u většiny zástupců americké vlády, tak i u obyvatel USA silný odpor (Quesada, 2001: 674).

Členské státy Evropská unie zaujaly vůči Argentině totožný postoj; zakázaly vývoz hospodářských komodit a vydaly zákaz obchodování se zemí. Opatření, která vojenská junta v průběhu celého období vojenské diktatury pro šíření své ideologie přijímala, byla v očích evropské populace nepochopena a nesečkala se s žádnou větší podporou, a to především

z důvodu otázky lidských práv a jejich ustavičného poručování. Jedinou výjimku tvořily protibritské státy jako Irsko a Itálie. Bývalá mateřská koloniální země, Španělsko, které samo mělo s Velkou Británií nevyřešené spory, se stala jediným evropským státem s otevřeně veřejnou podporou Argentiny v diplomacii (Chalupa, 1999: 257).

Spornou roli sehrála také Francie, která podle odborníků v tomto konfliktu „*hrála na obě strany*“. Ačkoli po vzoru mnoha evropských zemí uvalila na Argentinu embargo a přerušila veškeré obchodní styky, v otázce „*postranního vyjednávání*“ dodnes vzbuzuje značnou kontroverzi. Díky střelám, které Francie Argentině ještě před vypuknutím války dodala, se argentinské armádě podařilo potopit britský torpédoborec Sheffield, čímž vzbudila ve Velké Británii značné obavy z dalších možných útoků na zbývající lodě. Francie sice spolupracovala s Velkou Británií ve snaze zabránit dalším devastujícím útokům na britské lodě díky návodu na rušení těchto střel, tajila však také působení francouzských techniků na argentinské základně, kteří zde pomáhali s technickým zacházením se stejnými střelami. Jelikož však Argentina disponovala pouze malým množstvím těchto raket, žádala o další dodávky, které by napomohly tuto válku vyhrát. K novým dodávkám do Argentiny již, na štěstí pro obě strany, nedošlo (Hrbek, 1999: 82).

Státy na území Latinské Ameriky stály převážně na straně Argentiny; i pro ně bylo patřičné boj proti britské usurpaci ostrovů podpořit. Většina z latinskoamerických států měla totiž s britským imperialismem určitou vlastní zkušenost. I zde však nalézáme výjimku, kterou tvořilo Chile v čele s Pinochetem, který byl dokonce ochoten na svém území v případě potřeby poskytnout britským vojenským jednotkám zázemí (Chalupa, 1999: 257).

Důvod chilské podpory Velké Británii během války se přisuzuje především konfliktu mezi Chile a Argentinou, který se mezi zeměmi vyostřil v roce 1978. Argentina si od roku 1904 nárokovala průliv Beagle a jeho tři přilehlé ostrovy, které však spadaly pod kontrolu Chile (Arquilla, Rasmussen, 2001: 763).

Mezi státy, které se kriticky stavěly nejen k invazi ostrovů, ale také k samotnému vojenskému režimu v Argentině, patřily například Peru a Bolívie, jejichž vlády na přelomu 70. a 80. let přešly k demokracii. Také Mexiko ostře vystupovalo proti praktikám programu *Procesu národní reorganizace* a proti porušování lidských práv (Hrbek, 1999: 80).

Značně kontroverzní a paradoxní rozhodnutí zaujal tehdejší Sovětský svaz, který se postavil na stranu Argentiny. Ačkoli se Argentina hlásila k vypjatému antikomunismu, v tomto okamžiku nehrály státem řízené represe proti levicovým politikům a odborářům významnou roli. Martin Kovář, ředitel Ústavu světových dějin FF UK, postoj Sovětského svazu okomentoval: „*I nejpravicejší junta je [pro Sovětský svaz] přijatelnější než britský*

imperialismus. To, že junta likvidovala odborové a dělnické předáky, nebylo v tuto chvíli vůbec podstatné. Od okamžiku, kdy do hry vstoupil britský imperialismus, tak direktiva byla jednoznačná“ (ČT 24, 2007, online). Pro Moskvu byli Britové jedním z hlavních nepřátel a v tomto konfliktu se takzvaně „nepřítel nepřítele stal jeho přítelem“. Argentina tedy měla v Sovětském svazu velkého spojence, avšak nejen v oblasti diplomacie. V tomto okamžiku Sovětský svaz poskytoval Argentině také družicové snímky a informace o britské vojenské síle, ze kterých mohla junta ve válečném konfliktu strategicky profitovat (Hrbek, 1999: 87).

4.3.7. Důsledky konfliktu

Válka o Falklandy/Malvíny si vyžádala stovky lidských životů a zranění, nejen fyzického, ale také psychického rázu, která si z válečného konfliktu odnesly další stovky válečných veteránů. Vyjma dopadu války v podobě zbytečných lidských obětí došlo v důsledku vojenských akcí k velkým materiálním škodám na obou stranách. Argentinská armáda přišla téměř o celou vojenskou výzbroj a v důsledku hospodářských sankcí a vnitřní politické krize se tak ocitla na hraně své další existence.

Ačkoli konec války neznamenal pro žádnou ze zúčastněných stran podstatnou změnu v argumentech, na základně kterých k nevyhlášené válce došlo, z hlediska situace v argentinské společnosti došlo k významnému zvratu. Porážka argentinských jednotek kapitulací v Port Stanley před britskou armádou předznamenala počátek konce poslední vojenské vlády v Argentině.

Neúspěšný výsledek Galtieriho rozhodnutí dobýt ostrovy zintenzivnil neshody mezi jednotlivými částmi junty. Nezodpovědnost, se kterou tuto válku vedl, a také otázka osudu několika set veteránů, kteří se po válce nacházeli ve velmi špatném fyzickém, ale také především psychickém stavu, uspíšila Galtieriho pád. Krátce po sesazení Galtieriho z čela vlády se sešli ostatní členové junty, aby se dohodli na přechodu vlády k demokracii. V červenci roku 1982 se úřadu prezidenta de facto stále vládoucí vojenské junty ujal generál Reynaldo Bignone. O několik měsíců později, pod nátlakem politických stran a odborů, vyhlásil poslední vojenský prezident na říjen roku 1983 svobodné demokratické volby (Yofre, 2011: 519).

Právě Bignone měl však pro vojáky, kteří si byli vědomi vyhrocené situace a také své vlastní budoucnosti v ohledu na uplynulá dění v době diktatury a s tím spojenými možnými soudními procesy, zajistit poklidný odchod a předání moci vítězi v plánovaných svobodných volbách (Chalupa, 1999: 257).

Mělo se jednat o odchod bez ohlednutí se do minulosti za zločiny, kterých se vojenská junta dopouštěla, ve snaze přimět obyvatele země k bezpodmínečné poslušnosti k vedení státu, a bez spravedlivého potrestání těch, kteří se na nich podíleli. Všechny tyto činy, despotické jednání důstojníků v období „*Špinavé války*“, potupná porážka a samotný konflikt o Falklandy/Malvíny měly být zapomenuty jednou provždy.

Avšak široká veřejnost a organizace jako již zmíněné *Matky z Květnového náměstí* se nehodlaly smířit se skutečností, že by za činy poslední dekády nikdo nenesl zodpovědnost. Díky mnoha autorům, kteří se nebáli vystoupit ve svých knihách s důkazy mučení a vraždění nežádoucích osob, se mohlo do té doby mnohdy nic netušící okolí dozvědět o praktikách vojenské vlády. Na takové útoky junta reagovala oficiálními vyjádřeními deklarující propuštění většiny zadržených občanů a upřesňující „skutečný“ počet osob, které emigrovaly či byly ponechány v domácím vězení.

Jakákoli nařčení z vražd a mučení byla vždy ze strany junt nekompromisně popírána. A pokud se objevily přímé důkazy proti vrchním představitelům vojenské junty a ostatním, kteří na praktikách v období „*Špinavé války*“ účastnili, takové obžaloby byly odmítány. Obžalovaní pouze argumentovali, že, byť proti své vůli, museli uposlechnout rozkazy nadřízených (Colectivo de autores, 2012: 30).

4.4. Pád vojenské junty

Postupem času v důsledku několika závažných okolností a změn docházelo k oslabování moci vojenské junty. Nejpodstatnější z mnoha důvodů byl stále intenzivnější kritický mezinárodní postoj vůči porušování lidských práv v Argentině, rostoucí zahraniční dluh, rozpor uvnitř junty, ztráta zbývající vnitrostátní podpory, izolovanost země a v neposlední řadě porážka Velkou Británií v bitvě o Falklandy/Malvíny a obviňování ze zodpovědnosti na válečném neúspěchu jedné armádní frakce druhou.

Ustavičné útoky na vojenskou juntu ze všech stran, nová svědectví, další důkazy a objevené anonymní masové hroby poukazovaly na blížící se konec vyhýbavých a výmluvných odpovědí na přímé otázky o systematickém vraždění nepohodlných osob.

V momentu, kdy bývalý policejní prefekt generál Ramón J. Camps poskytl španělským novinářům rozhovor, ve kterém mimo jiná bezostyšná prohlášení oznámil, že z pohřešovaných osob není naživu jediná osoba a že za své činy necítí vinu, byli si představitelé junty vědomi konce své moci. V procesu příprav předání moci proto vydali

Závěrečný dokument o boji proti podvracení a terorismu,⁵⁵ ve němž hrdě hlásí ukončení své „mise“ pro nastolení státní stability a ospravedlňují možné chyby, které při tomto *Procesu* mohly být učiněny (The American Watch Report, 1987: 12). Zpráva mimo jiné uvádí, že jakékoli názory proti politice vládnoucí junty byly jednoznačně považovány za zločin. Nicméně za tento „zločin“ nebyl nikdo souzen, ale rovnou popraven.

Před termínem prvních demokratických voleb vydala junta dokument s názvem *Právo národního usmíření*⁵⁶, čímž měla zajistit všeobecnou amnestii pro veškeré trestné činy spáchané během „války proti podvracení státu“⁵⁷ (The American Watch Report, 1987: 12).

Před tím, než se přijetí takového zákona uskutečnilo, došlo k rozporům mezi názory samotných vojáků. Požadovali amnestii jen pro mladé důstojníky a podle jejich názoru ti členové junty, kteří vydávali rozkazy, by se měli ze svých činů zpovídat před soudem. Na druhé straně stála skupina tvořící převážnou většinu těch, kteří žádali celkovou amnestii pro všechny důstojníky, pro všechny představitele vládnoucích junt (Chalupa, 1999: 258).

Přijetí takového zákona bylo však jen marným krokem, kterým junta ve skutečnosti potvrdila spekulace o dění a praktikách, za které armádu veřejnost po celou dobu diktatury vinila. Ostatně po vydání zákona se zvedla vlna odporu a veškeré politické strany přislíbily, že v budoucnu budou prosazovat jeho zrušení.

Jedním ze společných faktorů totalitních režimů 20. století byla manipulace s dokumenty, které svědčí o minulosti a jsou pramenem pro zkoumání historie národa. Příkladem řízené kontroly nad národní dokumentací byl také poslední prezident de facto Bignone, který ve snaze vyhnout se konfrontacím s přímými důkazy usvědčující generály a ostatní představitele vojenské vlády z represí a zločinů proti lidskosti, nařídil v roce 1983 zničit veškerou dokumentaci pocházející z doby vlády poslední vojenské diktatury. Později vláda nového demokratického prezidenta Alfonsína prohlásila Bignoneho dektery jako bylo *Právo národního usmíření* za neplatné, zničení všech podstatných spisů bylo však nevratné (Tristán, 2007: 336).

Po pádu vojenské junty začalo bilancování *Procesu*, které zahrnovalo i pár činů, o které se vojenská junta „zasloužila“. Podobně jako i v jiných případech diktatury i Argentina si přičítá některá pozitiva, například v podobě budování infrastruktury. Magnus Mörner ve své knize *Caudillos y militares en la evolución hispanoamericana* zmiňuje, že přes veškeré negativní stránky vojenských diktatur nelze přehlížet také organizační schopnosti

⁵⁵ *Documento Final sobre la Lucha contra la Subversion y el Terrorismo*

⁵⁶ *Ley de pacificación nacional*

⁵⁷ *Lucha contra la subversión*

představitelů junty, kteří tohoto potenciálu uměli využít, a to v úkonech čistě civilního rázu, jako je již zmíněná výstavba silničních komunikací, letecké dopravy či organizování sčítání lidu (Mörner, 1960: 309).

Nicméně žádná z výše uvedených pozitiv nezmírní vážnost celonárodního rozvratu, který v zemi po dlouhá léta vlády vojenské diktatury panoval a přetrvával i po předání moci demokratické vládě. Nezmenší ani izolovanost, ve které se Argentina díky porušování základních zásad a principů svobodného života ocitla na dlouhé roky, a jejíž důsledky mohou být patrné dodnes.

4.4.1. Soudní procesy

*Národní komise vyšetřující případy zmizelých osob*⁵⁸ zdokumentovala téměř devět tisíc případů zmizení v průběhu období mezi lety 1976-83. Ostatní organizace pro ochranu lidských práv však počítají s mnohem vyšším odhadem obětí vojenské represe a doplňují, že převážná část z celkového počtu usmrcených osob pochází v prvního roku působení vojenské junty (Yofre, 2011: 157).

Většina „*unesených-zmizelých*“ lidí byla usmrcena a pohřbena v hromadných anonymních hrobech, spálena nebo hozena do moře. A právě masivní a systematické užívání prostředku „*mizení*“ byl jedním z nových postupů argentinské armády proti vládním oponentům. Po pádu diktatury bylo proto nutné nazvat tento fenomén pravým jménem. Do té doby se slovo „*zmizelý*“ v kontextu „*cílené likvidace oponentů režimu*“ v odkazu na praktiky porušování lidských práv nepoužívalo.

Představitel hnutí pro lidská práva v Argentině, Emilio Mignone, byl první, kdo tuto systematickou praktiku nuceného zmizení pojmenoval, identifikoval a označil jej jako prostředek vládou řízené represe v období vlády diktatury. Sám Mignone věřil, že pokud se veškeré důkazy prověří a události, které dosud nikdo v obavách promluvit nezveřejnil, se předloží, počet zmizelých by mohl dosáhnout až 20 000 obětí (Knudson, 1997: 93).

Sám budoucí první demokratický prezident země Raúl Ricardo Alfonsín před volbami opakoval, že násilí a vojenské útoky měly svá opodstatnění v občanské válce, kterou vyvolali povstalečtí revolucionáři. Z tohoto důvodu také nebude požadovat soudní procesy, vyjma s vojáky, kteří vydávali rozkazy (Chalupa, 1999: 260).

Po vítězných volbách a ustanovení demokratické vlády však rozhodl, že všichni členové vojenské junty, kteří se podíleli na vládě vojenské diktatury v zemi v letech 1976-83,

⁵⁸ *Comisión Nacional sobre Desaparición de Personas, CONADEP*, ustanovena Alfonsínovou administrativou v prosinci 1983.

budou postaveni před soud a za své činy budou souzeni. Před soud byl postaven, vedle všech hlavních aktérů „*Špinavé války*“, kteří se na praktikách junty účastnili, také poslední prezident de facto Bignone (Moltaldo, Nouzeilles, 2002: 395).

Otázkou pro novou vládu tak zůstalo, co provést s osobami odpovědnými za povstání a dále s představiteli junty, kteří organizovali radikální zásahy proti opozičním hnutím. Krátce po uvedení do úřadu prezidenta Argentiny, ze dne 10. prosince 1983, vydal Alfonsín dekrety, kterými na jedné straně nařizoval soudní líčení s organizátory guerillových bojů, především spolků *ERP* a *Montoneros* a na straně druhé přikazoval zahájit soudní vyšetřování a procesy tří vojenských junt, které vedly zemi od vojenského puče dne 24. března 1976 do konce války o Falklandy/Malvíny v roce 1982.

Nástup demokratické vlády znamenal pro pozůstalé možné naplnění očekávání, že se konečně dozvědí pravdu o tom, kdo unesl jejich příbuzné, kam a proč. Nebyli ochotni přijmout skutečnost, že všichni byli prohlášeni za mrtvé. Žádali vysvětlení a důkazy těchto tvrzení. Chtěli pohřbít těla svých příbuzných a uctít tak jejich památku (Aliverti, 1996, 28:30).

Jelikož bylo pro nově zvoleného prezidenta rozhodující především vyvést zemi ze zoufalého hospodářského stavu, otázka zúčtování s činy vojenské junty tak na určitou dobu stála v pozadí ekonomické situace země. Nicméně stále se zvětšující tlak aktivistů bojujících za lidská práva v zastoupení především *Matek z Květnového náměstí*, nová svědectví, žaloby a především objevy dalších masových hrobů z dob diktatury násobily hlasy po postavení zástupců junty před soud. Na tyto demonstrace v roce 1984 Alfonsín odpověděl zrušením zákona *Právo národního usmíření* a postavením generálů a představitelů junty před Nejvyšší vojenský soud (Chalupa, 1999: 263).

Díky nařízení Bignoneho zlikvidovat veškeré dokumenty z let diktatury bylo pro obžalobu velmi obtížné doložit činy, kterých se vojenští důstojníci v době vlády vojenské junty dopouštěli. V průběhu represivní vlády se navíc na veřejnost díky rozsáhlé cenzuře v mnoha odvětví kultury a zpravodajství dostávaly pouhé zlomky důkazů o dění v Argentině z období *Procesu*. Dokázat tak většinu činů byl velmi zdlouhavý a složitý úkol.

Během veřejných diskuzí však vycházely na světlo zkušenosti stovek a tisíců bez důvodu zatčených osob či nezákonně odsouzených vězňů, kteří prožili praktiky vojenské diktatury. Nová svědectví byla shromážděna v oficiální zprávě nazývané *Nikdy víc*⁵⁹ a stala se podstatnou pro odhalení těch, kteří byli zodpovědní za zločiny proti lidskosti a porušování lidských práv. Dokument vycházel z vyšetřování *Národní komise CONADEP*, který shrnuje

⁵⁹ *Nunca más*

sedm let diktatury a v jednotlivých kapitolách předkládá činy, které komise od doby svého zřízení do doby uveřejnění této zprávy zaregistrovala. Sdělení šetření komise zahrnuje konkrétní případy mučení, rozbor struktury státem řízené represe, podíl jednotlivých represorů na daných činech, zmiňuje také účast členů duchovenstva, kteří se na praktikách *Procesu* podíleli, dokládá jmenovitě jednotlivé případy mizení dětí, studentů a celých rodin, novinářů, právníků a politiků (Informe „Nunca más“, online).

Zpráva vychází z tisíce sepsaných svědectví a výpovědí osob, které se staly svědky mnoha trestných činů, dokazuje zřízení více jak tří stovek tajných zadržovacích a vyšetřovacích středisek a několik koncentračních táborů nacházejících se v mnoha provinciích Argentiny. Dále podává jednotlivá konkrétní svědectví o únosech, mučení a dosvědčuje existenci takzvaných „*letů smrti*“, kdy byly osoby nepohodlné režimu zaživa shazovány do moře Jižního Atlantiku (Amnesty International Report 1985, online).

Uveřejnění tohoto dokumentu vyvolalo další vlnu kritiky na otálení se soudními procesy s vojenskými důstojníky. V reakci na znění zprávy *Nikdy víc* schválil Kongres v únoru 1984 nový zákon reformující *Vojenský soudní zákoník*⁶⁰ a upravující, že vojenský soud slouží pouze pro řešení vojenských trestných činů typu dezerce, neposlušnost a ostatních přečinů vojenského rázu. Jelikož z podaných žalob bylo patrné, že se jednalo o jiné, než výše uvedené vojenské trestné činy, mnohé případy byly z Nejvyššího vojenského soudu převedeny před soud civilní (Chalupa, 1999: 263). Stalo se tak poprvé v historii Latinské Ameriky, kdy vojáci, kteří plánovali a realizovali státní puč a vedli následnou státem řízenou represi proti občanům země, byli souzeni civilním soudem (Tristán, 2007: 339).

Soudní orgány na podnět prezidenta Raúla Alfonsína, zvoleného mimo jiné na základě kampaně založené na obnovení lidských práv, zahájily v roce 1985 soudní procesy s vrchními představiteli vojenské junty. V průběhu soudních přelíčení i během let diktatury zodpovědné orgány vlády a vojáci reprezentující armádu odmítali jakákoli nařčení z trestných činů, neprojevovali žádné pohnutí lítosti k jakýmkoli svědectvím o tvrdém způsobu státem řízené represe a před soudem podávali křivé výpovědi o dění v zemi během let vlády vojenské diktatury. Většina obžalovaných důstojníků soudce ujišťovala, že neexistují žádní političtí ani civilní vězni, kteří by byli zatčeni za protivládní aktivitu. Tvrdili, že stovky a tisíce zmizelých osob odjeli pouze na dovolenou do Evropy. Během přelíčení uváděli, že si nepamatují, kde byli v daný dotazovaný den a že o mučení a cíleném mizení lidí neměli tušení (Kaiser, 2005: 7).

Při soudních procesech byli přísedící občané svědky lživých výpovědí nejen ze strany obžalovaných důstojníků, ale také jejich příznivců z řad obyvatel Argentiny, kteří se domáhali

⁶⁰ *Código de Justicia Militar*

uznání cti celé armády za vítězství „*války proti terorismu a podvracení státu*“⁶¹. Emilio Eduardo Massera, bývalý člen vojenské junty, se při výslechu ospravedlňoval následujícími slovy: „*Nikdo není povinen obhajovat se za výhru jedné spravedlivé války a válka proti podvracení státu byla válka spravedlivá. Avšak jsem zde nyní souzen právě proto, že jsme tuto válku vyhráli*“⁶² (Aliverti, 1996, 40:20).

Diktatura považovala předcházející období za chaos, ve kterém byla celá argentinská společnost ohrožena útoky teroristů, kteří chtěli rozvrátit stát. Pravdou však bylo, že hrozba nástupu levicově smýšlejících politiků a tím tedy možnost nastolení komunistického režimu byla v tomto kontextu nepravděpodobná.

Přes veškeré výmluvné výpovědi obžalovaných důstojníků a přes otevřené protesty bouřících se zastánců vojenské složky státu, vynesl soud dne 9. listopadu 1985 rozsudky, které se týkaly většiny nejvyšších představitelů tří vládnoucích junt v době od nastolení diktatury. Po vyslyšení mnoha svědectví a po předložení jasných důkazů zločinů proti lidskosti si Jorge Rafael Videla, diktátor a prezident de facto z let 1976-81 a Emilio Eduardo Massera, představitel „*Špinavé války*“, vyslechli soudní rozsudek ve znění doživotního trestu. Roberto Eduardo Viola, prezident de facto z roku 1981 byl odsouzen k 17 letům vězení. Brigádní generál a policejní náčelník v roce 1977, Ramón Juan Camps, byl odsouzen k trestu odnětí svobody na 25 let (Tristán, 2007, 339).

Pro nedostatek důkazů obžaloby nebyli hlavní představitelé třetí vojenské junty, Jorge Isaac Anaya, Basilio Lami Dozo a Leopoldo Galtieri, odsouzeni. Poslední zmiňovaný, prezident de facto v letech 1981-1982 Galtieri, byl pro nedostatečné důkazy zproštěn obvinění z represí, nicméně vojenským soudem byl odsouzen za „*odbornou nezpůsobilost*“ při řešení konfliktu o Falklandy/Malvíny (Chalupa, 1999: 263).

Ačkoli soudní spory se zodpovědnými osobami začaly s velkým odhodláním a veřejnosti tak dodávaly víru ve spravedlnost, neměly však dlouhého trvání a z důvodu velkého nátlaku ze strany armády byly soudní procesy na určitou dobu zastaveny. V letech 1986 až 1987 vláda navíc přednesla značně kontroverzní zákony, které ve znění *Konečného bodu*⁶³ na jedné straně vymezovaly prodloužení dvouleté lhůty pro podání žaloby ode dne 10. prosince 1983, kdy byl prezident Alfonsín zvolen do úřadu prezidenta republiky. Na druhé straně však stanovily promlčení trestného stíhání všech účastníků vládou řízené represe,

⁶¹ *guerra contra el terrorismo y subversión*

⁶² „*Nadie tiene que defenderse por ganar una guerra justa y la guerra contra el terrorismo subversivo fue una guerra justa. Sin embargo, yo estoy aquí, procesando por que hemos ganado esa guerra justa.*“ (Aliverti, 1996, 40:20).

⁶³ *Punto Final (Ley 23.492)*

pokud nedojde k podání žaloby na danou osobu do šedesáti dnů ode dne přijetí zákona. Ten byl vládou schválen dne 24. prosince 1986 (Ley 23.492, online).

Skutečností sice zůstává, že po vynesení tohoto zákona soud zaplavily stovky nových udání a došlo k otevření mnoha případů, avšak reakce na toto rozhodnutí na sebe nenechala dlouho čekat a záhy došlo k povstání ze strany vojenských posádek, které nová nařčení značně pobouřila. Ve znění dalšího sporného ustanovení v podobě *Zákona poslušnosti*⁶⁴ soud zprostil obviněné důstojníky obžaloby, a to na základě skutečnosti, kdy pouze plnili rozkazy vydané svými nadřízenými. Zákony byly samotným demokratickým prezidentem Alfonsínem podepsány (Tristán, 2007: 338).

Argentinskí soudci sice odsoudili vrchní velitele vojenské junty, bylo vyneseno několik trestů doživotního odnětí svobody, nicméně v době, kdy mělo dojít k odsouzení podřízených důstojníků vojenské junty, vláda schválila tento *Zákon poslušnosti* jako odpověď na stále se zvyšující tlak mladých důstojníků, kteří požadovali zastavit útoky proti armádě. Reakce na kritiku vlády ze strany armády jen dokazovala, že vojenská složka státu měla v tamní dobu stále velkou moc.

Důvod pro přijetí těchto zákonů mohl být různý. Jedním z nich však je, že ačkoli byl první demokratický prezident zprvu proti schválení těchto zákonů, tlak ze strany armády a strach z možného nového vojenského převratu byl tak silný, že Alfonsín nakonec zákony podepsal. Tím však vyvolal na druhou stranu obavy u obyvatel země a tak docházelo ke stále větším nepokojům a pocitu beznaděje a ztráty iluzí nad novou demokratickou vládou. V tomto okamžiku demokratická vláda nespĺnila očekávání společnosti, která do vlády vkládala velké naděje a v níž viděla možný nový směr pro své životy.

Přesto tyto zákony nebyly jediné, které přehlížely povinnost potrestat viníky z doby diktatury. Druhý demokratický prezident Carlos Menem udělil v roce 1990 milost několika členům junty, vojenským důstojníkům, vojákům a civilistům, kteří se dopustili zločinů během diktatury, tedy během *Procesu národní reorganizace* (Kaiser, 2005: 6). Jeho široce pojatá amnestie se týkala nejen vojáků junty, ale také představitelů organizovaných guerill a osob, které byli zodpovědné za povstalecká násilí v době před vypuknutím vojenského puče v roce 1976 (The American Watch Report, 1987: 13). Vztahovala se také na pět odsouzených generálů, kteří byli již ve výkonu trestu, a to na základě právoplatného soudního rozsudku. Jednalo se o generála Rafaela Videlu, Roberta Violu, Eduarda Masseru, Ramóna Campse a vůdce *Montonerů* Ovidia Richieriho. Prezident Menem se ke svému rozhodnutí vyjádřil:

⁶⁴ *Ley de Obediencia Debida (Ley 23.521)*

„Odpouštím jim, jelikož jsem člověk bez záště. Je zapotřebí tuto zemi usmířit nebo jak dlouho hodláme s touto historií pokračovat?“⁶⁵ (Wornat, 1999: 97).

Zatímco základní cíle Alfonsínovy vlády byly upravit a sjednotit vztahy mezi armádou a společností a postavit se problémům vyplývajících ze zodpovědnosti za zločiny z let diktatury, jeho nástupce Menem měl cíle odlišné. Hlavní prioritou pro Alfonsína byl boj za lidská práva, Menem se však soustředil převážně na otázku vyřešení ekonomické krize, která zemi sužovala⁶⁶ (Tristán, 2007: 342).

Přesto na základě mnoha demonstrací, které následovaly po vyhlášení amnestie, Menem rozhodl otevřít některé doposud neřešené případy z let diktatury, jako byly například únosy a přerozdělování dětí do rodin, které byly loajální k činům junty. Nicméně jasným důsledkem chybějící dobré a účinné politiky v otázce vypořádání se s minulostí byla skutečnost, kdy během Menemova mandátu mohli mnozí represori kandidovat v demokratických volbách. Mnozí z takových dokonce z voleb vyšli jako vítězové. (Tristán, 2007: 344).

V roce 1995 se podařilo Menemovi znovu uspět v prezidentských volbách, jež mělo za výsledek znovuoobnovení ohledu do minulosti. Skutečností však zůstává, že během jeho vlády došlo k důležitým rozhodnutím, zásadních pro rozpoznání minulosti a pro možnou konfrontaci s ní. Konkrétně pak v průběhu 90. let někteří komplicové a jedinci zodpovědní za násilí během vlády junty veřejně přiznali svůj podíl na státem řízené represi na zločinech s ní spojenými (Tristán, 2007: 345).

Také církve jako jedna z mála organizací, které kolaborovaly s juntou, veřejně požádala o odpuštění za spoluúčast na zločinech proti lidskosti během vlády poslední vojenské diktatury (Quesada, 2001: 668). Veškerá veřejná přiznání, plná pocitů lítosti, studu a proseb o odpuštění dokazovala, že duševní újma z let totalitní vlády se netýká pouze obětí, ale rovněž viníků, kteří si s sebou trauma způsobené jejich činy z minulosti také odnáší.

Dalším významným zlomem v procesu vypořádání se s minulostí, bylo nejen zahájení nových soudních procesů s omilostněnými důstojníky, ale také soudní líčení v mezinárodním měřítku, a to ve snaze dosáhnout takzvané „*spravedlnosti bez hranic*“. Již v roce 1990 došlo ve Francii k odsouzení bývalého kapitána argentinské armády Alfreda Astize. Soudní líčení proti zločinům, které byly spáchány v Argentině v letech diktatury, započaly v roce 1996 také

⁶⁵ „*Voy a perdonar porque soy un hombre sin rencores, hay que reconciliar al país. ¿O hasta cuándo vamos a seguir con esta historia?*“ (Wornat, 1999: 97)

⁶⁶ Ekonomická krize za vlády Menema se však ještě prohloubila v důsledku nové liberální hospodářské politiky založené na privatizaci. Díky finanční reformě, která srovnala argentinské peso s americkým dolarem, došlo navíc k dalšímu navýšení státního dluhu (Tristán, 2007: 342).

ve Španělsku, kam se mnozí důstojníci uchýlili ve snaze předejít stíhání za prokázané podílení se na represích (Tristán, 2007: 352).

I přes veškerá opatření, při kterých na jedné straně, byť po mnoha měsících soudních přelíčení, docházelo k potrestání viníků, a na straně druhé, kdy byly rozsudky po zdlouhavých líčeních na základě rozhodnutí nové vlády zrušeny, se objevovaly stále častější protesty proti nedodržování demokratických zásad. Aktéři těchto protestů nehodlali přistoupit na nic menšího než na úplné vyšetření všech skutků, a tím dostat spravedlivosti za každý jednotlivý trestní čin.

Samotní účastníci těchto organizací se častokrát pouštěli do vyšetřování, aby zjistili pravdu o praktikách, které se za vlády vojenského režimu děly. Hledali a shromažďovali stále nové informace, udávali osoby, které unikaly trestnímu stíhání, pořádali kampaně s cílem zabránit tomu, aby se tato minulost smazala z pamětí všech, a především aby připomněli široké veřejnosti, že beztrestnost a amnestie pro viníky není řešení, které jsou oni ochotni přijmout.

Mezi tři nejdominantnější spolky, které jsou tvořeny příbuznými obětí a zmizelých, patří zmíněné *Matky z Květnového náměstí*, *Babičky z Květnového náměstí* a organizace *HIJOS*, které za potrestání viníků bojují dodnes. Za pomoci všech organizací spjatých s prosazováním lidského práva, jako je například *Amnesty International*, se také stále snaží nalézt své příbuzné. Nevzdávají se naděje v nalezení zmizelých členů rodiny. Jelikož se však za doby diktatury nevedla žádná agenda⁶⁷ registrující, kdo byl zatčen, unesen, zavražděn, je hledání zmizelých příbuzných velmi zdlouhavý a komplikovaný proces.

⁶⁷ Oficiálně se nikdy žádná agenda nenašla (Femenía, 1987: 15).

5. SOUČASNOST ARGENTINSKÉ SPOLEČNOSTI

Jaké možnosti dovolání se spravedlnosti po nástupu demokratické vlády měli a mají pozůstalí, zůstává i dnes otázkou. Přesto díky digitalizaci většiny oficiálních dokumentů, zákonů, dekretů, vyhlášek a opatření, můžeme sledovat, jaká ustanovení přinášeli nově zvolení prezidenti v uplynulých letech po první volbě demokratického prezidenta a jak se celá situace v případě znovu otevřených případů dále vyvíjela a stále vyvíjí⁶⁸.

Na přelomu tisíciletí se objevovaly neustále nové požadavky vyšetřit a odsoudit zodpovědné osoby z doby vlády vojenské diktatury. Vznášely se také stále nové nároky na odškodnění, avšak bez většího uspokojení veřejnosti. Ve snaze vyřešit mnohá neobjasněná zmizení a úmrtí došlo v 2003 k založení *Národního archivu paměti*⁶⁹, které shromažďuje veškerá svědectví a dokumenty z průběhu „*Špinavé války*“ a o jejích dopadech na obyvatele Argentiny. Většina dokumentů, která by pomohla osvětlit mnoho případů, byla na příkaz prezidenta de facto Bignoneho zničena. Po pádu vojenské diktatury nastal problém s dostupností dokumentů, které se na jedné straně nacházely v soukromých archívech a veřejnosti tak byly nepřístupné. Na straně druhé dokumenty ve veřejných archívech, které by pomohly vyšetřit byť zlomek neuzavřených případů z let diktatury, jsou přes různá omezení velmi obtížně dostupné.

Mezi nejnovější opatření argentinských institucí v otázce politicko-sociálních konfliktů proti beztrestnosti a usmíření patří schválení návrhu zákona Národního kongresu o zrušení obou zákonů z prezidentského období Alfonsína; tedy zákona *Konečný bod* a *Zákonu poslušnosti*. V roce 2003 Nejvyšší soud tento návrh přijetím Zákona č. 25.779 potvrdil a oba označené za protiústavní v témže roce anuloval (Ley 25.779, online).

To umožnilo opětovné otevření případů, které jednoznačně poukazovaly na zločiny proti lidskosti, i přestože by mohlo dojít ke komplikacím vzhledem k právním předpisům, které by mohly porušit principy procesních předpisů ve znění „*non bis in idem*“, tedy „*ne dvakrát o tomtéž*“ (Tristán, 2007: 347).

Přestože došlo ke zrušení uvedených zákonů, mnozí, kterým byla udělena Menemova milost, či se na ně vztahovaly zákony přijaté prezidentem Alfonsínem, dnes žijí v poklidném důchodě v anonymitě. Na tyto bývalé vojenské důstojníky se snaží upozornit, například organizace *HIJOS*, která bojuje za spravedlivé odsouzení všech, kteří doposud za své činy

⁶⁸ Přehled vládních dokumentů a informací přináší například internetový server *InfoLEG*, *Centro de documentación e información*, který slouží jako dokumentární podpora pro právní služby, pro potřeby jednotlivých ministerstev a také pro širokou veřejnost, které má k většině písemností volný přístup.

⁶⁹ *Archivo Nacional de la Memoria*

z let *Procesu národní reorganizace* nebyli potrestáni. Za tímto akronymem stojí název organizace založené dětmi zmizelých občanů Argentiny⁷⁰ *Děti za identitu a spravedlnost proti zapomnění a mlčení*⁷¹. Tento spolek bojuje za spravedlivé tresty těm, kteří jsou zodpovědní za zmizení, mučení a další trestné činy páchané v průběhu vlády poslední vojenské diktatury v Argentině. Zakladatelé této organizace započali spolupráci právě na základě ustanovení nových zákonů, které mnohým osobám podílejících se na zločinech garantovaly imunitu či amnestii.

Mimo jiné aktivity pořádají *HIJOS* takzvané „*escrache*“⁷². Jedná se o skupinovou akci, při které jako jedna velká skupina příznivců domáhání se spravedlivých trestů pro zločince z let diktatury, vyhledávají místo bydliště dané osoby odpovědné za zmizení protirežimních aktivistů a veřejně před svědky ji označí za viníka, kterého je hodno postavit před soud (Kaiser, 2005: 8).

Otázkou zůstává, není-li tento postup v rozporu se zásadami demokratického státu, po kterém mnozí občané zasažení diktátorským režimem po dlouhá léta volali. Je nutné upřesnit, že byť tuto skutečnost některé oběti represí nehodlají připustit, ne všichni z řad armády se na praktikách vojenské diktatury podíleli a tím pádem za ni nenesou „hromadnou odpovědnost“. Vzhledem k nedostatku důkazu je však těžké si takové případy ověřit, a předejít tak k mylnému nařčení, které ve většině případů vychází ze všeobecné a celoplošné obžaloby celé vojenské složky státu z doby diktatury.

Obdobnou kontroverzi vzbuzuje otázka týkající se několika set unesených dětí, které byly odebrány svým matkám při porodu v zajateckých táborech. Dodnes je předmětem mnoha diskuzí, zda bylo etické po uplynutí tří desítek let, kdy byly tyto děti adoptovány do nových rodin, usilovat o určení jejich pravé identity a vytrhávat je z rodinných vazeb a navracet zpět biologickým rodičům. Mnohé děti, které byly uneseny, nevěděly, že byly adoptovány až do doby, kdy po nich bylo na základě soudního nařízení požadováno podstoupení testů DNA. Pokud někteří dnes již dospělí jedinci tato nařízení odmítli, mohla soudem pověřená osoba potřebné osobní věci pro zajištění vzorků DNA bez povolení zabavit. Na jedné straně toto nařízení napomohlo dostat biologickým rodičům a prarodičům svého práva nalézt své děti a vnoučata, na druhou stranu však narušilo rodinné vazby, které se nehledě na biologické určení po celé roky mezi členy rodiny utvářely.

⁷⁰ Organizace také působí se stejným cílem v Guatemale

⁷¹ *Hijos por la Identidad y la Justicia contra el Olvido y el Silencio - HIJOS*

⁷² Pro tento termín neexistuje český ekvivalent. V anglickém jazyce bychom našli termín *stalking*, to však v češtině přejímá zcela jiný význam pronásledování.

Objevení svých dětí a vnoučat bylo pro představitele sdružení proti režimu jedinou prioritou od doby, kdy za svá práva začali v roce 1977 bojovat. Proto některé seskupení a jejich aktivity přetrvaly dodnes. V Buenos Aires, v Rosariu a v dalších částech Argentiny dodržují například *Matky z Květnového náměstí* tradici ukotvenou v počátcích vlády diktatury, kdy pravidelně vycházely do ulic a demonstrovaly proti násilí na jejich dětech. I dnes pravidelně každý čtvrtek vycházejí na náměstí a svou přítomností poukazují na nikdy neobjasněné kauzy o zmizení svých příbuzných.

Od pádu zatím poslední vojenské diktatury dochází k objevům nových dokumentů, které objasňují stále nevyřešené případy a vnášejí do celé záležitosti nové dosud nepoložené otázky. Mnohé z těchto objevů také v minulosti dopomohly osvětlit konkrétní neuzavřené případy a přinesly nové důkazy ve prospěch žalujících stran.

V listopadu letošního roku došlo v sídle letecké složky argentinské armády k zatím poslednímu objevu dokumentace z doby vlády diktatury. Jedná se o složku, která se nachází v dobrém stavu a zahrnuje celé období vlády vojenské diktatury navíc v chronologickém řazení, jež by mohlo celý proces zkoumání značně usnadnit. Součástí této je navíc podrobný popis plánu řízení státu vojenskou juntou, jehož realizace sahá až do roku 2000. Jedno z mnoha svědectví odhaluje také skutečnost, ve které se vláda zmocnila tištěných komunikačních médií, ve snaze udržovat nejvyšší kontrolu nad informacemi, které tisk, rozhlas a televizní stanice podávaly veřejnosti. Jednou z dalších částí dokumentace jsou veřejná vyjádření, která junta musela podávat v souvislosti s fenoménem zmizelých odhadovaných na tisíce.

Mimo jiné také obsahuje černou listinu, na které jsou vyznačeny významné osobnosti argentinské společnosti, zejména umělci a novináři, kteří pro tamní režim představovali největší hrozbu. Mezi takovými je například i spisovatel Julio Cortázar, který pro junty díky otevřeným sympatiím k levicovým hnutím celé Latinské Ameriky, znamenal velké nebezpečí (Argentina.ar, online).

V kontextu vypořádání se s minulostí se dnes argentinská společnost ubírá dvěma směry. Představitelé prvního proudu ustavičně požadují vyřešení všech činů z minulosti a naléhají na soudní orgány, aby na základě nových šetření organizací pro ochranu lidských práv zahájily další soudní procesy s viníky z let diktatury. Zastánci odlišného názoru kriticky vystupují proti obžalobě omezené pouze na vojenské důstojníky vojenské junty, kteří se podíleli na represích z doby „*Špinavé války*“. Tito občané volají po potrestání také guerillových povstalců, kteří podle nich mají na politické krizi v 70. letech značný podíl.

Také vyřešení otázky několika tisíc zmizelých osob je v očích veřejnosti brána rozporuplně. Organizace *Babičky a Matky z Květnového náměstí* dodnes žádají finanční kompenzace za újmu, kterou v průběhu vlády vojenské diktatury utřily. Jiní upozorňují na zkreslené informace o počtu zmizelých, které se v porovnání s dostupnými výsledky různých celosvětových organizací pro ochranu lidských práv značně liší od výsledků, které podává argentinská komise CONADEP⁷³.

Poukazují také na to, že prostředky, které byly vynaložené na odškodnění pozůstalých, kteří si i po uplynutí třiceti let nárokují finanční vyrovnání, mohly být efektivněji vynaloženy na aktuální problémy v zemi, které byly způsobené například v důsledku finanční krize na přelomu století a kdy se mnoho rodin ocitlo na hranici životního minima. Mnoho Argentinců tak žije v přesvědčení, že „*minulost vrátit nelze, ale přítomnost a budoucnost lze udělat lepší.*“

⁷³ V době podání zprávy *Nikdy více* odhadovala Komise CONADEP 8 960 případů zmizení osob. Ke stejnému dni však uvedla, že toto číslo není konečné (Informe de la CONADEP, online). Komise *Stálého sdružení pro ochranu lidských práv* (Asamblea Permanente por los Derechos Humanos) v roce 1983 zveřejnila výsledky svých šetření a odhadla 6 000 případů zmizelých. Nicméně k 32. výročí vojenského převratu však upřesnila, že počet zmizelých dosáhl hranice 30 000 pohřešovaných osob (APDH, online). Toto číslo je dnes předkládáno také Komisí CONADEP. Z důvodu nejasných zdrojů, odkud toto číslo pochází, je velkou částí Argentinců zpochybňováno.

6. BUDOUCNOST OSTROVŮ

Po více jak třiceti letech od invaze argentinské armády na britské ostrovy vycházejí na světlo nové tajné dokumenty, které se snaží vyřešit některé dosud nevyjasněné okolnosti, které daly tehdejšímu prezidentu Galtieriovi podnět k realizaci plánu invaze na ostrovy, který byl po dlouhá desetiletí pouhým předmětem projevů jeho předchůdců v čele vlády. Spolu s tím se objevují stále nové snahy přijít na to, kde se zrodila myšlenka tohoto vojenského „dobrodružství“. Porážka na Falklandách/Malvínách byla mezníkem pro konec *Procesu národní reorganizace* a vyvodila důsledky pro celou společnost. Stala se lekcí pro důstojníky a pro obrovskou masu společnosti, která je v dobré vůli podporovala do posledního momentu boje.

I ze strany britské vlády došlo v rámci uplynutí třicetileté lhůty od invaze argentinských vojsk na Falklandy/Malvíny k odtajnění dokumentů, které například vyvracejí jednoznačné rozhodnutí Thatcherové přistoupit bezpodmínečně k vojenskému útoku na Argentinci zabrané ostrovy. Premiérka vlády se snažila především z důvodu velkého tlaku ze strany USA, nalézt možné mírové řešení konfliktu, které mimo jiné zahrnovalo možné uznání samostatnosti ostrovů. Podle odtajněných dokumentů se Thatcherová navíc vyjádřila, že vyřešení tohoto konfliktu diplomatickou cestou by bylo pro Argentinu „značnou výhrou“ (The Guardian, online).

Nové spisy také obsahují tajné rozhovory Reagana a Thacherové a objasňují tak možné spekulace o tom, že Argentina mohla na základě nedorozumění počítat s podporou USA v případě invaze na Falklandy/Malvíny. Ačkoli z oficiálních vyjádření nebyla podpora Washingtonu vůči Londýnu zřejmá, Pentagon, dle nových informací, s nabídnutím pomoci Velké Británii v momentu případného vojenského konfliktu počítal.

Nicméně nově odtajněné dokumenty odhalují, že špatné pochopení zahraniční politiky USA, mohlo ve skutečnosti vést k tomu, že se junta mohla v případném vyostřeném sporu na loajalitu USA spoléhat (Latest document releases FCO, online). Je tedy možné, že v tomto okamžiku se v Galtierim vzbudilo odhodlání invazi na ostrovy provést, a to s vědomím podpory velké mocnosti. I tento faktor je však předmětem dalšího zkoumání.

V případě nárokování ostrovů se situace od ukončení války nijak zásadně nezměnila. V současné době se analyzují nejrůznější návrhy k vyřešení celého konfliktu. Ze strany Argentiny stále trvají požadavky na Velkou Británii, aby uznala argentinskou svrchovanost nad ostrovy. Nicméně britská strana je neochotna přistoupit na dohodu, která se navíc s objevem možné těžby ropy více vzdaluje. Zatím žádný návrh nepřiblížil britskou stranu

k jednacímu stolu. Velká Británie tak v porovnání s ustavičnými projevy Argentiny zaujímá v celé záležitosti spíše pasivní postoj.

V souvislosti s argentinskou rétorikou v průběhu války: „*Malvíny jsou naše*“, se i dnes většina latinskoamerických států přiklání na stranu Argentiny a prohlašují: „*Tyto ostrovy patří Argentincům, vraťte jim je!*“

Od doby ukončení války hlídkuje v oblasti Falkland/Malvín atomová ponorka, která má odvrátit jakékoli další pokusy o zabránění ostrovů. Také Argentina přijala opatření v podobě nové ústavy, ve které charakterizuje ostrovy jako integrální součást Argentiny, avšak upřesňuje, že o znovuzískání suverenity nebudou usilovat vojenskou akcí. O nadvládu nad ostrovy však bojuje o to více s objevem nových ložisek ropy a zásahy britských expedic v této záležitosti považuje za neoprávněné (Embajada de la República Argentina, online).

Budoucí vývoj diplomatických vyjednávání a konečné vyřešení otázky suverenity nad ostrovy nelze předpovědět. Argentina se nároků na Falklandy/Malvíny nehodlá vzdát, ale případný opětovný ozbrojený útok nevidí jako možné vyřešení tohoto sporu. Po zkušenostech z roku 1982 je schopná odhadnout jeho výsledek. Ačkoli většina zemí Latinské Ameriky stojí stále při Argentině a při některých debatách mezinárodního zasedání tuto skutečnost neopomíjí zdůraznit, ostatní významné světové mocnosti by v reálném konfliktu stály opět na straně Velké Británie.

I sama argentinská společnost je dnes rozdělena na dva tábory. Část současných obyvatel země zastává názor, že rozhodnutí Galtieriho provést invazi na ostrovy bylo správné a že vojenská vláda tak učinila na základě bezvýhradného práva Argentiny na tyto ostrovy. Toto mínění většiny Argentinců však nezastává druhá strana, která tomuto úsudku oponuje a říká, že přeci nebylo možné, aby diktatura, která zabíjela, nechala mizet tisíce lidí a upírala svobodu svému lidu, byla schopná přeměnit se ve vládu schopnou dobýt jedno území, zatímco území, kterému vládla, okupovaly vojenské složky a ničily jeho národní ekonomiku (Colectivo de autores, 2012: 64).

Již během prvních rozhovorů o invazi mezi Reaganem a Galtierim padla otázka o osudu dvou tisíc obyvatel Falkland/Malvín. Ačkoli vojenská junta slibovala, že na ostrově pro jeho obyvatele nedojde k žádným změnám, již od prvního momentu vylodění první změny nastaly.

V radiové stanici se začalo vysílat ve španělštině, zavedlo se peso jako nová ostrovní měna a řídilo se výhradně na pravé straně. Nikdo z obyvatel Falkland/Malvín však nebyl ochoten zůstat na ostrově, na kterém by argentinské vojsko dobylo svou suverenitu. Tamní

obyvatelé uváděli, že pokud Argentina dosáhne svého, nebude komu na ostrovech vládnout. Nikdo nebyl ochoten vyměnit svobodný život a demokracii, ve které neexistuje zločin, chudoba, politické násilí a fenomén „zmizelých“, za krutou diktaturu (Bishop, Witherow, 1982: 245).

Británie respektovala právo na sebeurčení, tedy přání místních obyvatel, zůstat britským územím a tímto rozhodnutím se řídí i dnes. Začátkem března 2013 měli obyvatelé Falkland/Malvín možnost oficiálně rozhodnout o tom, zda si i nadále přejí setrvat pod britskou nadvládou a zůstat občany Velké Británie. O výsledcích referenda měli však mnozí odborníci jasno již před jejich zveřejněním. Referendum, na jehož průběh dohlíželo několik komis z ostatních států světa, přineslo jasné výsledky, které vyjádřily přání obyvatel zůstat i nadále zámořským územím Velké Británie. Úspěch referenda pro britskou stranu však širší veřejnost nijak nepřekvapil. Nikdo neočekával, že by se obyvatelé Falkland/Malvín odvrátili od Velké Británie a žádali o připojení k Argentině.

Nicméně současná prezidentka, Cristina Fernándezová-Kirchnerová, prohlašuje toto referendum za neplatné a vyslovení přání obyvatel nebere v kontextu sporu o suverenitu nad ostrovy jako podstatné. Ostře vystupuje také proti jakémukoli britskému vojenskému cvičení či průzkumným akcím, které na ostrově za účelem příprav těžby ropy probíhají, a tyto akce označuje za provokace.

Ačkoli referendum nevyřešilo stávající situaci, ve které se vyostřují debaty o kontrole nad ostrovy a zejména razantní odhodlání prezidentky Kirchnerové „vzít si ostrovy zpět“, jejich obyvatelé dali na zřetel své mínění a postoje, kterým by mohli dát v případném vojenském střetu najevo ostatním státům, že si nepřejí stávající situaci měnit.

Argentina se však nevzdává a kvůli prohře v roce 1982 ze svých požadavků ustoupit nehodlá. Z tohoto úhlu pohledu nejde pouze o snahu navrátit ostrovy zpět Argentině, ačkoli jí nepatřily, jde také o napravení reputace, která díky porážce velkou evropskou mocností značně utrpěla.

Ačkoli se může jevit, že celá argentinská společnost bojuje za znovuzískání ostrovů jako celek, najdou se i takové výjimky mezi obyvateli země, které na základě historických pramenů právo suverenity Argentiny nad ostrovy zpochybňují a proti tamní politické rétorice „*Malvinas son Argentinas*“ ostře vystupují. Argumentují tím, že přeci nelze státem nárokovat území, které mu nikdy nepatřilo. I přes tyto názory je převážná část Argentiny „zmanipulovaná“ nacionalistickými kampaněmi a v právo na uznání svrchovanosti nad ostrovy bezmezně věří.

V tomto britsko-argentinském konfliktu spočívá také určitá nesouměrnost. Zatímco britští obyvatelé neměli před vypuknutím války o Falklandy/Malvíny hlubších poznatků o ostrovech či vůbec o jejich existenci, Argentinci po generace veřejně prohlašují ostrovy za své a v rámci školní výuky jsou dokonce předkládány jako součást národního dědictví. Tato asymetrie se nemusí jevit jako velmi podstatná pro tento spor, ale může navozovat otázky, týkající se skutečného významu ostrovů pro Velkou Británii, jestliže její vlastní obyvatelé nemají o jejich existenci žádné ponětí. Do jaké míry má faktor veřejného mínění vliv na řešení sporu v momentu, kdy se do popředí dostává spíše ekonomický zájem, je možnou otázkou dalšího zkoumání celé této problematiky.

ZÁVĚR

V roce 1976 stála Argentina před šestým vojenským převratem 20. století, před zatím poslední intervencí armády do vedení státu. Došlo k němu v období, ve kterém se Argentina nacházela v prudce se prohlubující hospodářské, politické a sociální krizi. Na rozdíl od předešlých diktatur, nová vojenská junta militarizovala téměř všechny složky veřejné správy, obsadila ministerstva a veškerá vláda v zemi byla rozdělena mezi tři složky armády. Junta také zasahovala do státních podniků, odborových sdružení a do programů rozhlasových a televizních stanic.

Vojenský puč započal proces, který významně ovlivnil novodobou historii Argentiny. Iničiátoři převratu nastolili novou etapu změn, které byly zaváděny terorem pod vedením tříčlenné junty složené z vrchních velitelů armády. Po obsazení centrálních úřadů Argentiny bylo hlavním cílem vojenských institucí likvidace nepřátel, dle definice junty, „*teroristů a podvracečů státu*“. K eliminaci představitelů hnutí, sdružení a organizací bojujících proti diktátorské juntě docházelo ve stovkách tajných zadržovacích středisek, koncentračních a vyhlazovacích táborech, které byly rozmístěny po všech regionech země. Veškeré praktiky prováděné vojenskou juntou v průběhu své vlády byly projevem diktatury, nazývané jejími aktéry *Proces národní reorganizace*. Tento systematický režim měl v zemi zavést pořádek a zajistit „přerod“ celé Argentiny.

Přijetím nezákonných opatření a užíváním represivních prostředků zavedly jednotlivé vojenské vlády kontrolu nad všemi oblastmi civilního života, kultury a sociálního dění v zemi. Jakákoli obvinění z násilností a despotického chování byla popírána a to nejen v rámci Argentiny, ale také před inspekcemi z řad OSN a Komisí pro lidská práva.

Důvody pro tak radikální jednání junty můžeme hledat již v první polovině 20. století, kdy se Argentina nacházela od roku 1930 v krizi způsobené neustálým politickým omezováním a vojenskými intervencemi do civilní vlády. V podstatě se jednalo o koncept zaměřující své cíle na „*ochranu národa a jeho hodnot*“. Role armády proto byla v politické a sociální oblasti v průběhu novodobé historie Argentiny přijímána převážně pozitivně, právě pro schopnost armády prezentovat své cíle jako úsilí o zachování národní pospolitosti v dobách občanské krize. Z tohoto důvodu nebyla v Argentině změna vlády za pomoci vojenského převratu chápána jako neobvyklý fenomén.

Kladného přístupu obyvatel k vojenskému zásahu do záležitostí státu představitelé tehdejší armády v roce 1976 využili a nastolili režim zatím poslední vojenské diktatury. Nehledě na to, do jaké míry se junta mohla jevit jako jediná záchrana pro rozvrácený národ,

vojenští důstojníci jednali ve většině případů vždy ve prospěch svých zájmů, až po té v zájmu občanů země.

Politický program vojenské junty, *Proces národní reorganizace*, se zprvu vztahoval na otázku vypořádání se s ozbrojenou opozicí v zemi. Záhy však zasahoval do dění civilního života obyvatel Argentiny a vojáci měli v úmyslu kontrolovat stát do té doby, než dojde k naplnění cílu *Procesu*. Ten měl být dovršen „*přebudováním celé společnosti*“, tedy vymýcením podvrtné činnosti a prosazením politického pořádku a národních zájmů. Těchto snah mělo být dosaženo za pomoci ignorování základních principů občanských a lidských práv a bez dodržování jakýchkoli zásad západní politické kultury.

V tomto období měla důležité postavení také církve, jejíž zástupci vyjadřovali sympatie vojenské juntě a napomáhali tak naplňování cílů *Procesu*. Díky značnému vlivu náboženských institucí na obyvatele Argentiny dokázala junta potlačit kritické hlasy vůči vládě, čímž oddálila postupný úpadek své moci. Postupem času i sama církve začala na vojenskou juntou naléhat, aby upustila od užívání dlouhotrvající tvrdé represe proti občanům.

Vztahy USA a Argentiny se v návaznosti na dění v zemi měnily a vyvíjely a to závislosti na politice administrativy úřadujícího prezidenta. Washington v čele s Geraldem Fordem k vojenskému převratu v roce 1976 nevyjadřoval velké výhrady. Puč byl zaměřen na levicové povstalce a USA neměly žádný důvod tyto antikomunistické boje ve vlastním zájmu nepodporovat.

Administrativa nového prezidenta Jimmyho Cartera však znamenala radikální odklon od Argentiny. Ta nerespektovala výzvy k přijetí takových opatření, která nebudou v rozporu s dodržováním lidských práv. Ani ekonomické sankce v podobě embarga na poskytování finanční a vojenské pomoci nepřinutily argentinskou juntou k zastavení tvrdého pronásledování nejen opozičních sil, ale také občanů, jejichž účast na protirežimních aktivitách byla mnohdy vykonstruovaná. Na základě těchto přístupů byly vztahy mezi USA a Argentinou postupně oslabovány.

Až ve chvíli nástupu Ronalda Reagana do úřadu prezidenta USA spolu obě země začaly opětovně vyjednávat o spolupráci, která by byla výhodná pro obě strany. Taková změna byla zaznamenána především díky snaze USA získat v Argentině spojence pro vedení své zahraniční protikomunistické politiky.

Díky neschopnosti prezidenta Galtieriho vyvést zemi z hluboké ekonomické krize a díky zvyšujícímu se tlaku společnosti na celkové vedení junty, provedl Galtieri v přesvědčení

dobrých vztahů mezi USA a Argentinou invazi na malé, ekonomicky nevýznamné a osm tisíc mil vzdálené zámořské území Velké Británie, Falklandy/Malvíny. Tímto útokem měl dostat uznání argentinské suverenity nad ostrovy, které si na základě odkazů v historii již více jak jedno století Argentina nárokuje. Původní neutrální postoj USA ve válečném konfliktu se později přeměnil na přímou podporu Velké Británie. Vítězství Spojeného království v této válce urychlilo odchod vojenské junty z vedení Argentiny, čímž se uzavřelo dlouhé období tvrdé represe a zajistilo postupné předání moci demokratické vládě v následných svobodných volbách.

Ani vojáci bojující na ostrovech pro svou vlast však nebyli uchráněni před vojenskou diktaturou. Byli obětmi bezohledného chování nadřízených důstojníků a potýkali se s problémem nedostatečného zásobování a vybavení, které by bylo pro tamní podmínky Jižního Atlantiku vhodné. Také společnost žijící po celé období války v „*národním šílenství*“ způsobené podáváním záměrně klamných nebo nedostačujících informací vykreslující argentinské vojsko jako vítězné, byla po jednoznačné porážce Velkou Británií značně zaskočena. V jediném okamžiku tak přišla o iluze, které v občanech junta vyvolávala za pomoci propagandy využívající lži a výmyslů.

Z popisovaných skutečností v této práci vyplývá, že diktatura nemohla válku o Falklandy/Malvíny vyhrát, pokud užívala, obdobně jako v Argentině, stejných nemorálních metod, jako bylo porušování lidských práv, represe a nelidského zacházení s vojáky v nehostinných podmínkách ostrovů. Přesto se stal rok 1982 jedním z nejdůležitějších mezníků historie Argentiny. Pro většinu vlasteneckých Argentinců symbolizuje toto datum odvahu postavit se světové velmoci.

Po ustanovení nové demokratické vlády v roce 1983 začaly soudní procesy s hlavními aktéry „*Špinavé války*“, kteří měli na svědomí případy vraždění, únosů, mizení a mučení desítek tisíc osob. Většina z obviněných vojáků byla za zločiny páchané v době diktatury odsouzena a na rozdíl od ostatních soudů v minulém režimu, soudní přelíčení probíhala za dodržování práv obžalovaných. Byl to průlomový zlom v přechodu od totalitní vlády k demokracii, kdy se stát postavil všem událostem z minulosti, ve snaze najít ospravedlnění, odškodnění, pravdu a především spravedlivé potrestání viníků.

Z tohoto hlediska je nutné poukázat na značná osudová pochybení, a to nejen za vlády Alfonsína, ale také jeho nástupce Menema. V obou případech chyběla v zemi vláda, která by byla jednotná a pevná, nepodléhající tlaku armády mající i v období první demokratické vlády

stále velký vliv na dění v zemi. Scházela vláda, která by byla skutečně schopná vypořádat se s minulostí a pomoci tak svým občanům překonat toto období.

Vyhlašování amnestií a imunit, omilostňování zločinců na základě zákonů (*Konečný bod, Zákon poslušnosti*), byly nejčastěji užívanými opatřeními, kterými se demokratická vláda vyrovnávala s minulostí. Takové postupy obyvatelé země nepovažovali za vhodný způsob, kterým by nová vláda měla přijmout odpovědnost a potrestat ty, kteří nesou za činy z minulosti největší vinu. Alfonsínova a Menemova vláda se svými dekrety a zákony ve své podstatě odpovědnosti zbavila. Moderní historikové a analytici přisuzují dramatickou krizi v zemi na přelomu 20. a 21. století právě neschopnosti Alfonsínovy a Menemovy administrativy problém spojený s několikaletou diktaturou v Argentině vyřešit.

V souvislosti s vypořádáním se se zločiny, kterých se během diktatury vojenská junta dopouštěla na civilním obyvatelstvu, je nutno zdůraznit, že ani útoky povstalců z řad *Montoneros, ERP, FAR, FAP* nezůstaly bez odpovídajícího posouzení. Je však pro mnohé překvapující, že někteří z povstalců nebyli za guerillová krveprolití stíháni. V očích většiny tehdejší i dnešní veřejnosti byli povstalci mladými levicově smýšlejícími idealisty, přesto bychom se setkali s mnoha názory, že ani oni nejsou v tomto případě bez viny. Skutečností zůstává, že k vyšetřování organizátorů guerillových povstání také docházelo, zmínky o konkrétních případech jsou však dosti řídké. Jde tedy o otázku dalšího zkoumání tématu spojeného s problematikou sedmileté diktatury v Argentině.

Na příkladu vojenského režimu v Argentině lze konstatovat, že podpora diktátorských režimů, nejen v Argentině, ale po celé Latinské Americe s sebou nese také několik negativních následků. Výročí provedení vojenského převratu či války o Falklandy/Malvíny připomíná, že žádné despotické ideologie by neměly být demokratickými velmocemi podporovány. Stejně jako v mnoha jiných případech, i zde zahraniční politika ústupu před diktátorskými režimy vydobývající si násilím uznání své moci v zemi, skončila tragédií, která se promítá do současného dění. Je však těžké zhodnotit na kolik nese v tomto ohledu vinu právě zahraniční politika USA za podporu vojenského režimu Argentině.

V otázce vlivu sedmileté diktatury na obyvatelstvo země je obtížné vyvodit jednoznačný závěr. Mnoho Argentinců akceptovalo převrat jako možné řešení politické krize, která se ve vládě Isabely Perónové za poslední měsíce předcházející puči prohlubovala.

Žádný politický převrat se také neobešel bez určité podpory alespoň části obyvatelstva země a Argentina v tomto případě netvořila výjimku. Vojenská junta se tak setkala

s pozitivním přijetím z řad mnoha občanů Argentiny a také názor některých politických stran kolísal mezi tichým souhlasem a otevřenou podporou vojenského převratu, který mohl v zemi po opakujících se obdobích nepokojů nastolit klid. Ačkoli vojenská junta s určitou oporou obyvatelstva počítala, dnem převratu spustila sérii operací pohybující se na hraně legality. Nové represivní postupy byly zaměřeny právě na obyvatele země, především pak na studenty, umělce, intelektuály a další osoby, jejichž aktivity byly v rozporu s nově zavedeným vojenským režimem a jeho ideologií.

Represe vůči těmto skupinám dokazují, že ne veškeré obyvatelstvo se zásahem armády do politického dění v zemi souhlasilo. Otázkou tedy zůstává, jaké bylo chování těch osob, které vojenský režim podporovaly. Tato část obyvatel praktiky diktátorského režimu buď ignorovala, či o nich častokrát ani nevěděla.

Je nesporné, že obyvatelé Argentiny za vlády vojenské represivní diktatury trpěli. Na druhou stranu vedle ní také žili, na očích denně měli zatýkání a únosy, které mnohdy probíhaly za bílého dne a před kolemjdoucími svědky. Posoudit jaké možnosti obrany a vzpoury proti režimu ve skutečnosti obyvatelé Argentiny měli je však komplikovaný úkol.

Metody používané vojenskou juntou byly mířeny primárně proti opozici. Příklady užívání represivních prostředků proti obyvatelům bez politické angažovanosti nebyly na veřejnosti příliš známé, jejich existence byla spíše otázkou dohadů. Postupem času se však takové informace dostávaly stále více na veřejnost a spolu s tím stoupalo také množství stížností proti praktikám užívaných vojenskou juntou. Nicméně strach, který režim systematicky v lidech vyvolával, způsobil, že obyvatelé dlouhou dobu žili mlčky v zemi zmítané diktaturou v přesvědčení, že stížnosti za porušování lidských jsou pouhými výmysly domácích i zahraničních nepřátel režimu a že příběhy těch, kteří se stali předmětem represí, jsou jen nepotvrzenými spekulacemi.

Tento lhostejný přístup k dění v zemi byl zapříčiněn především z důvodu záměrné eliminace informací. Ty by v obyvatelích Argentiny mohly vzbudit podezření vedoucí ke zpochybnění způsobu vedení státu, který byl v rozporu se základními právy občanů země. Úmyslné zatajování informací před veřejností ještě více umocňovalo strach z toho, co se pouze proslýchalo.

Dopad působení vojenské diktatury také nelze sledovat v úhrnu všech regionů do jednoho celku. Rozdílné působení represí bylo znatelné jinak v hlavním městě, ve velkoměstech nebo v malých provinčních vesnicích, ve kterých se kritika na vládu vojenské

junty mohla zdát bezdůvodná. Nicméně v každém sektoru argentinské společnosti byli lidé ohrazující se proti juntě ať veřejnými vystoupeními či protesty, které nebyly prezentovány.

Přesto některá část obyvatelstva zpochybňovala obžaloby za politické represe a veškeré praktiky užívané vojenskou juntou, a to v průběhu diktatury i po nástupu demokratické vlády. Reprezentanti tohoto přístupu jsou také přesvědčeni, že zmizelé osoby byly především představitelé ozbrojené opozice a staly se tak následkem občanské války, kterou právě guerilloví teroristé proti vládě vlastního státu rozpoutali.

Pád zatím poslední vojenské diktatury v Argentině zajistil uklidnění kritické politické situace, která byla po celá desetiletí charakterizována střídajícími se obdobími civilní a vojenské vlády. Ke zlepšení podmínek došlo především v otázce lidských práv. Přesto i po dvaceti letech od přechodu k demokratickému způsobu vlády je kolem tohoto tématu mnoho rozporuplných názorů, ale také otazníků, jejichž rozřešení je předmětem soustavného historického bádání.

BIBLIOGRAFIE

ELEKTRONICKÉ DOKUMENTY A TEXTY

A 32 AÑOS DEL 24 DE MARZO DE 1976. Asamblea Permanente Por Los Derechos Humanos, APDH [online]. Comisión Directiva de la APDH. Buenos Aires, 24 de marzo de 2008 [cit. 2013-11-06]. Dostupné z: <http://www.apdh-argentina.org.ar/32_aniversario_del_24_de_marzo_de_1976>.

AMNESTY INTERNATIONAL REPORT 1985, 1.5.1985. Amnesty International [online]. [cit. 2013-11-13]. Dostupné z: <<http://www.amnesty.org/en/library/asset/POL10/002/1985/en/6d16e450-0c5b-4917-ae82-374c792d9c8c/pol100021985eng.pdf>>.

ARGENTINA SIGLO XX. LA DICTADURA II: DEL GOLPE A MALVINAS. Historia De Un País [online]. [cit. 2013-11-13]. Dostupné z: <<http://www.conectate.gob.ar/module/detalleRecurso/DetalleRecurso.do?modulo=masDescargados&recursoPadreId=50001&idRecurso=50023>>.

BRITÁNIE SILOU OBNOVILA KOLONIÁLNÍ STATUS MALVÍN. Ústav Pro Českou Literaturu Akademie Věd ČR, ÚČL AV [online]. Rudé právo, Ročník 1982, 6/16, strana 7. [cit.2013-11-06]. Dostupné z: <<http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1982/6/16/7.png>>.

DICTADURA 24 DE MARZO DE 1976. ACTA Y ESTATUTO PARA EL PROCESO DE REORGANIZACIÓN NACIONAL. Historia Del País [online]. [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: <<http://www.historiadelpais.com.ar/dictadura1.htm>>.

FRONTÁLNÍ ÚTOK NA PUERTO ARGENTINO. Ústav Pro Českou Literaturu Akademie Věd ČR, ÚČL AV [online]. Rudé právo, Ročník 1982, 6/14, strana 6. [cit. 2013-11-06]. Dostupné z: <<http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1982/6/14/6.png>>.

CHARTA ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ A STATUT MEZINÁRODNÍHO SOUDNÍHO DVORA. OSN, Informační centrum OSN v Praze [online]. [cit. 2012-11-06]. Dostupné z: <<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/charta-organizace-spojnych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>>.

INFORME „NUNCA MÁS“. Fundación Acción por Derechos Humanos, FAPDH [online]. Buenos Aires, Comisión Nacional sobre Desaparición de Personas, CONADEP, 1983. [cit. 2013-02-25]. Dostupné z: <<http://www.derechoshumanos.net/lesahumanidad/informes/argentina/informe-de-la-CONADEP-Nunca-mas-Indice.htm#C1>>.

INFORME DE LA COMISIÓN NACIONAL SOBRE LA DESAPARECIÓN DE LAS PERSONAS. Nunca Más [online]. Buenos Aires, Septiembre de 1984. [cit. 2012-09-11]. Dostupné z: <<http://www.desaparecidos.org/arg/conadep/nuncamas/479.html>>.

LATEST DOCUMENT RELEASES. FOREIGN AND COMMONWEALTH OFFICE FILES (FCO). The National Archive [online]. [cit. 2013-11-09]. Dostupné z:<<http://nationalarchives.gov.uk/news/fco-falklands-highlights.htm>>.

LEY 23.492. Info Leg, Centro de Documentación e Información [online]. [cit. 2013-11-09]. Dostupné z: <<http://www.infoleg.gov.ar/infolegInternet/anexos/20000-24999/21864/norma.htm>>.

LEY 25.779. Info Leg, Centro de Documentación e Información [online]. [cit. 2013-11-09]. Dostupné z: <http://www.infoleg.gov.ar/infolegInternet/anexos/85000-89999/88140/norma.htm>>.

MALA JUNTA. DOCUMENTAL SOBRE LA DICTADURA ARGENTINA, 30. 3. 2009. Archivo Documental [online]. [cit. 2012-12-20]. Dostupné z: <http://archivodocumental.wordpress.com/2009/03/30/mala-junta_documental-sobre-la-dictadura-argentina/>.

THE PENTAGON AND THE CIA SENT MIXED MESSAGE TO THE ARGENTINE MILITARY. The National Security Archive [online]. 28. 03. 2003. [cit. 2013-10-30]. Dostupné z: <<http://www2.gwu.edu/~nsarchiv/NSAEBB/NSAEBB85/>>.

URPUTNÉ BOJE O HLAVNÍ MĚSTO MALVÍN. Ústav Pro Českou Literaturu Akademie Věd ČR, ÚČL AV [online]. Rudé právo, Ročník 1982, 6/15, strana 7. [cit. 2013-11-06]. Dostupné z: <<http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1982/6/15/7.png>>.

ÚSPĚŠNÉ AKCE ARGENTINCŮ NA MALVÍNÁCH. Ústav Pro Českou Literaturu Akademie Věd ČR, ÚČL AV [online]. Rudé právo, Ročník 1982, 6/11, strana 7. [cit. 2013-11-06]. Dostupné z: <<http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1982/6/11/7.png>>.

SEKUNDÁRNÍ LITERATURA

BANDIERI, Susana. *Historia de la Patagonia*. Buenos Aires: Editorial Sudamericana. 2005. COLECTIVO DE AUTORES, *Malvinas: archipiélago de la memoria*. Buenos Aires: Biblioteca Nacional de la República Argentina. 2012.

BISHOP, Patrick, WITHEROW, John. *The winter war: The Falklands*. 1982. In YOFRE, Juan Bautista, 1982: *los documentos secretos de la guerra de Malvinas/Falklands y el derrumbre de proceso*. Buenos Aires. Sudamericana. 2011.

COLECTIVO DE AUTORES. *Malvinas: archipiélago de la memoria*. Buenos Aires: Biblioteca Nacional de la República Argentina. 2012.

FAJMON, Hynek. *Margret Thatcher a její politika*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2010.

GARCÍA, Prudencio. *El drama de la autonomía militar*. Madrid: Alianza. 1995. In MONTALDO, Graciela, NOUZEILLES, Gabriela. *The Argentina's Reader*. Durham: Duke University Press. 2002.

HRBEK, Jaroslav. *Válka o Falklandy 1982*. Praha: Nakladatelství Lidové Noviny. 1999.

CHALUPA, Jiří. *Dějiny Argentiny, Uruguaye, Chile*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 1999.

MONTALDO, Graciela, NOUZEILLES, Gabriela. *The Argentina's Reader*. Durham: Duke University Press. 2002.

PETITO, Gonzalo Varela. *Argentina y Uruguay. Crisis compartidas*. In TRISTÁN, Eduardo, Rey. *Memorias de la violencia en Uruguay y Argentina: golpes, dictaduras, exilios, 1973-2006*. Santiago de Compostela: Universidad de Santiago de Compostela. 2007.

QUESADA, María Sáenz. *La Argentina. Historia del país y de su gente*. Buenos Aires: Editorial Sudamericana. 2001.

SEBRELI, Juan, José. *Crítica de las Ideas Políticas Argentinas*. Buenos Aires: Editorial Sudamericana. 2004.

TELLO, Antonio. *Historia breve de Argentina. Claves de una impotencia*. Madrid: Sílex. 2006.

TRISTÁN, Eduardo, Rey. *Memorias de la violencia en Uruguay y Argentina: golpes, dictaduras, exilios, 1973-2006*. Santiago de Compostela: Universidad de Santiago de Compostela. 2007.

YOFRE, Juan Bautista. *1982: los documentos secretos de la guerra de Malvinas/Falklands y el derrumbre de proceso*. Buenos Aires. Sudamericana. 2011.

WORNAT, O. Menem. *La vida privada*. Buenos Aires: Planeta. 1999. In TRISTÁN, Eduardo, Rey. *Memorias de la violencia en Uruguay y Argentina: golpes, dictaduras, exilios, 1973-2006*. Santiago de Compostela: Universidad de Santiago de Compostela. 2007, str. 343.

STUDIE V ELEKRONICKÉ PODOBĚ

ARNSON, J. Cynthia. *Latin American Program*. 2003. In OSORIO, Carlos. *Argentina – United States Bilateral Relationships. An Historical Perspective and the Future Challenges*. Woodrow Wilson International Center for Scholars: Washington D.C. 2003. Dostupné z: <http://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/LAP_argentina_0.pdf>.

ARQUILLA, John, RASMUSSEN, María Moyano. *The Origins of the South Atlantic War*. In *Journal of Latin American Studies*, Vol. 33, No. 4 (Nov., 2001), pp. 739-775. Cambridge University Press. Dostupné z: <<http://www.jstor.org/stable/3653763>>.

COLLIER, Simon. *Argentina: Domestic Travail, International Censure*. *International Affairs* (Royal Institute of International Affairs 1944-), Vol. 57, No. 3 (Summer, 1981), pp. 477-481. Dostupné z: <<http://www.jstor.org/stable/2619582>>.

FEMENÍA, Nora Amalia, GIL, Carlos Ariel. *Argentina's Mothers of Plaza de Mayo: The Mourning Process from Junta to Democracy*. *Feminist Studies*, Vol. 13, No. 1, pp. 9-18. Feminist Studies, Inc.: Spring, 1987. <Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/3177832>>.

FORSYTHE, David P. *Human Rights and US Foreign Policy: Two Levels, Two Worlds*. *Political Studies*, Volume 43, Issue Supplement 1, pp. 111–130, August, 1995. WILEY ONLINE LIBRARY. <Dostupné z: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1467-9248.1995.tb01739.x/pdf>>.

HISTORICAL TEXT ARCHIVE, [online]. Mabry, Donald J. *Argentina, 1930-2007*. [cit. 2013-03-07]. Dostupné z: <<http://historicaltextarchive.com/sections.php?action=read&artid=229>>.

HISTORICAL TEXT ARCHIVE, [online]. Mabry, Donald J. *Argentina's Military*. [cit. 2013-03-06]. Dostupné z: <<http://historicaltextarchive.com/sections.php?action=read&artid=543>>.

KAISER, Susana. *Postmemories of terror: a new generation copes with the legacy of the "Dirty War"* [online]. New York: Palgrave Macmillan, 2005. Palgrave studies in oral history. Dostupné z: <<http://site.ebrary.com/lib/natl/Doc?id=10135737>>.

KNUDSON, Jerry W. *Veil of Silence: The Argentine Press and the Dirty War, 1976-1983*. Latin American Perspectives, Vol. 24, No. 6, Argentina Under Menem (Nov., 1997), pp. 93-112, Sage Publications, Inc. Dostupné z: <<http://www.jstor.org/stable/2634308>>.

MÖRNER, Magnus. *Caudillos y militares en la evolución hispanoamericana*. Journal of Inter-American Studies, Vol. 2, No. 3 (Jul., 1960), pp. 295-310, Scholl of International Studies, University of Miami. Dostupné z: <<http://www.jstor.org/stable/165045>>.

MUNCK, Ronaldo. *The "Modern" Military Dictatorship in Latin America: The Case of Argentina (1976-1982)*. Latin American Perspectives, Vol. 12, No. 4, State and Military in Latin America (Autumn, 1985), pp. 41-74. Sage Publications, Inc. Dostupné z: <<http://www.jstor.org/stable/2633893>>.

OSORIO, Carlos. *Argentina – United States Bilateral Relationships. An Historical Perspective and the Future Challenges*. Woodrow Wilson International Center for Scholars: Washington D.C. 2003. Dostupné z: <http://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/LAP_argentina_0.pdf>.

PION-BERLIN, David. *The Fall of Military Rule in Argentina: 1976-1983*. Journal of Interamerican Studies and World Affairs, Vol. 27, No. 2 (Summer, 1985), pp. 55-76. Center for Latin American Studies at the University of Miami. Dostupné z: <<http://www.jstor.org/stable/165718>>.

SIKKINK, Kathryn. *From Pariah State to Global Protagonist: Argentina and the Struggle for International Human Rights*. In Latin American Politics and Society, Vol. 50, No. 1 (Spring, 2008), pp. 1-29. Center for Latin American Studies at the University of Miami. Dostupné z: <<http://www.jstor.org/stable/30130837>>.

INTERNETOVÉ ZDROJE

ARGENTINA. AR, Portal Público de Noticias. [online]. *Se hallaron "listas negras" y actas secretas de la Junta Militar*, 04. 11. 2013, [cit. 2013-11-09]. Dostupné z: <<http://www.argentina.ar/temas/derechos-humanos/23191-se-hallaron-listas-negras-y-actas-secretas-de-la-junta-militar>>.

ČT 24. [online]. *Válka o Falklandy*. 6.4.2007. [cit. 2013-03-21]. Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/exkluzivne-na-ct24/osobnosti-na-ct24/7024-valka-o-falklandy/>>.

ČESKÁ TELEVIZE. [online]. Ve stopách doby. 1982. *Došlo k ozbrojenému konfliktu mezi Velkou Británií a Argentinou o Falklandské ostrovy*. [cit. 2013-11-06]. Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/porady/10266819072-vypravej/ve-stopach-doby/1982/334-doslo-k-ozbrojenemu-konfliktu-mezi-velkou-britanii-a-argentinou-o-falklandske-ostrovy/>>.

EJÉRCITO ARGENTINO. [online]. *Definición actual de Veterano de Guerra de Malvinas*, ART. 1 del Decreto 509/88, [cit. 2012-11-04]. Dostupné z: <<http://www.bienestar.mil.ar/veteranos/definicion-de-veteranos-de-guerra/>>.

EMBAJADA. [online]. Ministerio de Relaciones Exteriores y Culto. Embajada de República Argentina. *Otázka Malvínských ostrovů I*, [cit. 2012-09-20]. Dostupné z: <<http://www.eches.mrecic.gov.ar/cs/content/ot%C3%A1zka-malv%C3%ADnsk%C3%BDch-ostrov%C5%AF-i>>.

ESCUELA Y EL INSTITUTO DE ORT ARGENTINA, Campus Virtual [online]. Rosario. Laura Rebeca. Archivo de Historia Oral. Relatos de "sobrevivientes" de la Guerra. *No somos héroes. De pibes a veteranos*, 1.4.2011, [cit. 2012-12-20]. Dostupné z: <<http://campus.almagro.ort.edu.ar/cienciassociales/historiaoral/noticia/75412/relatos-de-sobrevivientes-de-la-guerra>>.

LOCATION AND GEOGRAPHY. [online]. *South Georgia* [cit. 2012-11-10]. Dostupné z: <http://archive.is/20120720175005/http://www.btinternet.com/~sa_sa/south_georgia/south_georgia.html>.

ORT, Campus Virtual [online]. Argentina. Archivo de Historia Oral. Laura Rebeca. *No somos héroes*. 2011 [cit. 2012-03-27]. Dostupné z: <<http://campus.almagro.ort.edu.ar/ciencias-sociales/historiaoral/noticia/75412/relatos-de-sobrevivientes-de-la-guerra>>.

SCHOOL OF AMERICAS, [online]. *What is the SOA?* Washington 1998-2013. [cit. 2013-9-17]. Dostupné z: <<http://soaw.org/about-the-soawhinsec/what-is-the-soawhinsec.html>>.

THE GUARDIAN, [online]. NORTON-TAYLOR, Richard, BOWCOTT, Owen. *Thatcher was ready for Falkland Islands deal, National Archives papers show*, 28. 12. 2012. [cit. 2013-11-09]. Dostupné z: <<http://www.theguardian.com/uk/2012/dec/28/thatcher-falkland-islands-national-archives>>.

YOUTUBE, [online]. *Eugenio Magliocca entrevista cuna de la noticia*, 08.08.2012. [cit. 2012-11-28]. Dostupné z: <<https://www.youtube.com/watch?v=PFROgcfwDRw>>.

YOUTUBE, [online]. *Archivo histórico: "60 minutos": Galtieri en Malvinas – 22.04.1982*. TV Pública Argentina [cit. 2013-11-01]. Dostupné z: <<http://www.youtube.com/watch?v=vXss7SPUnBk>>.